

രജിസ്ട്രി നമ്പർ DL- 33004/99
എൻ.-33004/99

രജിസ്ട്രേഷൻ നമ്പർ ഡി.

ഭി ഗസറ്റ് ഓഫ് ഇന്ത്യ
സിജി ഡിഎൻ എ-28012026-269620
സിജി-ഡിഎൻ-ഇ-28012026-269620

അന്യാധാരണം

ഭാഗം II- വിഭാഗം 3 ഉപവിഭാഗം (ii)

അനുമതിപ്രകാരം പ്രസിദ്ധീകരിച്ചത്

നമ്പർ 360]
2026/മാഗ് 8, 1947

ന്യൂഡൽഹി, ബുധൻ, 28 ജനുവരി

പരിസ്ഥിതി, വനം, കാലാവസ്ഥാ വ്യതിയാന മന്ത്രാലയം

അറിയിപ്പ്
ന്യൂഡൽഹി, ജനുവരി 27, 2026

എസ്.ഒ. 388 (ഇ). അജൈവമാലിന്യ-സംസ്കരണ ചട്ടങ്ങൾ, 2016-നെ
മാറ്റിസ്ഥാപിക്കുന്നതിനായി 2024-ലെ
അജൈവമാലിന്യ-സംസ്കരണ ചട്ടങ്ങളുടെ കരട് അടങ്ങിയ
വിജ്ഞാപനം, പ്രസ്തുത വിജ്ഞാപനം അടങ്ങിയ ഗസറ്റിന്റെ

പകർപ്പുകൾ പൊതുജനങ്ങൾക്ക് ലഭ്യമാക്കിയ തീയതി മുതൽ അറുപത് ദിവസത്തെ കാലാവധി അവസാനിക്കുന്നതിന് മുമ്പ്, ഇത് ബാധകമാകാൻ സാധ്യതയുള്ള എല്ലാ വ്യക്തികളിൽനിന്നും തടസ്സവാദങ്ങളും നിർദ്ദേശങ്ങളും ക്ഷണിക്കുന്നതിനായി 2024 ഡിസംബർ 9-ന് അസാധാരണ ഇന്ത്യൻ ഗസറ്റ്, ഭാഗം II, വകുപ്പ് 3, ഉപവകുപ്പ് (II)-ൽ വിജ്ഞാപന നമ്പർ G.S.R. 5369 (E) പ്രകാരം പ്രസിദ്ധീകരിച്ചതിനാലും,

പ്രസ്തുത വിജ്ഞാപനം അടങ്ങിയ ഗസറ്റിന്റെ പകർപ്പുകൾ 2024 ഡിസംബർ 14-ആം തീയതി പൊതുജനങ്ങൾക്ക് ലഭ്യമാക്കിയതിനാലും; പ്രസ്തുത കരട് വിജ്ഞാപനവുമായി ബന്ധപ്പെട്ട് പ്രസ്തുത കാലയളവിനുള്ളിൽ പൊതുജനങ്ങളിൽ നിന്ന് ലഭിച്ച തടസ്സവാദങ്ങളും നിർദ്ദേശങ്ങളും കേന്ദ്ര സർക്കാർ യഥാവിധി പരിഗണിച്ചതിനാലും;

അതിനാൽ, 1986-ലെ പരിസ്ഥിതി (സംരക്ഷണം) ചട്ടത്തിലെ (1986-ലെ 29) വകുപ്പ് 3, 6, 25 എന്നിവ പ്രകാരം നൽകിയിരിക്കുന്ന അധികാരങ്ങൾ പിന്നീടൊഴിവാക്കി, 2016-ലെ അജൈവമാലിന്യ-സംസ്കരണ ചട്ടങ്ങൾക്ക് റദ്ദാക്കിയും, അത്തരം റദ്ദാക്കലിന് മുമ്പ് ചെയ്തതോ ചെയ്യാൻ വിട്ടുപോയതോ ആയ കാര്യങ്ങൾ ഒഴികെ, അജൈവമാലിന്യ-സംസ്കരണത്തിനായി കേന്ദ്ര സർക്കാർ ഇനിപ്പറയുന്ന ചട്ടങ്ങൾ ഇതിനാൽ നിർമ്മിക്കുന്നു. അതായത്:-

അധ്യായം I

1. ചുരുക്കപ്പേരും പ്രാരംഭവും .—(1) ഈ ചട്ടങ്ങളെ അജൈവമാലിന്യപരിപാലന ചട്ടങ്ങൾ, 2026 എന്ന് വിളിക്കാവുന്നതാണ്.

(2) അവ 2026 ഏപ്രിൽ 1 മുതൽ പ്രാബല്യത്തിൽ വരുന്നതായിരിക്കും.

2. ബാധകമാകുന്നത് :— ഈ ചട്ടങ്ങൾ, നഗര, ഗ്രാമ തദ്ദേശ ഭരണ സ്ഥാപനങ്ങളുടെ അധികാരപരിധിയിലുള്ള സർക്കാർ, സ്വകാര്യ മേഖല അല്ലെങ്കിൽ പബ്ലിക് പ്രൈവറ്റ് പാർട്ട്ണർഷിപ്പ് എന്നിവയാൽ നിയന്ത്രിക്കപ്പെടുന്നതോ പരിപാലിക്കപ്പെടുന്നതോ ആയ എല്ലാ സ്ഥാപനങ്ങളും; പ്രത്യേക വിജ്ഞാപനം ചെയ്യപ്പെട്ട പ്രദേശങ്ങൾ; വിജ്ഞാപനം ചെയ്യപ്പെട്ട വ്യാവസായിക മേഖലകൾ അല്ലെങ്കിൽ ടൗൺഷിപ്പുകൾ; പ്രത്യേക സാമ്പത്തിക മേഖലകൾ; ദക്ഷ്യ പാർക്കുകൾ; ഇന്ത്യൻ റെയിൽവേയുടെ നിയന്ത്രണത്തിലുള്ള പ്രദേശങ്ങളായ റെയിൽവേ സ്റ്റേഷനുകൾ, റെയിൽവേ ട്രാക്കുകൾ, റെയിൽവേ ട്രാക്കുകൾക്ക് സമീപമുള്ള ലാൻഡ് പാഴ്സലുകൾ; വിമാനത്താവളങ്ങൾ; എയർബേസുകൾ; ഡ്രൈ പോർട്ടുകൾ ഉൾപ്പെടെയുള്ള പോർട്ടുകൾ, തുറമുഖങ്ങൾ; പ്രതിരോധ സ്ഥാപനങ്ങൾ; പൊതു, സ്വകാര്യ സ്ഥാപനങ്ങൾ; സംസ്ഥാന, കേന്ദ്ര സർക്കാർ സ്ഥാപനങ്ങൾ; തീർത്ഥാടനവും മതവുമായി ബന്ധപ്പെട്ടതും ചരിത്രപരമായ പ്രാധാന്യമുള്ളതുമായ സ്ഥലങ്ങൾ, ഭൂമി കൈവശം വച്ചിരിക്കുന്ന പൊതു, അല്ലെങ്കിൽ സ്വകാര്യ, വ്യക്തി അല്ലെങ്കിൽ കോർപ്പറേറ്റ് സ്ഥാപനങ്ങൾ; ഓരോ ഗാർഹികവും, സ്ഥാപനപരവും, വാണിജ്യപരവും, മറ്റ് ഏതെങ്കിലും പാർട്ടിടേന്തരവുമായ അജൈവമാലിന്യത്തിന്റെ ഉൽപാദകർ എന്നിവയ്ക്ക് ബാധകമാകുന്നതായിരിക്കും. 1986-ലെ പരിസ്ഥിതി (സംരക്ഷണ) നിയമപ്രകാരം രൂപപ്പെടുത്തിയ പ്രത്യേക ചട്ടങ്ങൾക്ക് കീഴിൽ വരുന്ന വ്യാവസായിക മാലിന്യങ്ങൾ, അപകടകരമായ മാലിന്യങ്ങൾ, അപകടകരമായ രാസവസ്തുക്കൾ, ബയോ-മെഡിക്കൽ മാലിന്യങ്ങൾ, ഇ-മാലിന്യങ്ങൾ, ബാറ്ററി മാലിന്യങ്ങൾ, റേഡിയോ-ആക്റ്റീവ് മാലിന്യങ്ങൾ എന്നിവ ഈ ചട്ടത്തിന്റെ പരിധിയിൽ വരുന്നതല്ല.

3. നിർവചനങ്ങൾ.— (1) ഈ ചട്ടങ്ങളിൽ, സന്ദർഭം മറ്റുവിധത്തിൽ ആവശ്യപ്പെടുന്നില്ലെങ്കിൽ,—

(a) "എയറോബിക് കമ്പോസിംഗ്" എന്നാൽ, ഓക്സിജന്റെ സാന്നിധ്യത്തിൽ ജൈവവസ്തുക്കളുടെ മൈക്രോബിയൽ വിഘടനം ഉൾപ്പെടുന്ന ഒരു നിയന്ത്രിത പ്രക്രിയ എന്നാണ് അർത്ഥമാകുന്നത്;

(b) "കാർഷിക അവശിഷ്ടം" എന്നാൽ, വിളകളുടെ വിളവെടുപ്പിനുശേഷം കാർഷിക, അല്ലെങ്കിൽ ഉദ്യാന വിളകളുടെ വയലുകളിൽ നിന്നോ തോട്ടത്തിൽ നിന്നോ ഉണ്ടാകുന്ന വിള അവശിഷ്ടങ്ങൾ, അല്ലെങ്കിൽ വിള മാലിന്യങ്ങൾ എന്നാണ് അർത്ഥമാകുന്നത്, ഉദാഹരണത്തിന് വയ്ക്കോൽ, തൊണ്ട് മുതലായവ.

(c) "നിർവായു ജൈവ-വിഘടനം" (അനെയറോബിക് ഡൈജഷൻ) എന്നാൽ, ഓക്സിജന്റെ അഭാവത്തിൽ ജൈവവസ്തുക്കളുടെ സൂക്ഷ്മ-മൈക്രോബിയൽ വിഘടനം ഉൾപ്പെടുന്ന ഒരു നിയന്ത്രിത പ്രക്രിയ എന്നാണ് അർത്ഥമാകുന്നത്;

(d) "അധികാരാനുമതി" എന്നാൽ, ബന്ധപ്പെട്ട സംസ്ഥാന മലിനീകരണ-നിയന്ത്രണ ബോർഡോ മലിനീകരണ-നിയന്ത്രണ സമിതിയോ, അതതുസംഗതിപോലെ, ഈ ചട്ടങ്ങൾ പ്രകാരം, മാലിന്യ സംസ്കരണത്തിനും നിർമ്മാർജ്ജനത്തിനും ഉത്തരവാദിത്തമുള്ള, ഒരു ഫെസിലിറ്റിയ്ക്കോ നഗര തദ്ദേശ സ്വയംഭരണ സ്ഥാപനത്തിനോ തുറന്നുകൊടുക്കാനോ എണ്ണപ്പെടുന്ന നൽകുന്ന അനുമതി എന്നാണ് അർത്ഥമാകുന്നത്;

(e) "ജൈവ മാലിന്യം" എന്നാൽ, സൂക്ഷ്മാണുക്കൾക്ക്, കൂടുതൽ ലളിതമായ സ്ഥിരതയുള്ള സംയുക്തങ്ങളാക്കി വിഘടിപ്പിക്കാൻ കഴിയുന്ന ഏതെങ്കിലും ജൈവവസ്തുവാണ്;

(f) "ബയോ-മെത്തേനേഷൻ" എന്നാൽ, മീഥെയ്ൻ സമ്പുഷ്ടമായ ബയോഗ്യാസ് ഉത്പാദിപ്പിക്കുന്നതിന് സൂക്ഷ്മജീവാണുക്കൾ

എൻസൈമുകൾ മുഖേന ജൈവവസ്തുക്കളെ വിഘടനം ചെയ്യുന്ന ഒരു പ്രക്രിയയാണ്;

(g) "ബ്രോൻഡ് ഉടമ" എന്നാൽ, രജിസ്റ്റർ ചെയ്ത ബ്രോൻഡ് ലേബലിന് കീഴിൽ ഏതെങ്കിലും ഉൽപ്പന്നം വിൽക്കുന്ന ഒരു വ്യക്തിയോ കമ്പനിയോ ആണ്;

(h) "ബഫർ സോൺ" എന്നാൽ, പ്രതിദിനം അഞ്ചു ടണ്ണിൽ കൂടുതൽ സ്ഥാപിതശേഷിയുള്ള അജൈവമാലിന്യ സംസ്കരണ, നിർമ്മാർജ്ജന സംവിധാനങ്ങൾക്കുചുറ്റും പരിപാലിക്കേണ്ടതായ ഒരു മേഖല എന്നാണ് അർത്ഥമാകുന്നത്. പരിസ്ഥിതി ആഘാതം കുറയ്ക്കുന്നതിന്, ബഫർ സോണിന്റെ വലുപ്പത്തിനും നടപടികളെ പ്രവർത്തനങ്ങൾക്കുമനുസരിച്ചുള്ള മാർഗ്ഗനിർദ്ദേശങ്ങൾ, ശേഷിയുടെയും മലിനീകരണത്തോടനുബന്ധിച്ചും അടിസ്ഥാനത്തിൽ, ഭക്ത മലിനീകരണ-നിയന്ത്രണ ബോർഡ് തയ്യാറാക്കേണ്ടതും, അജൈവമാലിന്യ സംസ്കരണ, നിർമ്മാർജ്ജന സംവിധാനത്തിനായി അനുവദിച്ച മൊത്തം പ്രദേശത്തിനുള്ളിൽ തന്നെ ബഫർ സോൺ നിലനിർത്തേണ്ടതുമാണ്;

(i) "വൻകിട മാലിന്യ ഉൽപ്പാദകർ" എന്നാൽ (മാലിന്യങ്ങൾ വലിയ അളവിൽ ഉൽപ്പാദിപ്പിക്കുന്നവർ), താഴെ പറയുന്ന ഏതെങ്കിലും ഒരു മാനദണ്ഡങ്ങൾക്കുള്ളിൽ ഉൾപ്പെടുന്ന സ്ഥാപനങ്ങൾ,

(i) 20,000 ചതുരശ്ര മീറ്ററോ അതിൽ കൂടുതലോ തറ വിസ്തീർണ്ണമുള്ള കെട്ടിടങ്ങൾ; അല്ലെങ്കിൽ

(ii) പ്രതിദിനം 40000 ലിറ്റർ ജല ഉപഭോഗം; അല്ലെങ്കിൽ

(iii) പ്രതിദിനം 100 കിലോഗ്രാം അജൈവമാലിന്യ ഉൽപ്പാദനം, അതായത്:-

(a) കൈവശം വച്ചിരിക്കുന്ന കെട്ടിടങ്ങൾ ഉൾപ്പെടെയുള്ള സ്ഥാപന ഉപയോക്താക്കൾ,-/ താഴെ പറയുന്ന കെട്ടിടങ്ങൾ ഉൾപ്പെടുന്ന സ്ഥാപന ഉപയോക്താക്കൾ

(i) കേന്ദ്ര സർക്കാർ വകുപ്പുകൾ, അല്ലെങ്കിൽ സംരംഭങ്ങൾ, സംസ്ഥാന സർക്കാർ വകുപ്പുകൾ, അല്ലെങ്കിൽ സംരംഭങ്ങൾ;

(ii) തദ്ദേശ സ്വയംഭരണ സ്ഥാപനങ്ങൾ;

(iii) പൊതുമേഖല സ്ഥാപനങ്ങൾ, അല്ലെങ്കിൽ സ്വകാര്യ കമ്പനികൾ;

(iv) സ്കൂളുകൾ, കോളേജുകൾ, സർവകലാശാലകൾ, മറ്റ് വിദ്യാഭ്യാസ സ്ഥാപനങ്ങൾ, എന്നിവയും.

(v) സാമൂഹിക കേന്ദ്രങ്ങൾ അല്ലെങ്കിൽ അതുപോലെയുള്ളവയും;

(b) താഴെപറയുന്നവ ഉൾക്കൊള്ളുന്ന വാണിജ്യ ഉപയോക്താക്കൾ:-

(i) റെയിൽവേ, ബസ് സ്റ്റേഷനുകൾ, അല്ലെങ്കിൽ ഡിപ്പോകൾ, വിമാനത്താവളങ്ങൾ, തുറമുഖങ്ങൾ എന്നിവയുടെയുള്ള വാണിജ്യ സ്ഥാപനങ്ങൾ;

(ii) വ്യാവസായിക യൂണിറ്റുകളും വ്യാവസായിക മേഖലകളും;

(iii) മാളുകൾ, മൾട്ടിപ്ലൈക്സുകൾ;

(iv) ഹോട്ടലുകൾ;

(v) ആശുപത്രികൾ, നഴ്സിംഗ് ഹോമുകൾ;

(vi) ഹോസ്റ്റലുകൾ;

(vii) കാർഷിക, ഉദ്യാന ഉത്സന്നങ്ങൾ, മത്സ്യം, മാംസം എന്നിവയ്ക്കായുള്ള മൊത്ത വില്പന കേന്ദ്രങ്ങൾ, മാർക്കറ്റുകൾ

(viii) സ്റ്റേഡിയം, സ്പോർട്ട്സ് കോംപ്ലക്സുകൾ;

(ix) കമ്മ്യൂണിറ്റി ഹാളുകൾ, കൺവെൻഷൻ ഹാളുകൾ, ഓഡിറ്റോറിയം;

(x) വിവാഹ, അല്ലെങ്കിൽ വിരുന്നിന് ഹാളുകൾ;

(xi) കോൺഫറൻസ് സെന്ററുകൾ, എക്സിപ്പോ സെന്ററുകൾ, എക്സിബിഷൻ സ്ഥലങ്ങൾ;എന്നിവയും

(xii) വിനോദ സഞ്ചാര സ്ഥലങ്ങളും

(c) സെമിഡെൻഷ്യൽ അസ്സോസിയേഷനുകൾ

(j) "ബൈ-ലോ" (ഉപ-നിയമങ്ങൾ) എന്നാൽ, സെൻസസ് ടൗൺ, വിജ്ഞാപിത ഏരിയ ടൗൺഷിപ്പുകൾ എന്നിവയുടെയുള്ള തദ്ദേശ സ്വയംഭരണ സ്ഥാപനം അവയുടെ അധികാരപരിധിയിൽ ഈ ചട്ടങ്ങൾ ഫലപ്രദമായി നടപ്പിലാക്കുന്നതിന് വിജ്ഞാപനം ചെയ്ത നിയന്ത്രണ ചട്ടക്കൂട് എന്നാണ് അർത്ഥമാകുന്നത്;

(k) "സെൻസസ് ടൗൺ" എന്നാൽ, രജിസ്റ്റർ ജനറൽ ആൻഡ് സെൻസസ് കമ്മീഷണർ ഓഫ് ഇന്ത്യ നിർവ്വചിച്ചിരിക്കുന്ന പ്രകാരമുള്ള ഒരു നഗര പ്രദേശം എന്നാണ് അർത്ഥമാകുന്നത്;

(l) "കംബസ്റ്റിബിൾ മാലിന്യം" (കത്തിച്ച് സംസ്കരിക്കാവുന്ന മാലിന്യം) എന്നാൽ, 1500 കിലോ കലോറി/കിലോഗ്രാമിൽ കൂടുതലുള്ളതും ക്ലോറിനേറ്റ് ചെയ്ത വസ്തുക്കൾ ഒഴികെയുള്ളതുമായ ജൈവവിഘടനം, സാധ്യമല്ലാത്തതും, പുനഃചംക്രമണ യോഗ്യമല്ലാത്തതും, പുനരുപയോഗിക്കാൻ കഴിയാത്തതും, അപകടകരമല്ലാത്തതുമായ അജൈവ മാലിന്യമാണ്;

(m) "കമ്പോസ്റ്റിംഗ്" എന്നാൽ, ജൈവവസ്തുക്കളുടെ സൂക്ഷ്മ-ജൈവിക വിഘടനം സംഭവിക്കുന്ന ഒരു നിയന്ത്രിത പ്രക്രിയയാണ്;

(n) "കോൺട്രാക്ടർ" എന്നാൽ, സേവനം നൽകുന്ന അതോറിറ്റിക്ക് സേവനം നൽകുന്നതിനോ ജോലി ചെയ്യുന്നതിനോ സാധന സാമഗ്രികൾ നൽകുന്നതിനോ തൊഴിലാളികളെ നൽകുന്നതിനോ കരാർ ഏറ്റെടുക്കുന്ന ഒരു വ്യക്തി, അല്ലെങ്കിൽ സ്ഥാപനം എന്നാകുന്നു ;

(o) "സഹ-സംസ്കരണം" എന്നാൽ, വ്യാവസായിക പ്രക്രിയകളിൽ, പ്രകൃതിദത്ത ധാതു വിഭവങ്ങൾക്കും ഫോസിൽ (പുരാതന സസ്യ

മൃഗാവശിഷ്ടങ്ങൾ) ഇന്ധനങ്ങൾക്കും പകരമായി ജൈവവിഘടനം സാധ്യമല്ലാത്തതും, പുനഃചംക്രമണയോഗ്യമല്ലാത്തതുമായ 1500 kcal/kg-ൽ കൂടുതൽ കലോറി മൂല്യമുള്ള അജൈവമാലിന്യങ്ങൾ അസംസ്കൃത വസ്തുവായോ ഊർജ്ജ സ്രോതസ്സായോ ഉപയോഗിക്കുകയോ അനുബന്ധമായി ചേർക്കുകയോ ചെയ്യുന്നത് ;

(p) "വികേന്ദ്രീകൃത സംസ്കരണം" എന്നാൽ, അജൈവമാലിന്യത്തിന്റെയോ ഉല്പന്നത്തോടു മാലിന്യത്തിന്റെയോ പരിപാലനവും അതോടൊപ്പം പുനഃചംക്രമണം അല്ലെങ്കിൽ സംസ്കരണം, അല്ലെങ്കിൽ നിർമ്മാർജ്ജനം എന്നിവയുമായി ബന്ധപ്പെട്ട് മാലിന്യ നീക്കം പരമാവധി മെച്ചപ്പെടുത്തുന്നതിന് സഹായകമാകുന്ന വിധത്തിൽ, ഉത്പാദന സ്രോതസ്സിനോട് ഏറ്റവും അടുത്തുള്ള അജൈവ മാലിന്യം (dry waste), സാനിറ്ററി മാലിന്യം, പ്രത്യേക പരിചരണം ആവശ്യമായ മാലിന്യം എന്നിവയുടെ വേർതിരിക്കലും തരംതിരിക്കലും പരമാവധിയാക്കുന്നതിനുള്ള ഫെസിലിറ്റികൾ ഒന്നിലധികം സ്ഥലങ്ങളിൽ സ്ഥാപിക്കുക എന്ന് അർത്ഥമാകുന്നു.

(q) "നിർമ്മാർജ്ജനം" എന്നാൽ ഭൂഗർഭജലം, ഉപരിതല ജലം, അന്തരീക്ഷ വായു എന്നിവയുടെ മലിനീകരണം തടയുന്നതിനും മൃഗങ്ങളുടെയോ പക്ഷികളുടെയോ ആകർഷണം തടയുന്നതിനും ഷെഡ്യൂൾ II-ൽ വ്യക്തമാക്കിയിട്ടുള്ളതുപോലെ, സംസ്കരിച്ച ശേഷം ശേഖരിക്കുന്ന അജൈവമാലിന്യങ്ങളുടെയും, തെരുവ് തൂത്തുവാരലിലെ നിഷ്ക്രിയമാലിന്യങ്ങളുടെയും സാനിറ്ററി ലാൻഡ്ഫില്ലിലെ ഉപരിതല അഴുക്കുചാലുകളിൽ നിന്നുള്ള ചെളിയുടെയും അന്തിമവും സുരക്ഷിതവുമായ സംസ്കരണം എന്നാണ് അർത്ഥമാക്കുന്നത്;

(r) "വാതിൽപ്പടി ശേഖരണം" എന്നാൽ, വീടുകളിലെയും കടകൾ, വാണിജ്യ സ്ഥാപനങ്ങൾ, ഓഫീസുകൾ, സ്ഥാപനങ്ങൾ, അല്ലെങ്കിൽ മറ്റ് ഏതെങ്കിലും പാർപ്പിടേതര സ്ഥലങ്ങൾ എന്നിവയിലെയും വാതിൽപ്പടി

അജൈവമാലിന്യ ശേഖരണം എന്നാണ് അർത്ഥമാകുന്നത്. കൂടാതെ, ഒരു ഹൗസിംഗ് സൊല്യൂഷൻ, ബഹുനില കെട്ടിടം, അല്ലെങ്കിൽ അപാർട്ട്മെന്റുകൾ, വലിയ റെസിഡൻഷ്യൽ, വാണിജ്യ അല്ലെങ്കിൽ സ്ഥാപന സമുച്ചയം, അല്ലെങ്കിൽ പരിസരം എന്നിവയുടെ പ്രവേശന കവാടത്തിൽ നിന്നോ താഴെ നിലയിലെ ഒരു നിയുക്ത സ്ഥലത്തു നിന്നോ ഉള്ള മാലിന്യ ശേഖരണവും ഇതിൽ ഉൾപ്പെടുന്നു;

(s) "അജൈവ മാലിന്യം" എന്നാൽ, ജൈവ /അഴുകുന്ന മാലിന്യം ഒഴികെയുള്ള മാലിന്യം, സാനിറ്ററി മാലിന്യം, പ്രത്യേക പരിചരണം ആവശ്യമായ മാലിന്യം എന്നിവയാണ്, ഇതിൽപുനഃചംക്രമണയോഗ്യമായ മാലിന്യവും, പുനഃചംക്രമണയോഗ്യമല്ലാത്ത മാലിന്യവും ഉൾപ്പെടുന്നു;

(t) "ഡമ്പ് സൈറ്റുകൾ" എന്നാൽ, കരഭൂമിയിലെ അജൈവമാലിന്യ നിക്ഷേപത്തിന്റെ തത്വങ്ങൾ പാലിക്കാതെ അജൈവമാലിന്യ സംസ്കരണത്തിനായി തദ്ദേശസ്വയംഭരണ സ്ഥാപനം ഉപയോഗിക്കുന്ന ഭൂമി എന്നാണ് അർത്ഥമാകുന്നത്;

(u) "സൗകര്യം" എന്നാൽ, തരംതിരിച്ചിൽ, പുനരുപയോഗം, സംഭരണം, ശേഖരണം, പുനഃചംക്രമണം, സംസ്കരണം, നിർമ്മാർജ്ജനം അല്ലെങ്കിൽ സുരക്ഷിതമായ നിർമ്മാർജ്ജനം എന്നിവയ്ക്കായുള്ള അജൈവമാലിന്യ പരിപാലന പ്രക്രിയകൾ നടത്തുന്ന ഏതൊരു സ്ഥാപിത ഫെസിലിറ്റി എന്നാണ് അർത്ഥമാകുന്നത്;

(v) "പിഴ" എന്നാൽ, ഈ ചട്ടങ്ങളിലോ ഉപനിയമങ്ങളിലോ അടങ്ങിയിരിക്കുന്ന നിർദ്ദേശങ്ങൾ പാലിക്കാത്തതിന് ഉപനിയമങ്ങൾ പ്രകാരം മാലിന്യ ഉത്പാദകർക്കോ മാലിന്യ സംസ്കരണ, നിർമ്മാർജ്ജന

സംവിധാനങ്ങളുടെ നടത്തിപ്പുകാർക്കോ ചുമത്തുന്ന പെനാൽറ്റിയെയാണ് പിഴ എന്നതു കൊണ്ട് അർത്ഥമാകുന്നത്;

(w) "മോദാനം" എന്നാൽ, ഈ ചട്ടങ്ങളിൽ ചേർത്തിട്ടുള്ള ഒരു മോദാനം എന്നാണ് അർത്ഥമാകുന്നത്;

(x) "കൈകാര്യം ചെയ്യൽ" എന്നതിൽ, അജൈവമാലിന്യത്തിന്റെ ഭവർത്തിരിക്കൽ, തരംതിരിക്കൽ, മെറ്റീരിയൽ റിക്കവറി, ശേഖരണം, രണ്ടാംഘട്ട സംഭരണം, ഷ്ററെഡിങ്, ബെയ്ലിങ്, ക്രഷിങ്, കയറ്റിറക്ക്, ഗതാഗതം, സംസ്കരണം, നിർമ്മാർജ്ജനം എന്നിവയുമായി ബന്ധപ്പെട്ട എല്ലാ പ്രവർത്തനങ്ങളും ഉൾപ്പെടുന്നു;

(y) "ഹോർട്ടിക്കൾച്ചറൽ (ഉദ്യാനശൃഷ്ടി മാലിന്യം" എന്നാൽ, പാർക്കുകൾ, ഉദ്യാനങ്ങൾ, ട്രാഫിക് ഐലൻഡുകൾ, റോഡ് മീഡിയനുകൾ മുതലായവയിൽ നിന്നുള്ള സസ്യാധിഷ്ഠിത മാലിന്യങ്ങൾ എന്നാണ് അർത്ഥമാകുന്നത്. ഇതിൽ ജൈവ/അഴുകുന്ന മാലിന്യങ്ങൾക്കായുള്ള ദൈനംദിന ശേഖരണ സംവിധാനത്തിൽ ഉൾപ്പെടുത്താൻ കഴിയാത്ത പുല്ല്, മരച്ചീളുകൾ, കുളകൾ, കൊമ്പുകൾ, ശാവകൾ, മരക്കഷണങ്ങൾ, ചുളളിക്കമ്പുകൾ, വൈക്കോൽ അല്ലെങ്കിൽ കരിയിലകൾ , മരഭാഗങ്ങൾ എന്നിവ ഉൾപ്പെടുന്നു.

(z) "നിഷ്ക്രിയ മാലിന്യങ്ങൾ" എന്നാൽ, ജൈവ-വിഘടനം സംഭവിക്കാത്ത, പുനഃചക്രണയോഗ്യമല്ലാത്ത, അല്ലെങ്കിൽ കത്തിക്കാൻ കഴിയാത്ത തെരുവ് ചവറുകൾ അല്ലെങ്കിൽ ഉപരിതല അഴുക്കുചാലുകളിൽ നിന്ന് പൊടിയും എക്കലും നീക്കം ചെയ്ത മാലിന്യങ്ങൾ എന്നാണ് അർത്ഥമാകുന്നത്;

(za) "ഇൻസിനറേഷൻ" എന്നാൽ, ഉയർന്ന താപനിലയിൽ മാലിന്യ വസ്തുക്കളെ താപീകരിച്ചു വിഘടിപ്പിക്കുന്നതിന്

അജൈവമാലിന്യങ്ങൾ കുത്തിക്കുകയോ ദഹിപ്പിക്കുകയോ ചെയ്യുന്ന ഒരു പ്രക്രിയയാണ്;

(zb) "അനൗപചാരിക മാലിന്യ ശേഖരണക്കാർ" എന്നതിൽ, പുനഃചംക്രമണം ചെയ്യാവുന്ന വസ്തുക്കൾ ഉൾപ്പെടെയുള്ള പാഴ് വസ്തുക്കളുടെ ശേഖരണം, വേർതിരിക്കൽ, തരംതിരിക്കൽ, വിൽപന, വാങ്ങൽ എന്നിവയിൽ ഏർപ്പെട്ടിരിക്കുന്ന വ്യക്തികൾ, അസോസിയേഷനുകൾ, അല്ലെങ്കിൽ പാഴ് വസ്തു വ്യാപാരികൾ എന്നിവ ഉൾപ്പെടുന്നു;

(zc) "ലിപ്പേറ്റ്" എന്നാൽ, അജൈവമാലിന്യത്തിലൂടെയോ മറ്റ് മാധ്യമങ്ങളിലൂടെയോ ഊറുന്ന ദ്രാവകം എന്നാണ് അർത്ഥമാകുന്നത്, അതിൽ, അവയിൽ നിന്ന് ലയിച്ചതോ അടിഞ്ഞുകൂടിയതോ ആയ വസ്തുക്കളുടെ സത്ത് അടങ്ങിയിരിക്കുന്നു;

(zd) "തദ്ദേശ സ്ഥാപനം" എന്നതിൽ, മുനിസിപ്പൽ കോർപ്പറേഷൻ, നഗർ നിഗാമം, മുനിസിപ്പൽ കൗൺസിൽ, നഗരപാലിക, മുനിസിപ്പൽ ബോർഡ്, നഗര പഞ്ചായത്ത്, ടൗൺ പഞ്ചായത്ത്, സെൻസസ് പട്ടണങ്ങൾ, വിജ്ഞാപനം ചെയ്ത പ്രദേശങ്ങൾ, വിജ്ഞാപനം ചെയ്ത വ്യവസായ ടൗൺഷിപ്പുകൾ, അതതു സംഗതിപോലെ, ഗ്രാമ പഞ്ചായത്ത്, പഞ്ചായത്ത് സമിതി, ജില്ലാ പരിഷത്ത് അല്ലെങ്കിൽ ജില്ലാ പഞ്ചായത്ത് ഉൾപ്പെടുന്ന പഞ്ചായത്തറാജ് സ്ഥാപനങ്ങൾ എന്നിവ ഉൾപ്പെടുന്നു.

(ze) "മെറ്റീരിയൽ റിക്കവറി ഫെസിലിറ്റി" എന്നാൽ, ജൈവ/അഴുകുന്ന മാലിന്യങ്ങളും ഉദ്യാന/ഭതാട്ട മാലിന്യങ്ങളും ഒഴികെയുള്ള അജൈവമാലിന്യങ്ങൾ തദ്ദേശ സ്വയംഭരണ സ്ഥാപനത്തിനോ തദ്ദേശ സ്വയംഭരണ സ്ഥാപനം അധികാരപ്പെടുത്തിയിട്ടുള്ള ഏതെങ്കിലും സ്ഥാപനത്തിനോ താൽക്കാലികമായി സംഭരിക്കാൻ കഴിയുന്ന ഒരു

സൗകര്യമാണ്, ഇത് ജൈവ-വിഘടിത പ്ലാസ്റ്റിക്, മണ്ണിൽ ലയിച്ചു ചേരുന്ന പ്ലാസ്റ്റിക് എന്നിവയുൾപ്പെടെയുള്ള ശേഖരണവിധി മാലിന്യങ്ങൾ വേർതിരിക്കുന്നതിനും തരംതിരിക്കുന്നതിനും, പുനഃചക്രമണ യോഗ്യമായതും, പനഃചക്രമണ യോഗ്യമല്ലാത്തതുമായവ, അംഗീകൃത പുനഃചക്രമണക്കാർക്കോ മാലിന്യ സംസ്കരണക്കാർക്കോ മാലിന്യത്തിന്റെ വിവിധ ഘടകങ്ങളിൽ നിന്ന് കൈമാറുന്നതിനും സഹായിക്കുന്നു;

(zf) "ജൈവ-വിഘടിത സാധ്യമല്ലാത്ത മാലിന്യം" എന്നാൽ സൂക്ഷ്മമാണുക്കൾക്ക് കൂടാതെ ലളിതമായ സ്ഥിരതയുള്ള സംയുക്തങ്ങളിലേക്ക് വിഘടിപ്പിക്കാൻ കഴിയാത്ത ഏതെങ്കിലും മാലിന്യം എന്നാണ് അർത്ഥമാകുന്നത്;

(zg) "ഒരു ഫെസിലിറ്റിയുടെ നടത്തിപ്പുകാരൻ" എന്നാൽ, അജൈവ മാലിന്യങ്ങൾ കൈകാര്യം ചെയ്യുന്നതിനുള്ള ഒരു ഫെസിലിറ്റി സ്വന്തമായി ഉള്ളതോ പ്രവർത്തിപ്പിക്കുന്നതോ ആയ ഒരു വ്യക്തി, അല്ലെങ്കിൽ സ്ഥാപനം എന്നാണ് അർത്ഥമാകുന്നത്, അതിൽ, തദ്ദേശസ്വയംഭരണ സ്ഥാപനവും തദ്ദേശസ്വയംഭരണ സ്ഥാപനം നിയോഗിച്ച മറ്റേതെങ്കിലും സ്ഥാപനം അല്ലെങ്കിൽ ഏജൻസി എന്നിവയും ഉൾപ്പെടുന്നു;

(zh) "പ്രാഥമിക ശേഖരണം" എന്നാൽ, വീടുകൾ, മാർക്കറ്റുകൾ, സ്ഥാപനങ്ങൾ, മറ്റ് വാണിജ്യ സ്ഥാപനങ്ങൾ, അല്ലെങ്കിൽ വ്യവസായം അല്ലെങ്കിൽ വ്യവസായിക മേഖലകൾ ഉൾപ്പെടെയുള്ള മറ്റ് ഏതെങ്കിലും പാർപ്പിടേതര പരിസരങ്ങൾ, അല്ലെങ്കിൽ തദ്ദേശസ്വയംഭരണ സ്ഥാപനം വ്യക്തമാക്കിയ ഏതെങ്കിലും നിയുക്ത ശേഖരണ കേന്ദ്രങ്ങളിൽ നിന്ന് രണ്ടാം ഘട്ട സംഭരണ കേന്ദ്രങ്ങളിലേക്കോ രണ്ടാം ഘട്ട കൈമാറ്റ സ്റ്റേഷനിലേക്കോ

അതുപോലെയുള്ളവയിലേക്കോ ഉള്ള ശേഖരണം എന്നാണ് അർത്ഥമാകുന്നത്.

(zi) "സംസ്കരണം" എന്നാൽ, പുനഃചംക്രമണം, പുനരുപയോഗം, അല്ലെങ്കിൽ പുതിയ ഉത്പന്നങ്ങളാക്കി മാറ്റുന്നതിനായി വേർതിരിക്കപ്പെട്ട അജൈവമാലിന്യം കൈകാര്യം ചെയ്യുന്ന ഏതെങ്കിലും ശാസ്ത്രീയപ്രക്രിയ എന്നാണ് അർത്ഥമാകുന്നത്;

(zj) "പുനഃചംക്രമണം" എന്നാൽ, വേർതിരിക്കപ്പെട്ട ജൈവ-വിഘടിതമല്ലാത്ത അജൈവമാലിന്യത്തെ പുതിയ വസ്തുവോ ഉത്പന്നമോ ആക്കി മാറ്റുന്ന പ്രക്രിയയാണ്, അല്ലെങ്കിൽ യഥാർത്ഥ ഉത്പന്നങ്ങളുമായി സാമ്യമുള്ളതോ അല്ലാത്തതോ ആയ പുതിയ ഉത്പന്നങ്ങൾ നിർമ്മിക്കുന്നതിനുള്ള അസംസ്കൃത വസ്തുവായി മാറ്റുന്ന പ്രക്രിയയാണ്;

(zk) "പുനർവികസനം" എന്നാൽ, നിലവിലുള്ള കെട്ടിടങ്ങളും മറ്റ് അടിസ്ഥാന സൗകര്യങ്ങളും തകർന്ന അതേ സ്ഥലത്ത് പഴയ റെസിഡൻഷ്യൽ അല്ലെങ്കിൽ വാണിജ്യ കെട്ടിടങ്ങളുടെ പുനർനിർമ്മാണം എന്നാണ് അർത്ഥമാകുന്നത്;

(zl) "റെഫ്യൂസ്ഡ് ഡിറൈവ്ഡ് ഫ്യൂവൽ" (RDF-നിരസിക്കപ്പെട്ട മാലിന്യത്തിൽ നിന്ന് നിർമ്മിക്കുന്ന ഇന്ധനം) എന്നാൽ, അജൈവ മാലിന്യത്തിന്റെ കത്തിക്കാവുന്ന ഭാഗങ്ങളുടെ ഉണക്കൽ, ട്രഷുഡിങ്, നിർജ്ജലീകരണം, അമർത്തിയൊതുക്കൽ എന്നിവയുമായും ഉൽപാദിപ്പിക്കപ്പെടുന്ന തരികളുടെയോ ഫ്ലൈാഷുകളുടെയോ രൂപത്തിലുള്ളതും ക്ലോറിനേറ്റഡ് വസ്തുക്കൾ അല്ലാത്തതുമായ പ്ലാസ്റ്റിക്, മരം, പൾപ്പ്, അല്ലെങ്കിൽ അജൈവ മാലിന്യങ്ങൾ

പോലെയുള്ള അജൈവമാലിന്യം കത്തി ദഹിക്കുന്നതിൽ നിന്നുരൂത്തിരിയുന്ന ഇന്ധനം എന്നാണ് അർത്ഥമാകുന്നത്.

(zm) "രജിസ്റ്റർ ചെയ്ത പരിസ്ഥിതി ഓഡിറ്റർ" എന്നാൽ, കാലാകാലങ്ങളിൽ ഭേദഗതി ചെയ്യപ്പെട്ട പരിസ്ഥിതി ഓഡിറ്റ് ചട്ടങ്ങൾ പ്രകാരം നിർവചിച്ചിരിക്കുന്ന പരിസ്ഥിതി ഓഡിറ്റർ എന്നാണ് അർത്ഥമാകുന്നത്

(zn) "അവശിഷ്ട അജൈവമാലിന്യം" എന്നാൽ, പുനഃചംക്രമണത്തിനോ അധികമായ സംസ്കരണത്തിനോ അനുയോജ്യമല്ലാത്ത അജൈവമാലിന്യ-സംസ്കരണ സൗകര്യങ്ങളിൽ നിന്നുള്ള മാലിന്യങ്ങളും തിരസ്കൃത മാലിന്യങ്ങളും ഉൾപ്പെടുന്നു;

(zo) "സാനിറ്ററി ലാൻഡ് ഫില്ലിങ്ങ്" എന്നാൽ, ഭൂഗർഭജലം, ഉപരിതല ജലം, ദുഷിത പൊടി കണങ്ങൾ, കാറ്റിൽ പറക്കുന്ന ചവറുകൾ, ദുർഗന്ധം, തീപ്പിടുത്തം, മൃഗങ്ങളുടെ ഭീഷണി, പക്ഷി ഭീഷണി, കീടങ്ങൾ, അല്ലെങ്കിൽ ദുഷിത ജീവികൾ, ഹരിതഗൃഹ വാതക ഉദ്ഗമനം, നിരന്തരമായ ജൈവ മാലിന്യങ്ങളുടെ ചരിവ് സൃഷ്ടിക്കുന്ന അസ്ഥിരതയും മണ്ണോലിപ്പും എന്നിവയ്ക്കെതിരെ സംരക്ഷണ നടപടികൾ ഉൾപ്പെടുത്തി ഭൂപകൽപ്പന ചെയ്ത ഒരു സംവിധാനപ്രകാരം നടത്തപ്പെടുന്ന ഭൂമിയിലെ അവശിഷ്ട മാലിന്യത്തിന്റെയും നിഷ്ക്രിയ അജൈവമാലിന്യത്തിന്റെയും അന്തിമവും സുരക്ഷിതവുമായ സംസ്കരണം എന്നാണ് അർത്ഥമാകുന്നത്;

(zp) "സാനിറ്ററി മാലിന്യം" എന്നാൽ, ഉപയോഗിച്ച ഡയപ്പറുകൾ, സാനിറ്ററി മാലിന്യ ഉപകരണങ്ങൾ, ടവ്വലുകൾ അല്ലെങ്കിൽ നാപ്കിനുകൾ, ടാപോണുകൾ, ഭക്ഷണം, വിസർജ്യ-സഹായക

(Incontinence) ഷീറ്റുകൾ, തറ് സമാനമായ മാലിന്യങ്ങൾ എന്നിവ അടങ്ങിയ മാലിന്യമാണ്;

(zq) "സാനിറ്ററി ഉത്പന്നങ്ങൾ" എന്നാൽ, ഡയപ്പറുകൾ, കോണ്ടം, സാനിറ്ററി സ്റ്റാമ്പുകൾ, അല്ലെങ്കിൽ നാപ്കിനുകൾ, ടാംപോണുകൾ, ഇൻകോണ്ടിനെൻസ് ഷീറ്റുകൾ എന്നിവ അടങ്ങിയ ഉത്പന്നങ്ങൾ എന്നാണ് അർത്ഥമാകുന്നത്;

(zr) "ഔഷധ്യങ്ങൾ" എന്നാൽ, ഈ ചട്ടങ്ങളിൽ ചേർത്തിട്ടുള്ള ഔഷധ്യങ്ങൾ എന്നാണ് അർത്ഥമാകുന്നത്;

(zs) "രണ്ടാംഘട്ട സംഭരണം" എന്നാൽ, സംസ്കരണ, അല്ലെങ്കിൽ നിർമ്മാർജ്ജന കേന്ദ്രത്തിലേക്ക് മാലിന്യങ്ങൾ നേരിട്ട് എത്തിക്കുന്നതിന്, അവ രണ്ടാംഘട്ട മാലിന്യ സംഭരണ കേന്ദ്രങ്ങളിലോ മെറ്റീരിയൽ റിക്കവറി ഫെസിലിറ്റികളിലോ ബിന്നുകളിലോ ശേഖരണവിചിത്രീകൃതമുള്ള അജൈവമാലിന്യത്തിന്റെ താൽക്കാലികമായ സംഭരണം എന്നാണ് അർത്ഥമാകുന്നത്;

(zt) "തരംതിരിക്കൽ" എന്നാൽ, കാര്യപരിചരണ, കഴിയാതെപോകുന്ന മാലിന്യങ്ങൾ, പുനഃചംക്രമണയോഗ്യമായ അജൈവ മാലിന്യം, പുനഃചംക്രമണയോഗ്യമല്ലാത്ത കത്തിക്കേണ്ട മാലിന്യം, സാനിറ്ററി മാലിന്യം, പുനഃചംക്രമണ യോഗ്യമല്ലാത്ത നിഷ്ക്രിയ മാലിന്യങ്ങൾ, പ്രത്യേക പരിചരണം ആവശ്യമുള്ള മാലിന്യം, നിർമ്മാണത്തിന്റെയും പൊളിക്കലിന്റെയും മാലിന്യങ്ങൾ എന്നിവയുൾപ്പെടുന്ന വിവിധ അജൈവമാലിന്യ ഘടകങ്ങളുടെ തരംതിരിക്കലും പ്രത്യേക സംഭരണവും എന്നാണ് അർത്ഥമാകുന്നത്;

(zu) "സേവന ദാതാവ്" എന്നാൽ, വെള്ളം, ലിഫ്റ്റ് കൈകാര്യം ചെയ്യൽ, വൈദ്യുതി, ടെലിഫോൺ, റോഡുകൾ, ഡ്രെയിനേജ് മുതലായവ

പോലെയുള്ള പൊതു ഉപയോഗ സേവനങ്ങൾ നൽകുന്ന ഒരു അതോറിറ്റി എന്നാണ് അർത്ഥമാകുന്നത്;

(zy) "അജൈവ മാലിന്യം" എന്നതും അതിലുൾപ്പെടുന്നതും, അജൈവ അല്ലെങ്കിൽ അർദ്ധ-അജൈവ ഗാർഹിക മാലിന്യങ്ങൾ, സാന്നിറ്ററി മാലിന്യങ്ങൾ, വാണിജ്യ മാലിന്യങ്ങൾ, സ്ഥാപന മാലിന്യങ്ങൾ, കാറ്ററിങ്, മാർക്കറ്റ് മാലിന്യങ്ങൾ, മറ്റ് പാർപ്പിടേതര മാലിന്യങ്ങൾ, തെരുവ് ചവറുകൾ, ഉപരിതല അഴുക്കുചാലുകളിൽ നിന്ന് നീക്കം ചെയ്തതോ ശേഖരണവിധിയോ ആയ എക്കൽ മണ്ണ്, ഉദ്യാന മാലിന്യങ്ങൾ, ക്ഷീരോത്പന്ന മാലിന്യങ്ങൾ, വ്യവസായിക മാലിന്യങ്ങൾ ഒഴികെയുള്ള സംസ്കരിച്ച ബയോ-മെഡിക്കൽ മാലിന്യങ്ങൾ, ബയോ-മെഡിക്കൽ മാലിന്യങ്ങളും ഇ-മാലിന്യങ്ങളും, ബാറ്ററി മാലിന്യങ്ങൾ, തദ്ദേശ സ്വയംഭരണ സ്ഥാപനങ്ങളുടെയും ചട്ടം 2-ൽ പരാമർശിച്ചിരിക്കുന്ന മറ്റ് സ്ഥാപനങ്ങളുടെയും കീഴിലുള്ള പ്രദേശത്ത് ഉത്പാദിപ്പിക്കുന്ന ദേഹിയോ ആക്റ്റീവ് മാലിന്യങ്ങൾ എന്നിവയാണ്;

(zw) "തരംതിരിക്കൽ" എന്നാൽ, പേപ്പർബോർഡ്, പ്ലാസ്റ്റിക്, ലോഹം, ഗ്ലാസ് മുതലായവ ഉൾപ്പെടെയുള്ള പേപ്പർ പോലെയുള്ള പുനഃചംക്രമണയോഗ്യമായതും പുനഃചംക്രമണ യോഗ്യമല്ലാത്തതുമായ വിവിധ ഘടകങ്ങളുടെയും വിഭാഗങ്ങളുടെയും മാലിന്യത്തിൽനിന്നുള്ള പുനഃചംക്രമണം, അല്ലെങ്കിൽ സംസ്കരണം, അല്ലെങ്കിൽ നിർമ്മാർജ്ജനം എന്നിവ സുഗമമാക്കുന്നതിന് അവയെ ഉചിതമായ രീതിയിൽ വേർതിരിക്കുക എന്നാണ് അർത്ഥമാകുന്നത്;

(zx) "പ്രത്യേക പരിചരണം ആവശ്യമായ മാലിന്യം " എന്നതും അതിലുൾപ്പെടുന്നതും, ഉപേക്ഷിക്കപ്പെട്ട പെയിന്റ് ഡ്രമ്മുകൾ, കീടനാശിനി ക്യാനുകൾ അല്ലെങ്കിൽ പാത്രങ്ങൾ അല്ലെങ്കിൽ കുപ്പികൾ, കോമ്പാക്റ്റ് ഫ്ലൂറസെന്റ് ലിളക്ക് അല്ലെങ്കിൽ ബൾബുകൾ, ട്യൂബ് ലൈറ്റുകൾ, കാലഹരണപ്പെട്ട മരുന്നുകൾ, പൊട്ടിയ മെർക്കുറി

തെർമോമീറ്ററുകൾ, പാഴ് ബാറ്ററികൾ, ഉപയോഗിച്ചതോ ഉപയോഗശൂന്യമോ ആയ സൂചികൾ, സിനിഞ്ചുകൾ, മലിനമായ ഗേജ്, അല്ലെങ്കിൽ കേന്ദ്ര മലിനീകരണ-നിയന്ത്രണ ബോർഡ് കാലാകാലങ്ങളിൽ വിജ്ഞാപനം ചെയ്തിട്ടുള്ളതും വീടുകളിൽ ഉത്പാദിപ്പിക്കപ്പെടുന്നതുമായ മറ്റേതെങ്കിലും മാലിന്യങ്ങൾ എന്നിവ ആകുന്നു.

(zy) "സ്ഥിരതപ്പെടുത്തൽ" എന്നാൽ, ജൈവ-വിഘടന മാലിന്യങ്ങളെ സ്ഥിരമായ ഒരു അവസ്ഥയിലേക്ക് ജൈവികമായി വിഘടിപ്പിക്കുക എന്നതാണ്, അവിടെ, അത് ലീച്ചേറ്റ് അല്ലെങ്കിൽ അസഹ്യമായ ദുർഗന്ധം സൃഷ്ടിക്കുന്നില്ല, കൂടാതെ, കൃഷിഭൂമിയിൽ പ്രയോഗിക്കുന്നതിനും മണ്ണൊലിപ്പ് നിയന്ത്രണം, മണ്ണ് സംസ്കരണം എന്നിവയ്ക്കും അനുയോജ്യവുമാണ്;

(zz) "സംസ്ഥാന മലിനീകരണ-നിയന്ത്രണ ബോർഡ്" എന്നാൽ, (വാട്ടർ പ്രിവെൻഷൻ ആൻഡ് കൺട്രോൾ ഓഫ് പൊലൂഷൻ) ആക്റ്റ് 1974 (1974-ലെ 6)-ന്റെ വകുപ്പ് 4 പ്രകാരം രൂപീകരിച്ച സംസ്ഥാന മലിനീകരണ-നിയന്ത്രണ ബോർഡ് എന്നാണ് അർത്ഥമാകുന്നത്, കൂടാതെ കേന്ദ്രഭരണ പ്രദേശവുമായി ബന്ധപ്പെട്ട് മലിനീകരണ-നിയന്ത്രണ കമ്മിറ്റിയും ഇതിൽ ഉൾപ്പെടുന്നു;

(zza) "തെരുവ് കച്ചവടക്കാർ" എന്നാൽ, ഒരു തെരുവ്, ലെയ്ൻ, പർശ്വപാത , ഫുട്ട്പാത്ത്, നടപ്പാത, പൊതു പാർക്ക്, അല്ലെങ്കിൽ മറ്റേതെങ്കിലും പൊതുസ്ഥലം, സ്വകാര്യ സ്ഥലം, താൽക്കാലികമായി നിർമ്മിച്ച ഒരു കേന്ദ്രം എന്നിവയിൽ വെച്ചോ ഒരു സ്ഥലത്തുനിന്ന് മറ്റൊരിടത്തേക്ക് നീങ്ങിക്കൊണ്ടോ പൊതുജനങ്ങൾക്ക് ആവശ്യമായ സാധനങ്ങൾ, ചരക്കുകൾ, വസ്തുക്കൾ, ഭക്ഷ്യവസ്തുക്കൾ, അല്ലെങ്കിൽ ദൈനംദിന ഉപയോഗ വസ്തുക്കൾ എന്നിവയുടെ വ്യാപാരം നടത്തുന്നതോ സേവനങ്ങൾ നൽകുന്നതോ ആയ ഏതൊരു വ്യക്തിയും എന്ന് അർത്ഥമാകുന്നു. ഇതിൽ തെരുവുവ്യാപാരി, ചില്ലറക്കച്ചവടക്കാർ, അനധികൃതകച്ചവടക്കാർ, തദ്ദേശീയമായോ

പ്രദേശപരമായ പ്രത്യേകതയുള്ളതോ ആയ മറ്റ് എല്ലാ സമാനവിഭാഗങ്ങളും ഉൾപ്പെടുന്നു; "തെരുവ് കച്ചവടം" എന്ന പദങ്ങൾ അവയുടെ വ്യാപകരണ വ്യതിയാനങ്ങളും സമാന പദപ്രയോഗങ്ങളും ഉള്ളതിനാൽ, അതനുസരിച്ച് വ്യാഖ്യാനിക്കണം;

(zzb) "ടിപ്പിംഗ് ഫീസ്" എന്നാൽ, തദ്ദേശ സ്വയംഭരണ സ്ഥാപനങ്ങളോ അധികാരികളോ സംസ്ഥാന സർക്കാരോ കേന്ദ്രഭരണപ്രദേശഭരണകൂടമോ അധികാരപ്പെടുത്തിയ ഏതെങ്കിലും സംസ്ഥാന ഏജൻസിയോ നിർണ്ണയിക്കുന്ന ഫീസ്, അല്ലെങ്കിൽ താങ്ങുവിലയാണ്; ഇത് മാലിന്യ-സംസ്കരണ സൗകര്യത്തിന്റെ കരാർ അടിസ്ഥാനത്തിൽ പ്രവർത്തിക്കുന്ന വ്യക്തി (ക്ലൺസഷനെയർ) മൂന്നാം കക്ഷി എന്നിവർക്കോ, മാലിന്യ സംസ്കരണ ഫെസിലിറ്റി ഓപ്പറേറ്റർക്കോ, ലാന്റ്ഫില്ലിൽ ശേഷിക്കുന്ന അജൈവമാലിന്യം സംസ്കരിക്കുന്നതിനോ നൽകേണ്ടതാണ്;

(zzc) "ട്രാൻസ്ഫർ സ്റ്റേഷൻ" എന്നാൽ, ദേശഭരണ സ്ഥലങ്ങളിൽ നിന്നുള്ള അജൈവ മാലിന്യങ്ങൾ സ്വീകരിക്കുന്നതിനും, മുടിയ വാഹനങ്ങളിലോ കണ്ടെയ്നറുകളിലോ മാലിന്യ സംസ്കരണത്തിലേക്കോ, അല്ലെങ്കിൽ നിർമ്മാണ കേന്ദ്രത്തിലേക്കോ മൊത്തത്തിൽ കൊണ്ടുപോകുന്നതിനും വേണ്ടി ഒരുക്കിയ ഒരു സൗകര്യമാണ്;

(zzd) "ഗതാഗതം" എന്നാൽ, ദുർഗന്ധം, മാലിന്യം തള്ളൽ, വൃത്തികെട്ട സാഹചര്യങ്ങൾ എന്നിവ തടയുന്നതിനായി പ്രത്യേകം രൂപകൽപ്പന ചെയ്തതും മുടിയതുമായ ഗതാഗത സംവിധാനത്തിലൂടെ പരിസ്ഥിതി-സൗഹൃദപരമായ രീതിയിൽ ഒന്നുകിൽ ശുദ്ധീകരിച്ചതോ ഭാഗികമായി ശുദ്ധീകരിച്ചതോ, അല്ലെങ്കിൽ ശുദ്ധീകരിക്കാത്തതോ ആയ അജൈവമാലിന്യങ്ങൾ ഒരു സ്ഥലത്തുനിന്ന് മറ്റൊരു സ്ഥലത്തേക്ക് കൊണ്ടുപോകുക എന്നാണ് അർത്ഥമാകുന്നത്;

(zze) **"ട്രിറ്റ്മെന്റ്"** എന്നാൽ, ഏതെങ്കിലും മാലിന്യം ഉണ്ടാക്കുന്ന ദോഷം പരിഹരിക്കപ്പെടുത്താനായി അതിന്റെ അളവും കാഠിന്യവും കുറയ്ക്കുന്നതിന്, അതിന്റെ ഭൗതികമോ, രാസപരമോ, ജൈവശാസ്ത്രപരമോ ആയ സ്വഭാവസവിശേഷതകളിലോ ഘടനയിലോ മാറ്റം വരുത്തുന്നതിനായി രൂപകൽപ്പന ചെയ്ത രീതി, സാങ്കേതികത അല്ലെങ്കിൽ പ്രക്രിയ എന്ന് അർത്ഥമാകുന്നു.

(zzf) **"ഉപയോക്തൃ ഫീസ്"** എന്നാൽ, അജൈവമാലിന്യ ശേഖരണം, ഗതാഗതം, സംസ്കരണം, നിർമ്മാർജ്ജന സേവനങ്ങൾ എന്നിവ നൽകുന്നതിനുള്ള പൂർണ്ണമായോ ഭാഗികമായോ ചെലവ് വഹിക്കുന്നതിനായി തദ്ദേശസ്വയംഭരണ സ്ഥാപനം മാലിന്യ ഉത്പാദകനിൽ ചുമത്തുന്ന ഫീസ് എന്നാണ് അർത്ഥമാകുന്നത്;

(zzg) **"മണ്ണിരവളം നിർമ്മാണം"** എന്നാൽ, മണ്ണിരകളെ ഉപയോഗിച്ച് ജൈവ-വിഘടിത മാലിന്യത്തെ കമ്പോസ്റ്റാക്കി മാറ്റുന്ന പ്രക്രിയ എന്നാണ് അർത്ഥമാകുന്നത്;

(zzh) **"മാലിന്യ ഉത്പാദകൻ"** എന്നതും അതിൽ ഉൾക്കൊള്ളുന്നതും, അജൈവമാലിന്യം ഉത്പാദിപ്പിക്കുന്ന ഓരോ വ്യക്തിയും, വ്യക്തികളുടെ കൂട്ടവും, ഓരോ പാർപ്പിട പരിസരങ്ങളും ഇന്ത്യൻ റെയിൻജവയ്ക്ക്, പ്രതിരോധ സ്ഥാപനങ്ങൾ എന്നിവ ഉൾപ്പെടെയുള്ള പാർപ്പിടേതര സ്ഥാപനങ്ങളും എന്നാകുന്നു.

(zzi) **"മാലിന്യ ശ്രോണി"** എന്നാൽ, അജൈവ മാലിന്യപരിപാലനത്തിൽ അനുവർത്തിക്കേണ്ട മുൻഗണനാക്രമമാണ്. ഒഴിവാക്കൽ, കുറവുവരുത്തൽ, പുനരുപയോഗം, പുനഃചംക്രമണം, വീണ്ടെടുക്കൽ, നിർമ്മാർജ്ജനം എന്നിങ്ങനെയാണ് ഈ ക്രമം. ഇതിൽ, ഒഴിവാക്കൽ

ഏറ്റവും ഉയർന്ന മുൻഗണന അർഹിക്കുന്നു. ലാൻഡ്ഫില്ലിംഗ് വഴിയുള്ള നിർമ്മാർജ്ജനത്തിന് ഏറ്റവും കുറഞ്ഞ മുൻഗണനയാണ് നൽകേണ്ടത്.

(zzj) "ആക്രിക്കാർ (Waste Pickers)" എന്നാൽ, പുനരുപയോഗിക്കാവുന്നതും പുനഃചംക്രമണ സാധ്യതയുള്ളതുമായ അജൈവമാലിന്യങ്ങൾ തെരുവുകൾ, ബിന്നുകൾ, മെറ്റീരിയൽ റിക്കവറി ഫെസിലിറ്റികൾ, സംസ്കരണ, മാലിന്യ-നിർമ്മാർജ്ജന കേന്ദ്രങ്ങൾ എന്നിവയുൾപ്പെടെയുള്ള മാലിന്യ ഉറവിടങ്ങളിൽനിന്ന് ശേഖരിച്ചു നേരിട്ട്, അല്ലെങ്കിൽ തുടനിലക്കാർ വഴി പുനഃചംക്രമണം നടത്തുന്നവർക്ക് വിറ്റ് തങ്ങളുടെ ഉപജീവനമാർഗ്ഗം കണ്ടെത്തുന്നവർ എന്നാണ്.

(zzk) "മാലിന്യത്തിൽ നിന്ന് ഊർജ്ജം" എന്നതും അതിൽ ഉൾക്കൊള്ളുന്നതും, ഊർജ്ജ ഉൽപാദനത്തിനായി അജൈവമാലിന്യത്തിന്റെ ഉപയോഗവും അതിൽ സഹ-സംസ്കരണം വഴി ഉയർന്ന കലോറി തുല്യമുള്ളതും ജൈവികവിഘടനം സംഭവിക്കാത്തതും പുനഃചംക്രമണ യോഗ്യമല്ലാത്തതുമായ അജൈവ മാലിന്യത്തിന്റെ അംശങ്ങൾ ഉപയോഗിച്ച് വൈദ്യുതി ഉൽപാദനമോ താപോൽപാദനമോ നടത്തുന്നതും അല്ലെങ്കിൽ ബയോ-മെത്തേനേഷൻ, വായുരഹിത ദഹനം (anaerobic digestion) എന്നിവയിലൂടെ കംപ്രസ്ഡ് ബയോഗ്യാസ്, ബയോ കംപ്രസ്ഡ് നാച്ചുറൽ ഗ്യാസ് എന്നിവയുടെ ഉൽപാദനം നടത്തുന്നതും അജൈവ മാലിന്യത്തിന്റെ ജൈവവിഘടനം സംഭവിക്കുന്ന ഭാഗം നേരിട്ടോ ഉചിതമായ ജനറേറ്ററുകൾ ഉപയോഗിച്ചോ വൈദ്യുതിയാക്കി മാറ്റുന്നതിന് ഉപയോഗിക്കുന്നതും ആകുന്നു.

(zzl) "ജൈവ മാലിന്യം " എന്നാൽ അതിൽ ഉൾക്കൊള്ളുന്നതും അടക്കമുള്ള മാലിന്യങ്ങൾ, ഭക്ഷണ മാലിന്യങ്ങൾ, പച്ചക്കറി മാലിന്യങ്ങൾ, മാംസ മാലിന്യങ്ങൾ, പഴം-മാലിന്യങ്ങൾ, പുഷ്പ മാലിന്യങ്ങൾ, അത്തരം സമാന മാലിന്യങ്ങൾ, ജൈവ-വിഘടിതമാലിന്യങ്ങൾ എന്നിവയുൾപ്പെടെയുള്ള ജൈവ മാലിന്യങ്ങൾ എന്നിവയും ആകുന്നു.

(2) ഇവിടെ ഉപയോഗിച്ചിരിക്കുന്നതും എന്നാൽ, നിർവചിക്കപ്പെട്ടിട്ടില്ലാത്തതും, 1986-ലെ പരിസ്ഥിതി (സംരക്ഷണ) ചട്ടം, 1974-ലെ ജല (മലിനീകരണം തടയലും നിയന്ത്രണവും) ആക്റ്റ്, 1981-ലെ വായു (മലിനീകരണം തടയലും നിയന്ത്രണവും) ആക്റ്റ് എന്നിവയിൽ നിർവചിച്ചിരിക്കുന്നതമായ വാക്കുകൾക്കും പ്രയോഗങ്ങൾക്കും അതത് ചട്ടങ്ങളിൽ നൽകിയിരിക്കുന്ന അതേ അർത്ഥം ഉണ്ടായിരിക്കുന്നതാണ്.

4. അജൈവ മാലിന്യ നിർമ്മാർജ്ജനം:— തദ്ദേശ സ്വയംഭരണ സ്ഥാപനങ്ങൾ അവരുടെ അധികാരപരിധിയിൽ നടത്തുന്ന അജൈവമാലിന്യ മാനേജ്മെന്റിൽ, അജൈവ മാലിന്യം, ജൈവമാലിന്യം, പ്രത്യേക പരിചരണം ആവശ്യമായ മാലിന്യം, സാനിറ്ററി മാലിന്യം, ഉദ്യാനമാലിന്യം തുടങ്ങിയ അജൈവമാലിന്യങ്ങളുടെ പരിസ്ഥിതി-സൗഹൃദ മാനേജ്മെന്റ്, സാനിറ്ററി ലാൻഡ്ഫിൽ മാനേജ്മെന്റ്, നിലവിലുള്ളതോ പാരമ്പരാഗതമയാതോ ആയ മാലിന്യ ഡമ്പ് സൈറ്റ് സംവിധാനങ്ങൾ എന്നിവ ഉൾപ്പെടും.

അദ്ധ്യായം II

പരിസ്ഥിതി-സൗഹൃദപരമായ ഖരമാലിന്യ പരിപാലനം

5. മാലിന്യ ഉൽപ്പാദകന്റെ കടമകൾ . — (1) ഓരോ മാലിന്യ ഉൽപ്പാദകനും,-

(a) ഖര മാലിന്യങ്ങൾ മൂലമുണ്ടാകുന്ന പരിസ്ഥിതി മലിനീകരണം തടയുന്നതിനോ കുറയ്ക്കുന്നതിനോ നടപടികൾ സ്വീകരിക്കണം;

(b) ഉറവിടത്തിൽത്തന്നെ ജൈവമാലിന്യം, അജൈവമാലിന്യം, സാനിറ്ററി മാലിന്യം, പ്രത്യേക പരിചരണം ആവശ്യമായ മാലിന്യം എന്നിങ്ങനെ നാല് വ്യത്യസ്ത വിഭാഗങ്ങളിലായി അവർ ഉൽപാദിപ്പിക്കുന്ന മാലിന്യം വേർതിരിച്ച് സംഭരിക്കുക; തദ്ദേശ സ്വയംഭരണ സ്ഥാപനങ്ങളുടെ നിർദ്ദേശപ്രകാരമോ അറിയിപ്പുപ്രകാരമോ അംഗീകൃത വേസ്റ്റ് പിക്ക്ർ/മാലിന്യശേഖരണക്കാർ എന്നിവർക്ക് വേർതിരിക്കേണ്ടുന്ന മാലിന്യം കൈമാറുക;

(c) ഡയറക്ടറുകൾ, സാനിറ്ററി പാഡുകൾ തുടങ്ങിയ ഉപയോഗിച്ച സാനിറ്ററി മാലിന്യങ്ങൾ ഈ ഉൽപ്പന്നങ്ങളുടെ നിർമ്മാതാക്കളോ ബ്രാൻഡ് ഉടമകളോ നൽകുന്ന പൗച്ചുകളിലോ തദ്ദേശ സ്വയംഭരണ സ്ഥാപനങ്ങളോ അധികാരികളോ നിർദ്ദേശിച്ചതുപോലെ അനുയോജ്യവും സുരക്ഷിതവുമായി പൊതിഞ്ഞ്, അജൈവ മാലിന്യം, ജൈവമാലിന്യം, പ്രത്യേക പരിചരണം ആവശ്യമായ മാലിന്യം എന്നിവയ്ക്കു വേണ്ടിയുള്ള ബിന്നുകളിലല്ലാതെ, സാനിറ്ററി മാലിന്യ ബിന്നിൽ സ്ഥാപിക്കണം;

(d) നിർമ്മാണ, പൊളിക്കൽ മാലിന്യങ്ങൾ അവ ഉണ്ടാകുന്ന സമയങ്ങളിൽ, അവരുടെ സ്വന്തം പരിസരത്ത് പ്രത്യേകം സംഭരിക്കുകയും പരിസ്ഥിതി (നിർമ്മാണവും, പൊളിക്കലും) മാലിന്യ മാനേജ്മെന്റ് ചട്ടങ്ങൾ, 2025 പ്രകാരം സംസ്കരിക്കുകയും വേണം;

(e) അവരുടെ പരിസരത്തോ ഭൂമിയിലോ ഉൽപാദിപ്പിക്കുന്ന ഉദ്യാന മാലിന്യങ്ങൾ, അല്ലെങ്കിൽ പുറത്താട്ട മാലിന്യങ്ങൾ അവരുടെ സ്വന്തം പരിസരത്ത് പ്രത്യേകം സംഭരിക്കുകയും കാലാകാലങ്ങളിൽ തദ്ദേശ സ്വയംഭരണ സ്ഥാപന അധികാരികൾ നൽകുന്ന നിർദ്ദേശങ്ങൾക്കനുസൃതമായി സംസ്കരിക്കുകയും ചെയ്യുക;

(f) അവർ ഉത്പാദിപ്പിക്കുന്ന ഖരമാലിന്യങ്ങൾ തെരുവുകളിലോ, തങ്ങളുടെ പരിസരത്തിന് പുറത്തുള്ള പൊതു ഇടങ്ങളിലോ വലിച്ചെറിയുകയോ കത്തിക്കുകയോ കുഴിച്ചിടുകയോ അഴുക്കുചാലുകളിലോ ജലാശയങ്ങളിലോ നിക്ഷേപിക്കുകയോ ചെയ്യരുത്;

(g) ഓരോ തെരുവ് കുച്ചവടക്കാരനും തന്റെ പ്രവർത്തനത്തിനിടയിൽ ഉണ്ടാകുന്ന മാലിന്യങ്ങൾ സംഭരിക്കുന്നതിന് അനുയോജ്യമായ സംഭരണികൾ സൂക്ഷിക്കണം, അതായത് ഭക്ഷണാവശിഷ്ടങ്ങൾ, ഡിസ്‌പോസിബിൾ പ്ലേറ്റുകൾ, കപ്പുകൾ, ക്യാനുകൾ, നാപ്പുകൾ, ചിരട്ടകൾ, ബാക്കിവരുന്ന ഭക്ഷണം, പച്ചക്കറികൾ, പഴങ്ങൾ മുതലായവ തദ്ദേശ സ്വയംഭരണ സ്ഥാപനം നിർദ്ദേശിക്കുന്ന രീതിയിൽ മാലിന്യ സംഭരണ കേന്ദ്രങ്ങളിലോ സംഭരണിയിലോ വാഹനത്തിലോ നിക്ഷേപിക്കണം;

(h) തദ്ദേശ സ്വയംഭരണ സ്ഥാപനങ്ങളുടെ ചട്ടങ്ങൾ നിർദ്ദേശിക്കുന്ന ഉപയോക്തൃ ഫീസ് ഖരമാലിന്യ സംസ്കരണത്തിനായി അടയ്ക്കണം;

(i) തരംതിരിച്ച ഖര മാലിന്യങ്ങൾ, ജൈവ മാലിന്യങ്ങൾ, അജൈവ മാലിന്യങ്ങൾ, പ്രത്യേക പരിചരണം ആവശ്യമായ മാലിന്യങ്ങൾ, സാനിറ്ററി മാലിന്യങ്ങൾ എന്നിങ്ങനെ തരംതിരിക്കപ്പെട്ട അംഗീകൃത മാലിന്യ ശേഖരണക്കാർക്കോ തദ്ദേശ സ്വയംഭരണ സ്ഥാപനം അറിയിക്കുന്ന തരത്തിൽ മാലിന്യ ശേഖരണ വാഹനങ്ങൾ വഴിയോ സംഭരിക്കുന്നതിന് അനുയോജ്യമായ സംഭരണികൾ സൂക്ഷിക്കുക;

(j) നൂറിലധികം ആളുകളുടെ ഒരു പരിപാടിയോ ഒത്തുചേരലോ ലൈസൻസില്ലാത്ത ഏതെങ്കിലും സ്ഥലത്ത് നടത്തുമ്പോൾ കുറഞ്ഞത് മൂന്ന് പ്രവൃത്തി ദിവസങ്ങൾക്ക് മുമ്പെങ്കിലും തദ്ദേശ സ്വയംഭരണ സ്ഥാപനത്തെ അറിയിക്കാതെ സംഘടിപ്പിക്കാൻ പാടില്ലാത്തതും, അത്തരം വ്യക്തികളോ അത്തരം പരിപാടിയുടെ സംഘാടകരോ

ഉറവിടത്തിൽത്തന്നെ മാലിന്യം വേർതിരിക്കുകയും, തദ്ദേശ സ്വയംഭരണ സ്ഥാപനം നിർദ്ദേശിക്കുന്ന മാലിന്യ ശേഖരണക്കാരനോ ഏജൻസിക്കോ വേർതിരിക്കപ്പെടുന്ന മാലിന്യങ്ങൾ കൈമാറേണ്ടതും, ഉൽപ്പാദിപ്പിക്കപ്പെടുന്ന മാലിന്യങ്ങൾ ഈ ചട്ടങ്ങൾ പ്രകാരം നിർദ്ദിഷ്ടമാക്കിയിട്ടുള്ള രീതിയിൽ സംസ്കരിക്കുകയും വേണം.

(K) ബയോമെഡിക്കൽ വെസ്റ്റ് മാനേജ്മെന്റ് ചട്ടങ്ങൾ (2016) പ്രകാരം ഒരു 'ഒക്യൂപ്പയർ' (Occupier) ആയി അംഗീകരിക്കപ്പെട്ടിട്ടുള്ളവർ, പ്രസ്തുത ചട്ടപരിധിയിൽ വരുന്ന ബയോമെഡിക്കൽ മാലിന്യങ്ങൾ സാധാരണ ഖരമാലിന്യങ്ങളുമായി കലർത്താൻ പാടുള്ളതല്ല.

(2) 5,000 ചതുരശ്ര മീറ്ററിൽ കൂടുതൽ വിസ്തീർണ്ണമുള്ള എല്ലാ ഗോഡൗൺ കമ്മ്യൂണിറ്റി സ്ഥാപനങ്ങളും, പ്രദേശത്തെ എല്ലാ റെസിഡെന്റ്സ് വെൽഫെയർ സംഘടനകളും, മാർക്കറ്റ് സംഘടനകളും, ഹോട്ടലുകളും, റെസ്റ്റോറന്റുകളും, ഔദ്യോഗിക ഗസറ്റിൽ ഈ ചട്ടങ്ങളിൽ വിജ്ഞാപനം ചെയ്ത തീയതി മുതൽ ഒരു വർഷത്തിനുള്ളിൽ, തദ്ദേശ സ്വയംഭരണ സ്ഥാപനവുമായി സഹകരിച്ച്, ഈ ചട്ടങ്ങളിൽ നിർദ്ദേശിച്ചിരിക്കുന്നതുപോലെ, മാലിന്യ ഉൽപ്പാദകർ ഉറവിടത്തിൽ മാലിന്യം വേർതിരിക്കുന്നത് ഉറപ്പാക്കുക, വേർതിരിക്കപ്പെടുന്ന മാലിന്യങ്ങൾ പ്രത്യേക വിഭാഗങ്ങളായി ശേഖരിക്കാൻ സഹായിക്കുകയും, പുനരുപയോഗിക്കാവുന്ന വസ്തുക്കൾ അംഗീകൃത മാലിന്യ ശേഖരണക്കാർക്കോ അംഗീകൃത പുനഃഘടനാകരണക്കാർക്കോ കൈമാറുകയും, ജൈവ-വിഘടന മാലിന്യങ്ങൾ കഴിയുന്നത്രയും പരിസരത്തിനുള്ളിൽ കമ്പോസ്റ്റിംഗ് അല്ലെങ്കിൽ ബയോ-മെത്തേനേഷൻ വഴി സംസ്കരിക്കുകയും കൈമാറുകയും നിർമ്മാർജ്ജനം ചെയ്യുകയും വേണം. തദ്ദേശ സ്വയംഭരണ സ്ഥാപനം നിർദ്ദേശിക്കുന്ന പ്രകാരം അവശിഷ്ട മാലിന്യങ്ങൾ മാലിന്യ ശേഖരണക്കാർക്കോ ഏജൻസിക്കോ നൽകേണ്ടതുമാണ്.

6. വൻകിട മാലിന്യ ഉൽപ്പാദകരുടെ കടമകൾ.—ഓരോ വൻകിട മാലിന്യ ഉൽപ്പാദകനും,-

(a) കേന്ദ്രീകൃത ഓൺലൈൻ പോർട്ടൽ വഴി, ബന്ധപ്പെട്ട തദ്ദേശ സ്വയംഭരണ സ്ഥാപനത്തിൽ സ്വയം രജിസ്റ്റർ ചെയ്യേണ്ടതാണ്. രജിസ്ട്രേഷൻ സാധുവായി തുടരുന്നതിന് പാലിക്കേണ്ട വ്യവസ്ഥകൾ രജിസ്ട്രേഷൻ സർട്ടിഫിക്കറ്റിൽ വ്യക്തമാക്കിയിരിക്കേണ്ടതാണ്. രജിസ്ട്രേഷൻ സമയത്തു നൽകുന്ന വിവരങ്ങളിലും രജിസ്ട്രേഷനിൽ വ്യക്തമാക്കിയിട്ടുള്ള വ്യവസ്ഥകളിലും ഉണ്ടാകുന്ന ഏതൊരു മാറ്റവും തദ്ദേശ സ്വയംഭരണ സ്ഥാപനത്തെ അറിയിക്കേണ്ടതുമാണ്;

(b) അജൈവ മാലിന്യങ്ങൾ, സാനിറ്ററി മാലിന്യങ്ങൾ, പ്രത്യേക പരിചരണം ആവശ്യമായ മാലിന്യങ്ങൾ എന്നിവ ശേഖരിച്ച് തദ്ദേശ സ്വയംഭരണ സ്ഥാപനത്തിനോ അല്ലെങ്കിൽ തദ്ദേശ സ്വയംഭരണ സ്ഥാപനം അധികാരപ്പെടുത്തിയ ഏജൻസിക്കോ കൈമാറുന്നതിന് ആവശ്യമായ ക്രമീകരണങ്ങൾ നടത്തേണ്ടതാണ്;

(c) കടമ്പാസ്റ്റിംഗ്, അല്ലെങ്കിൽ ബയോമെത്തേനേഷൻ, അല്ലെങ്കിൽ മറ്റേതെങ്കിലും അംഗീകൃത സാങ്കേതികവിദ്യ വഴി വികേന്ദ്രീകൃത രീതിയിൽ അവർ ഉൽപ്പാദിപ്പിക്കുന്ന ജൈവ മാലിന്യങ്ങൾ, ഉദ്യാന മാലിന്യങ്ങൾ ബാധകമാകുമെങ്കിൽ അതും, ശേഖരിക്കുന്നതിനും സംസ്കരിക്കുന്നതിനും ആവശ്യമായ ക്രമീകരണങ്ങൾ ചെയ്യുക;

(d) എല്ലാ പുതിയ വൻകിട മാലിന്യ ഉൽപ്പാദകരുടെയും കാര്യത്തിൽ, അവർ ഉൽപ്പാദിപ്പിക്കുന്ന ഉദ്യാന മാലിന്യങ്ങൾ ഉൾപ്പെടെയുള്ള പൂർണ്ണമായ ജൈവ മാലിന്യത്തിന്റെ സംസ്കരണം ഉറപ്പാക്കുന്നതിന് മതിയായ ശേഷിയുള്ള ജൈവ മാലിന്യ-സംസ്കരണ ഹെസിലിറ്റി സ്ഥാപിക്കുകയും പ്രവർത്തിപ്പിക്കുകയും ചെയ്യേണ്ടതാണ്.

വികേന്ദ്രീകൃത ജൈവ മാലിന്യ-സംസ്കരണ ഫെസിലിറ്റി സ്ഥാപിക്കാനും പ്രവർത്തിപ്പിക്കാനും കഴിയാത്ത നിലവിലുള്ള വൻകിട മാലിന്യ ഉൽപാദകരുടെ കാര്യത്തിൽ, അവർക്ക് തദ്ദേശസ്വയംഭരണ സ്ഥാപനത്തിൽനിന്ന് ഇളവ് ലഭിക്കും, കൂടാതെ, അത്തരം വൻകിട മാലിന്യ ഉൽപാദകർ അവർ ഉൽപാദിപ്പിക്കുന്ന പൂർണ്ണമായ ജൈവ മാലിന്യത്തിന് തുല്യമായ ജൈവ മാലിന്യ-സംസ്കരണം ഉറപ്പാക്കുന്നവിധത്തിൽ ബന്ധപ്പെട്ട തദ്ദേശസ്വയംഭരണ സ്ഥാപനത്തിൽനിന്ന് വൻകിട മാലിന്യ ഉൽപാദകർക്കായുള്ള വിപുലീകൃത ഉത്തരവാദിത്ത സർട്ടിഫിക്കറ്റുകൾ വാങ്ങണം;

(e) (i) ജൈവമാലിന്യങ്ങളുടെ സംസ്കരണത്തിനും (ii) ശേഖരിച്ച അജൈവ മാലിന്യങ്ങൾ, പ്രത്യേക പരിചരണം ആവശ്യമായ മാലിന്യങ്ങൾ, സാനിറ്ററി മാലിന്യങ്ങൾ എന്നിവയുടെ പരിസ്ഥിതി-സൗഹൃദപരമായ സംസ്കരണം ഉറപ്പാക്കുന്നതിനുമുള്ള വൻകിട മാലിന്യ ഉൽപാദകർക്കുള്ള ഉത്തരവാദിത്തം നിറവേറ്റേണ്ടതാണ്. വൻകിട മാലിന്യ ഉൽപാദകർക്കുള്ള വിപുലീകൃത ഉത്തരവാദിത്ത ബാധ്യത കണക്കാക്കുന്നത്, ഭവന, നഗരകാര്യ മന്ത്രാലയവുമായും കൂടിവെള്ള, ശുചിത്വ കാര്യ വകുപ്പുമായും കൂടിയാലോചിച്ച് കേന്ദ്ര മലിനീകരണ-നിയന്ത്രണ ബോർഡ് കാലാകാലങ്ങളിൽ പുറപ്പെടുവിക്കുന്ന മാനദണ്ഡങ്ങളെ അടിസ്ഥാനമാക്കിയിരിക്കേണ്ടതാണ്.

(f) അജൈവ മാലിന്യങ്ങൾ, പ്രത്യേക പരിചരണം ആവശ്യമായ മാലിന്യങ്ങൾ, സാനിറ്ററി മാലിന്യങ്ങൾ, ജൈവ മാലിന്യങ്ങൾ എന്നിവയുടെ ശേഖരണവും ഗതാഗതവും വഴി പരിസ്ഥിതി-സൗഹൃദപരമായ മാനേജ്മെന്റ് ഏറ്റെടുക്കുന്നതിനും, വൻകിട മാലിന്യ ഉൽപാദകർ ജൈവ മാലിന്യങ്ങൾ സംസ്കരിക്കാത്ത സാഹചര്യത്തിൽ, രജിസ്റ്റർ ചെയ്ത മാലിന്യ-സംസ്കരണ കേന്ദ്രത്തിലേക്ക് മാലിന്യത്തിന്റെ അധിക സംസ്കരണത്തിനും ശുദ്ധീകരണത്തിനുമായി അവ അയയ്ക്കുന്നതിനും തദ്ദേശ

സ്വയംഭരണ സ്ഥാപനത്തിൽനിന്ന് വൻകിട മാലിന്യ ഉത്പാദകർക്കുള്ള വിപുലീകൃത ഉത്തരവാദിത്ത സർട്ടിഫിക്കറ്റുകൾ വേണ്ടതാണ്;

(g) ഈ ചട്ടങ്ങൾ പ്രകാരം രജിസ്ട്രേഷൻ നിർബന്ധമാക്കിയിട്ടില്ലാത്ത ഒരു സ്ഥാപനവുമായും ഇടപെടാൻ പാടില്ല;

(h) വൻകിട മാലിന്യ ഉത്പാദകർ ഉത്പാദിപ്പിക്കുന്ന കണക്കൊക്കെപ്പെട്ട മൊത്തം ഖരമാലിന്യം ഉൾപ്പെടെയുള്ളതിനുള്ള വൻകിട മാലിന്യ ഉത്പാദകർക്കായുള്ള വിപുലീകൃത ഉത്തരവാദിത്ത ബാധ്യതയുമായി ബന്ധപ്പെട്ട്, കേന്ദ്രീകൃത ഓൺലൈൻ പോർട്ടലിൽ എല്ലാ വർഷവും ജൂൺ 30-ന് മുമ്പ് വാർഷിക റിപ്പോർട്ടുകൾ സമർപ്പിക്കേണ്ടതാണ്, കൂടാതെ, വാർഷിക റിപ്പോർട്ടുകൾ അധിക സംസ്കരണത്തിനായി തദ്ദേശ സ്വയംഭരണ സ്ഥാപനങ്ങൾക്ക് സമർപ്പിക്കുകയും അത് വാർഷികാടിസ്ഥാനത്തിൽ തദ്ദേശസ്വയംഭരണ സ്ഥാപനത്തിന്റെ വെബ്സൈറ്റിൽ പൊതുസഞ്ചയത്തിൽ ലഭ്യമാക്കുകയും വേണം;

(i) വികേന്ദ്രീകൃത മാലിന്യ-സംസ്കരണ ഫെസിലിറ്റികളുടെ കാര്യത്തിൽ മാലിന്യസംസ്കരണ സമയത്ത് ഉത്പാദിപ്പിക്കപ്പെടുന്നതോ നിഷ്ക്രിയമായതോ ആയ അവശിഷ്ട ഖരമാലിന്യം അംഗീകൃത മാലിന്യ ശേഖരണക്കാർക്കോ തദ്ദേശസ്വയംഭരണ സ്ഥാപനമോ തദ്ദേശ സ്വയംഭരണ സ്ഥാപനം അധികാരപ്പെടുത്തിയ ഒരു ഏജൻസിക്ക് നൽകേണ്ടതാണ്;

(j) പുതിയ കെട്ടിട യൂണിറ്റുകളുടെ നിർമ്മാണത്തിന്റെ കാര്യത്തിൽ, അവ ഉത്പാദിപ്പിക്കുകയും നിർമ്മാണ സമയത്ത് ഉപേക്ഷിക്കുകയും ചെയ്യുന്ന ഖരമാലിന്യം ഉടൻതന്നെ വൃത്തിയാക്കി നീക്കം ചെയ്യുകയും ഈ ചട്ടങ്ങൾ പാലിച്ചുകൊണ്ട് അത് കൈകാര്യം ചെയ്യുകയും ചെയ്യേണ്ടതാണ്;

(k) ഗതാഗത സമയത്ത് ഖരമാലിന്യം അലക്ഷ്യമായി തള്ളുന്നില്ലെന്നും യാത്രയ്ക്കിടയിലും ബസ് സ്റ്റേഷനുകളിലും റെയിൽവേ സ്റ്റേഷനുകളിലും ഉൽപാദിപ്പിക്കപ്പെടുന്ന ഖരമാലിന്യം, റോഡ് ഭവ, റെയിൽവേയും ഉൾപ്പെടെ പൊതുഗതാഗതത്തിൽ ഏർപ്പെട്ടിരിക്കുന്ന സ്ഥാപനങ്ങളുടെ കാര്യത്തിൽ, ഈ ചട്ടങ്ങളിലെ വ്യവസ്ഥകൾക്കനുസൃതമായി കൈകാര്യം ചെയ്യുന്നുണ്ടെന്നും ഉറപ്പാക്കുക;

(l) റെസിഡൻഷ്യൽ, സ്ഥാപന മേഖലകൾ, കമ്മ്യൂണിറ്റി സൗകര്യകേന്ദ്രങ്ങൾ, റോഡുകൾ, ട്രാൻസ്മിഷൻ ലൈനുകൾ പോലെയുള്ള അടിസ്ഥാന സൗകര്യങ്ങൾ എന്നിവയുടെ വികസനവും പുനർവികസനവും ഉൾപ്പെടെയുള്ള നിർമ്മാണ പദ്ധതികളിൽ ഏർപ്പെട്ടിരിക്കുന്ന സ്ഥാപനങ്ങളുടെയോ, വിമാനത്താവളങ്ങൾ, ബസ് സ്റ്റോപ്പുകൾ, റെയിൽവേ സ്റ്റേഷനുകൾ, ഷോപ്പിംഗ് മാളുകൾ തുടങ്ങിയ പൊതു സൗകര്യങ്ങളുടെ പ്രവർത്തനത്തിലും മാനേജ്മെന്റിലും ഏർപ്പെട്ടിരിക്കുന്ന സ്ഥാപനങ്ങളുടെയോ കാര്യത്തിൽ, പ്രസക്തമായ നിയമങ്ങൾക്കനുസൃതമായി, വിവിധതരം ഖരമാലിന്യങ്ങൾ ശേഖരിക്കുന്നതിനും സംസ്കരിക്കുന്നതിനും, അല്ലെങ്കിൽ നീക്കം ചെയ്യുന്നതിനുമുള്ള സൗകര്യങ്ങൾ വികസിപ്പിക്കുകയും പ്രവർത്തിപ്പിക്കുകയും ചെയ്യുക;

(m) ബയോമെഡിക്കൽ വേസ്റ്റ് മാനേജ്മെന്റ് ചട്ടങ്ങൾ (2016) പ്രകാരം ഒരു 'ഒക്യുപ്പയർ' (Occupier) ആയി അംഗീകരിക്കപ്പെട്ടിട്ടുള്ളവർ, പ്രസ്തുത ചട്ടപരിധിയിൽ വരുന്ന ബയോമെഡിക്കൽ മാലിന്യങ്ങൾ സ്വാധാരണ ഖരമാലിന്യങ്ങളുമായി കലർത്താൻ പാടുള്ളതല്ല. അത്തരം കേസുകളിൽ, ബയോ-മെഡിക്കൽ മാലിന്യ ഉൽപാദകൻ വാർഷിക റിട്ടേൺ സമർപ്പിക്കുമ്പോൾ, ഉൽപാദിപ്പിച്ച ബയോ-മെഡിക്കൽ മാലിന്യത്തിന്റെ അളവിനെക്കുറിച്ചുള്ള വിവരങ്ങൾ നൽകുകയും, ആ

മാലിന്യം അധികാരപ്പെട്ട ബയോ-മെഡിക്കൽ മാലിന്യ ശുചീകരണവും നിർമ്മാർജ്ജനവും നടത്തുന്ന സൗകര്യത്തിന് ശേഖരണം, ചികിത്സ, നിർമ്മാർജ്ജനം എന്നിവയ്ക്കായി കൈമാറുകയും ചെയ്യേണ്ടതാണ്

7.ഖരമാലിന്യ-സംസ്കരണ ഫെസിലിറ്റികൾ

പ്രവർത്തിപ്പിക്കുന്നവരുടെ കടമകൾ.- ഓരോ മാലിന്യ-സംസ്കരണ ഫെസിലിറ്റികളുടെയും ഓപ്പറേറ്റർ:-

(a) ജൈവ മാലിന്യം, അജൈവ മാലിന്യം, സ്നാനിറ്റി മാലിന്യം, പ്രത്യേക പരിചരണം ആവശ്യമായ മാലിന്യം, ഉദ്യാന മാലിന്യസംസ്കരണ ഫെസിലിറ്റികൾ, വേസ്റ്റ് ടു എന്നർമ്മി കംപ്രസ്ഡ് ബയോ-ഗ്യാസ് പ്ലാന്റ്, കമ്പോസ്റ്റിംഗ്, ഇൻസിനറേറ്ററുകൾ, സാധാരണ ബയോ-മെഡിക്കൽ മാലിന്യ സൗകര്യകേന്ദ്രങ്ങൾ എന്നിവയുൾപ്പെടെയുള്ളവയെ കേന്ദ്രീകൃത ഓൺലൈൻ പോർട്ടൽ വഴി തദ്ദേശ സ്വയംഭരണ സ്ഥാപനത്തിൽ രജിസ്റ്റർ ചെയ്യേണ്ടതാണ്;

(b) സംസ്കരണ മാനദണ്ഡങ്ങൾ മനുഷ്യന്റെ ആരോഗ്യത്തിനോ പരിസ്ഥിതിക്കോ ഒരു ഭാഷവും വരുത്തുന്നില്ലെന്നും, ഷെഡ്യൂൾ II, ഷെഡ്യൂൾ III എന്നിവയിൽ പറഞ്ഞിരിക്കുന്ന മാനദണ്ഡങ്ങൾ പാലിക്കുന്നുണ്ടെന്നും ഉറപ്പാക്കുക;

(c) തൊട്ടടുത്ത പാദവർഷത്തിന്റെ ആദ്യ മാസം 15-നകം ത്രൈമാസ റിപ്പോർട്ടുകളും, എല്ലാ വർഷവും ജൂൺ 30-നകം വാർഷിക റിപ്പോർട്ടുകളും ബന്ധപ്പെട്ട തദ്ദേശ സ്വയംഭരണ സ്ഥാപനത്തിന് ഫോറം III-ൽ സമർപ്പിക്കുകയും, തദ്ദേശ സ്വയംഭരണ സ്ഥാപനം അതിന്മേൽ അടുത്ത നടപടി എടുക്കുന്നതിനു മുമ്പ്, സംസ്കരണത്തിനായി ലഭിച്ച ജൈവമാലിന്യം, അജൈവ മാലിന്യം, പ്രത്യേക പരിചരണം ആവശ്യമായ മാലിന്യം, സ്നാനിറ്റി മാലിന്യം, ഉദ്യാനമാലിന്യം എന്നിവയുടെ തുക്കം

അല്ലെങ്കിൽ അളവ്, അതതു സംഗതിപോലെ, സംസ്കരിച്ച അജൈവമാലിന്യത്തിന്റെ അളവ്; സാനിറ്ററി മാലിന്യം, അല്ലെങ്കിൽ പ്രവർത്തനത്തിലുള്ള ലാൻഡ്ഫില്ലുകളിലേക്ക് അയയ്ക്കുന്ന പുനഃചംക്രമണയോഗ്യമല്ലാത്തതും ഊർജ്ജം വീണ്ടെടുക്കാനാകാത്തതുമായ അജൈവ മാലിന്യങ്ങളുടെയും നിഷ്ക്രിയ വസ്തുക്കളുടെയും വിശദാംശങ്ങൾ; ജൈവ മാലിന്യങ്ങളുടെയും ഉദ്യാന മാലിന്യങ്ങളുടെയും സംസ്കരണത്തിലൂടെ ഉത്പാദിപ്പിക്കപ്പെടുന്ന ജൈവ വളത്തിന്റെയോ കമ്പോസ്റ്റിന്റെയോ ലഭ്യത, ഗുണനിലവാരം, വിൽപന അല്ലെങ്കിൽ ഉപയോഗം, മറ്റ് പ്രസക്തമായ വിശദാംശങ്ങൾ എന്നിവ സംബന്ധിച്ച് റിട്ടേണുകളിലുള്ള വിവരങ്ങൾ സ്ഥിരീകരിക്കേണ്ടതാണ്. അത്തരം ഡാറ്റ പൊതുസഞ്ചയത്തിൽ ലഭ്യമാക്കേണ്ടതും വെബ്സൈറ്റിൽ പ്രസിദ്ധീകരിക്കേണ്ടതുമാണ്;

(d) മാലിന്യ-സംസ്കരണ സമയത്ത് ഉത്പാദിപ്പിക്കപ്പെടുന്ന അവശിഷ്ട മാലിന്യമോ നിഷ്ക്രിയ വസ്തുക്കളോ അംഗീകൃത മാലിന്യ ശേഖരണകൊർകോ തദ്ദേശ സ്വയംഭരണസ്ഥാപനം അധികാരപ്പെടുത്തിയ ഒരു ഏജൻസിക്കോ അല്ലെങ്കിൽ തദ്ദേശ സ്വയംഭരണസ്ഥാപനത്തിനോ നൽകേണ്ടതാണ്;

(e) കാലാകാലങ്ങളിൽ ഭക്ത്ര മലിനീകരണ-നിയന്ത്രണ ബോർഡ് ഈ കാര്യത്തിൽ പുറപ്പെടുവിക്കുന്ന സാങ്കേതിക മാർഗ്ഗനിർദ്ദേശങ്ങളും ഭക്ത്ര പൊതുജനാരോഗ്യ പരിസ്ഥിതി എഞ്ചിനീയറിംഗ് ഓർഗനൈസേഷൻ (CPHEEO), ഭവന-നഗര കാര്യവകുപ്പ് എന്നിവയും, അല്ലെങ്കിൽ കൂടിവെള്ളവും ശുചിത്വകാര്യവും വകുപ്പോ (DDWS) തയ്യാറാക്കിയ ഖരമാലിന്യ മാനേജ്മെന്റിനെക്കുറിച്ചുള്ള മാന്യവും അനുസരിച്ച് സംവിധാനങ്ങൾ രൂപകൽപ്പന ചെയ്യുകയും സജ്ജീകരിക്കുകയും ചെയ്യേണ്ടതാണ്.

(f) സംസ്ഥാന മലിനീകരണ-നിയന്ത്രണ ബോർഡിൽ നിന്ന്, മാലിന്യ-സംസ്കരണ യൂണിറ്റുകൾ സ്ഥാപിക്കുന്നതിനും പ്രവർത്തിപ്പിക്കുന്നതിനും തദ്ദേശസ്വയംഭരണ സ്ഥാപനം വഴി അപേക്ഷാ ഫോം 1-ൽ അപേക്ഷ നൽകി ഈ ചട്ടങ്ങൾ പ്രകാരം അംഗീകാരം നേടേണ്ടതാണ്;

(g) ഈ ചട്ടങ്ങളിൽ നിർദ്ദേശിച്ചിരിക്കുന്ന മാനദണ്ഡങ്ങൾക്കനുസൃതമായും കേന്ദ്ര മലിനീകരണ-നിയന്ത്രണ ബോർഡും ഭവന, നഗരകാര്യ മന്ത്രാലയമോ ഡ്രിങ്കിംഗ് വാട്ടർ & സാനിറ്റേഷൻ വകുപ്പോ കാലാകാലങ്ങളിൽ പുറപ്പെടുവിക്കുന്ന മാർഗ്ഗനിർദ്ദേശങ്ങൾപാലിച്ചും ഖരമാലിന്യ-സംസ്കരണ ഫെസിലിറ്റികളുടെ സുരക്ഷിതവും പരിസ്ഥിതി-സൗഹൃദപരവുമായ പ്രവർത്തനങ്ങൾക്ക് ഉത്തരവാദിത്വം വഹിക്കേണ്ടതാണ്.

(h) മഗാബർഡൻ പോർട്ടലിൽ എല്ലാ ബയോ-മെത്തനേഷൻ, അല്ലെങ്കിൽ കംപ്രസ്ഡ് ബയോഗ്യാസ്, അല്ലെങ്കിൽ ബയോഗ്യാസ് പ്ലാന്റുകളും രജിസ്റ്റർ ചെയ്യുകയും കേന്ദ്രീകൃത ഓൺലൈൻ പോർട്ടലുമായി ലിങ്ക് ചെയ്യുകയും ചെയ്യുക;

(j) ഈ ചട്ടങ്ങൾ പ്രകാരം രജിസ്ട്രേഷൻ നിർബന്ധിതമാക്കത്ത മറ്റ് മാലിന്യ-സംസ്കരണ സംവിധാനങ്ങളുമായി ഇടപെടരുത്;

(k) മാലിന്യ-സംസ്കരണ സംവിധാനങ്ങളുടെ പ്രവർത്തനത്തിനായി പരിശീലനം ലഭിച്ച മനുഷ്യവിഭവശേഷിയുടെ ഉപയോഗം ഉറപ്പാക്കുക;

8. ഖരമാലിന്യ ശേഖരണം, വേർതിരിക്കൽ, ഗതാഗതം എന്നിവയിൽ ഉൾപ്പെട്ടിരിക്കുന്ന തദ്ദേശ സ്വയംഭരണ സ്ഥാപനത്തിന്റെ ചുമതലകൾ— ഖരമാലിന്യ ശേഖരണം, വേർതിരിക്കൽ, ഗതാഗതം

എന്നിവയിൽ ഉൾപ്പെട്ടിരിക്കുന്ന തദ്ദേശ സ്വയംഭരണ സ്ഥാപനം, അല്ലെങ്കിൽ കരാർ അടിസ്ഥാനത്തിൽ പ്രവർത്തിക്കുന്ന വ്യക്തി (കൺസഷണെയർ)അല്ലെങ്കിൽ മൂന്നാം കക്ഷി അധികാരപ്പെടുത്തിയവർ,-

(a) കേന്ദ്രീകൃത ഓൺലൈൻ പോർട്ടലിൽ സ്വയംഭരണ രജിസ്റ്റർ ചെയ്യേണ്ടതാണ്;

(b) ഖരമാലിന്യ ശേഖരണം, വേർതിരിക്കൽ, ഗതാഗതം, സംസ്കരണം എന്നിവ കേന്ദ്ര മലിനീകരണ-നിയന്ത്രണ ബോർഡും ഭവന, നഗരകാര്യ മന്ത്രാലയവും, അല്ലെങ്കിൽ ഡ്രിങ്കിങ് വാട്ടർ & സാനിറ്റേഷൻ വകുപ്പും (ഡി ഡി ഡബ്ല്യു എസ്) പുനപ്പെടുവിച്ച മാർഗ്ഗനിർദ്ദേശങ്ങൾക്കനുസൃതമായി പരിസ്ഥിതി-സൗഹൃദപരമായ രീതിയിലാണ് നടക്കുന്നതെന്ന് ഉറപ്പാക്കേണ്ടതാണ്;

(c) ശേഖരിച്ച ഖരമാലിന്യങ്ങൾ, രജിസ്റ്റർ ചെയ്യപ്പെട്ട മാലിന്യ-സംസ്കരണ സംവിധാനത്തിന് കൈമാറുന്നതിന് ഉത്തരവാദിത്തമുണ്ടായിരിക്കുന്നതാണ്;

(d) ഈ ചട്ടങ്ങളിലെ ചട്ടം 39-ന്റെ ഉപ-ചട്ടം 38 -ൽ നൽകിയിരിക്കുന്ന പദ്ധതി പ്രകാരം, വൻകിട മാലിന്യ ഉൽപ്പാദകർക്ക് മാലിന്യം സംഭരിക്കുന്നതിനായി കേന്ദ്ര മലിനീകരണ-നിയന്ത്രണ ബോർഡ് നിർദ്ദേശിച്ചിരിക്കുന്ന മാർഗ്ഗനിർദ്ദേശങ്ങൾക്കനുസൃതമായി വൻകിട മാലിന്യ ഉൽപ്പാദകർക്കുള്ള വിപുലീകൃത ഉത്തരവാദിത്ത സർട്ടിഫിക്കറ്റുകൾ ഉണ്ടാക്കേണ്ടതാണ്

(e) ജൈവ മാലിന്യങ്ങളുടെയും ഉദ്യാന (പുറത്തോട്ട്) മാലിന്യങ്ങളുടെയും കാര്യത്തിൽ വൻകിട മാലിന്യ ഉൽപ്പാദകർക്ക് നൽകുന്ന വിപുലീകൃത ഉത്തരവാദിത്ത സർട്ടിഫിക്കറ്റുകൾ, ജൈവ മാലിന്യങ്ങളുടെ

ശുചീകരണം അല്ലെങ്കിൽ സംസ്കരണം നടത്തുന്നതിനായി രജിസ്ട്രേഷൻ ലഭിക്കുകയും അംഗീകാരം നേടിയിട്ടുള്ള പരിചരണ, സംസ്കരണ അല്ലെങ്കിൽ പുനഃചംക്രമണ സൗകര്യങ്ങൾ ഉള്ളവർക്ക് മാത്രമേ നൽകാവൂ; കൂടാതെ, ജൈവ മാലിന്യങ്ങളുടെയും ഉദ്യാന (പുറത്താട്ട) മാലിന്യങ്ങളുടെയും അളവുസംബന്ധിച്ച വിശദാംശങ്ങൾ കേന്ദ്രീകൃത ഓൺലൈൻ പോർട്ടലിൽ സമർപ്പിച്ചതിനു ശേഷമേ അത്തരം സർട്ടിഫിക്കറ്റുകൾ നൽകാവൂ.

(f) ജൈവ മാലിന്യങ്ങൾ രജിസ്റ്റർ ചെയ്തിട്ടുള്ള മാലിന്യ പരിചരണ/സംസ്കരണ സൗകര്യങ്ങളിലേക്കും, അജൈവ മാലിന്യങ്ങൾ രജിസ്റ്റർ ചെയ്ത മെറ്റീരിയൽ റിക്കവറി സൗകര്യങ്ങളിലേക്കോ സംസ്കരണ സൗകര്യങ്ങളിലേക്കോ, സാനിറ്ററി മാലിന്യവും പ്രത്യേക പരിചരണം ആവശ്യമായ മാലിന്യവും രജിസ്റ്റർ ചെയ്ത റീസൈക്ലർ, പ്രോസസ്സർ, ഇൻസിനറേറ്റർ അല്ലെങ്കിൽ സാധാരണ ബയോ-മെഡിക്കൽ മാലിന്യ ശുചീകരണവും നിർമ്മാർജ്ജനവും നടത്തുന്ന സൗകര്യങ്ങളിലേക്കോ, അല്ലെങ്കിൽ രണ്ടാംഘട്ട സംഭരണ കേന്ദ്രങ്ങളിലേക്കോ കൈമാറ്റ ശൃംഖലകളിലേക്കോ കൊണ്ടുപോകുന്നത് ഉറപ്പാക്കേണ്ടതാണ്.

(g) തൊട്ടടുത്ത പാദവർഷത്തിന്റെ ആദ്യ മാസത്തിലെ 15-ാം തീയതിക്കകം ത്രൈമാസ റിട്ടേണുകളും, ഓരോ വർഷവും ജൂൺ 30-നകം വാർഷിക റിട്ടേണുകളും ബന്ധപ്പെട്ട തദ്ദേശസ്വയംഭരണത്തിന് സമർപ്പിക്കേണ്ടതാണ്; സമർപ്പിച്ച റിട്ടേണുകളിൽ, മാലിന്യ ഉത്പാദകരിൽ നിന്നോ വൻകിട മാലിന്യ ഉത്പാദകരിൽനിന്നോ ലഭിച്ച ജൈവമാലിന്യം, അജൈവ മാലിന്യം, പ്രത്യേക പരിചരണം ആവശ്യമായ മാലിന്യം, സാനിറ്ററി മാലിന്യം എന്നിവയുടെ തുകയും അല്ലെങ്കിൽ അളവ്; ഈ മാലിന്യങ്ങൾ ശേഖരിച്ച ഓരോ മാലിന്യ ഉത്പാദകരുടേയും വൻകിട മാലിന്യ ഉത്പാദകരുടേയും വിശദാംശങ്ങൾ; കൂടാതെ, ജൈവ, അജൈവ, പ്രത്യേക പരിചരണം ആവശ്യമായ, സാനിറ്ററി, ഉദ്യാന മാലിന്യങ്ങൾ സംസ്കരണത്തിനായി കൈമാറിയ രജിസ്റ്റർ ചെയ്തതോ

അംഗീകൃതമായ ആയ മാലിന്യ ശുചീകരണ, സംസ്കരണ അല്ലെങ്കിൽ പുനഃചംക്രമണ സംവിധാനങ്ങളുടെ വിശദാംശങ്ങൾ എന്നിവ ഉൾപ്പെടുത്തിയിരിക്കണം. തദ്ദേശസ്ഥാപനം ഈ വിവരങ്ങൾ അനന്തര നടപടികൾക്ക് മുമ്പ് പരിശോധിച്ച് സ്ഥിരീകരിക്കേണ്ടതാണ്. ഇത്തരത്തിലുള്ള ഡാറ്റ പൊതുസഞ്ചയത്തിൽ ലഭ്യമാക്കുകയും വെബ്സൈറ്റിൽ പ്രസിദ്ധീകരിക്കുകയും ചെയ്യേണ്ടതാണ്.

(h) ഇനിപ്പറയുന്ന നടപടികൾ സ്വീകരിക്കുന്നതിന് ഉത്തരവാദിത്വമുണ്ടായിരിക്കും,-

(i) കേന്ദ്ര പൊതുജനാരോഗ്യ പരിസ്ഥിതി എഞ്ചിനീയറിംഗ് ഓർഗനൈസേഷൻ, ഭവന, നഗരകാര്യ മന്ത്രാലയം എന്നിവയുടെ മൂന്നിടയിൽ ഖരമാലിന്യ മാനേജ്മെന്റിനെക്കുറിച്ചുള്ള മാനുവൽ (കൈപ്പുസ്തകം), കേന്ദ്രമലിനീകരണ-നിയന്ത്രണ ബോർഡിന്റെയും കുടിവെള്ള ശുചിത്വ വകുപ്പിന്റെയും (DDWS) കാലാകാലങ്ങളിൽ ഭേദഗതി ചെയ്യപ്പെടുന്ന മാർഗ്ഗനിർദ്ദേശങ്ങൾ അനുസരിച്ച് അതിന്റെ ചുമതലകൾ നിർവഹിക്കേണ്ടതാണ്;

(ii) ഖരമാലിന്യങ്ങൾ ചിതറിപ്പോകുന്നതും, ഒഴുകിപ്പോകുന്നതും, ഒലിച്ചുപോകുന്നതും തടയുന്നതിനുള്ള നടപടികളും, അല്ലെങ്കിൽ പരിസ്ഥിതി മലിനീകരണം തടയുന്നതിനുള്ള മറ്റ് നടപടികളും സ്വീകരിക്കേണ്ടതാണ്;

(iii) മാലിന്യ ഉൽപ്പാദകരിൽ നിന്ന് ഖരമാലിന്യ ശേഖരണം കൃത്യമായ ഇടവേളകളിൽ നടക്കുന്നുണ്ടെന്ന് ഉറപ്പാക്കുക;

(iv) ഖരമാലിന്യ ശേഖരണത്തിനും ഗതാഗതത്തിനും ഉപയോഗിക്കുന്ന വാഹനങ്ങൾ ഉചിതമായ വലുപ്പത്തിലും ശേഷിയിലും സജ്ജീകരിച്ചിട്ടുണ്ടെന്ന് ഉറപ്പുവരുത്തേണ്ടതാണ്. ജൈവ മാലിന്യത്തിനും അജൈവ മാലിന്യത്തിനും പ്രത്യേക അറകൾ

സഞ്ജീകരിക്കേണ്ടതാണ്; സാനിറ്ററി മാലിന്യങ്ങൾ, പ്രത്യേക പരിചരണം ആവശ്യമായ മാലിന്യങ്ങൾ, ഉദ്യാനമാലിന്യങ്ങൾ അല്ലെങ്കിൽ കාර്ഷിക മാലിന്യങ്ങൾ എന്നിവ പ്രത്യേകം ശേഖരിക്കുന്നതിന് ആവശ്യമായ ക്രമീകരണങ്ങൾ നടത്തേണ്ടതുമാണ്.

(v) ശേഖരണ, ഗതാഗത സമയങ്ങളിൽ വിവിധ തരം മാലിന്യങ്ങൾ തമ്മിൽ കൂടിക്കലരുന്നില്ലെന്ന് ഉറപ്പാക്കുക;

(vi) നിർദ്ദിഷ്ട മാലിന്യ-സംസ്കരണ സംവിധാനങ്ങളിൽ എത്തിക്കുന്നതുവരെ, വിവിധ വിഭാഗങ്ങളിൽപ്പെടുന്ന മാലിന്യങ്ങൾ തരംതിരിക്കപ്പെട്ട അവസ്ഥയിൽ തുടരുന്നതാണെന്ന് ഉറപ്പാക്കേണ്ടതാണ്;

(vii) ശേഖരണത്തിലും ഗതാഗതത്തിലും ഏർപ്പെട്ടിരിക്കുന്ന വ്യക്തികൾ ഉചിതമായ വ്യക്തിഗത സംരക്ഷണ ഉപകരണങ്ങൾ നൽകുന്നുണ്ടെന്ന് ഉറപ്പാക്കുക.

(viii) ഖരമാലിന്യ സംസ്കരണം ഏറ്റെടുക്കുന്നതിനായി തദ്ദേശ സ്വയംഭരണ സ്ഥാപനം അധികാരപ്പെടുത്തിയ കരാർ അടിസ്ഥാനത്തിൽ പ്രവർത്തിക്കുന്ന വ്യക്തി (കൺസഷനെയർ) അല്ലെങ്കിൽ മൂന്നാം കക്ഷി, കേന്ദ്രീകൃത ഓൺലൈൻ പോർട്ടൽ വഴി തദ്ദേശ സ്വയംഭരണ സ്ഥാപനത്തിൽ രജിസ്റ്റർ ചെയ്യേണ്ടതാണെന്നതും കേന്ദ്ര മലിനീകരണ-നിയന്ത്രണ ബോർഡും ഭവന, നഗരകാര്യ മന്ത്രാലയവും പുറപ്പെടുവിച്ച മാർഗ്ഗനിർദ്ദേശങ്ങൾ പാലിക്കണമെന്നതും, കേന്ദ്ര മലിനീകരണ-നിയന്ത്രണ ബോർഡ് നിർദ്ദേശിക്കുന്ന മാനദണ്ഡങ്ങൾ പാലിക്കണമെന്നതും ഉറപ്പാക്കുക.

(ix) 50,000-ത്തിൽ കൂടുതൽ ജനസംഖ്യയുള്ള നഗരങ്ങളിൽ ശേഖരണവും ഗതാഗതവും സംബന്ധിച്ച പ്രവർത്തനങ്ങളിൽ

എർപ്പെട്ടിരിക്കുന്ന വാഹനങ്ങളിൽ, ട്രാക്കിംഗ് ഉപകരണങ്ങൾ സജ്ജീകരിച്ചിരിക്കുന്നുവെന്ന് ഉറപ്പാക്കേണ്ടതാണ്. ആവശ്യകത അനുസരിച്ച്, 50,000-ത്തിൽ താഴെ ജനസംഖ്യയുള്ള തദ്ദേശ സ്വയംഭരണ സ്ഥാപനങ്ങൾക്കും ഈ വ്യവസ്ഥ ബാധകമാക്കാവുന്നതാണ്.

9. മെറ്റീരിയൽ റിക്കവറി ഫെസിലിറ്റിയിൽ പുനഃചംക്രമണ യോഗ്യമുള്ളതോ, പുനഃചംക്രമണ യോഗ്യമല്ലാത്തതോ ആയ മാലിന്യങ്ങൾ വേർതിരിക്കുന്നതിൽ ഉൾപ്പെട്ടിരിക്കുന്ന സ്ഥാപനത്തിന്റെ കടമകൾ.— (1) മുഖ്യമായും മാലിന്യരേഖ പുനഃചംക്രമണ യോഗ്യമായതോ പുനഃചം ക്രമണ യോഗ്യമല്ലാത്തതോ ആയി വേർതിരിക്കുന്നതിൽ ഉൾപ്പെട്ടിരിക്കുന്ന ഓരോ സ്ഥാപനവും തദ്ദേശ സ്വയംഭരണ സ്ഥാപനത്തിൽ രജിസ്റ്റർ ചെയ്തിരിക്കണം.

(2) സ്ഥാപനത്തിന്റെ ഉത്തരവാദിത്തം,-

(a) കേന്ദ്ര മലിനീകരണ-നിയന്ത്രണ ബോർഡ്; ഭവന, നഗരകാര്യ മന്ത്രാലയം എന്നിവ നിർദ്ദേശിക്കുന്ന മാർഗ്ഗനിർദ്ദേശങ്ങൾക്കനുസൃതമായി ഒരു ഫെസിലിറ്റി പ്രവർത്തിക്കുന്നുണ്ടെന്ന് ഉറപ്പാക്കേണ്ടതാണ്;

(b) സ്ഥാപനത്തിന്റെ ഏതെങ്കിലും പ്രവർത്തനംമൂലം ഉണ്ടാകുന്ന അപകടകരമായ മാലിന്യങ്ങൾ 2016-ലെ ഹസാർഡസ് ആന്റ് അദർ വേസ്റ്റ് (മാനേജ്മെന്റ് ആൻഡ് ട്രാൻസ്ബറോണ്ടിംഗ് റൂൾസെന്റ്) ചട്ടങ്ങൾ പ്രകാരമുള്ള വ്യവസ്ഥകൾ അനുസരിച്ച് കൈകാര്യം ചെയ്യുന്നുണ്ടെന്ന് ഉറപ്പാക്കേണ്ടതാണ്.

(3) തരംതിരിച്ച പുനഃചംക്രമണ സാധ്യതയുള്ളതോ പുനഃചംക്രമണ സാധ്യതയില്ലാത്തതോ ആയ മാലിന്യങ്ങൾ രജിസ്റ്റർ ചെയ്ത

മാലിന്യ-സംസ്കരണ സ്ഥാപനങ്ങൾക്കോ പുനഃചംക്രമണ സ്ഥാപനങ്ങൾക്കോ കൈമാറേണ്ടതാണ്

(4) തൊട്ടടുത്ത പാദവർഷത്തിലെ ആദ്യ മാസം 15-ാം തീയതിക്കുള്ളിൽ, സ്വീകരിച്ച ഖരമാലിന്യത്തിന്റെ അളവ്, തരംതിരിച്ച് രജിസ്റ്റർ ചെയ്ത മാലിന്യ സംസ്കരണശാലകളിലേക്കോ സാനിറ്ററി മാലിന്യ ലാൻഡ്ഫില്ലുകളിലേക്കോ കൈമാറുന്ന ഖരമാലിന്യത്തിന്റെ അളവ് എന്നിവ ശ്യാമപ്രസാദ് മോദി സ്മാരകത്തിൽ ഓൺലൈൻ പോർട്ടൽ വഴി ബന്ധപ്പെട്ട തദ്ദേശസ്വയംഭരണ സ്ഥാപനത്തിന് റിപ്പോർട്ട് ചെയ്യേണ്ടതാണ്.

(5) ഈ ചട്ടങ്ങൾ പ്രകാരം രജിസ്ട്രേഷൻ നിർബന്ധമല്ലാത്ത മറ്റ് ഏതെങ്കിലും സ്ഥാപനവുമായി ഫെസിലിറ്റിയോ സ്ഥാപനമോ ഇടപെടരുത്.

(6) മെറ്റീരിയൽ റിക്കവറി ഫെസിലിറ്റിയുടെ പ്രവർത്തനത്തിനായി പരിശീലനം ലഭിച്ച ഉദ്യോഗസ്ഥരെ ഉൾപ്പെടുത്തുന്നുണ്ടെന്ന് ഉറപ്പാക്കുക.

(7) 1986-ലെ പരിസ്ഥിതി (സംരക്ഷണ) ആക്റ്റിൻ കീഴിൽ വിജ്ഞാപനം ചെയ്യപ്പെട്ടിട്ടുള്ള പ്രത്യേക ചട്ടങ്ങൾ പ്രകാരം, പ്രത്യേകിച്ചും വിപുലീകൃത ഉൽപാദക ഉത്തരവാദിത്തം നിർബന്ധമാക്കിയിട്ടുള്ള മാലിന്യ വിഭാഗങ്ങളിൽ, സാധ്യമാകുന്നിടത്തെല്ലാം, രജിസ്റ്റർ ചെയ്ത മെറ്റീരിയൽ റിക്കവറി ഫെസിലിറ്റികൾ മാലിന്യ സംസ്കരണത്തിനായി മാലിന്യം എത്തിക്കുന്നതിനായി ഇനിപ്പറയുന്ന സേവനങ്ങൾ നൽകേണ്ടതാണ്:-

- (i) പ്ലാസ്റ്റിക് മാലിന്യ സംസ്കരണക്കാർക്കോ അല്ലെങ്കിൽ മാലിന്യ സംസ്കരണക്കാർക്കോ ഇ-വേസ്റ്റ് പോലെയുള്ള മറ്റ് മാലിന്യങ്ങളുടെ സംസ്കരണക്കാർക്കോ, ഉൽപാദകർ,

ഇറക്കുമതിക്കാർ, ബ്രാൻഡ് ഉടമകൾ എന്നിവർക്കോ, പരിസ്ഥിതി (സംരക്ഷണ) നിയമത്തിനു കീഴിൽ വിജ്ഞാപനം ചെയ്യപ്പെട്ട പ്രത്യേക ചട്ടങ്ങൾ പ്രകാരം വിപുലീകൃത ഉൽപാദക ഉത്തരവാദിത്തം നിറവേറ്റാൻ നിർബന്ധിതമാക്കപ്പെട്ടിട്ടുള്ള സ്ഥാപനങ്ങൾക്കോ ആയുള്ള ഒരു ശേഖരണ കേന്ദ്രമായി പ്രവർത്തിക്കുക;

(ii) പരിസ്ഥിതി സംരക്ഷണ നിയമത്തിനു കീഴിൽ പ്രത്യേക ചട്ടങ്ങൾ വിജ്ഞാപനം ചെയ്യപ്പെട്ടിട്ടുള്ള ഇ-മാലിന്യം, പ്രത്യേക പരിചരണം ആവശ്യമായ മാലിന്യം, സാനിറ്ററി മാലിന്യം അല്ലെങ്കിൽ മറ്റ് മാലിന്യങ്ങൾ എന്നിവ സംസ്കരണത്തിനായി കൊണ്ടുപോകുന്ന വഴിയിൽ അവയുടെ ഒരു നിക്ഷേപ കേന്ദ്രമായി പ്രവർത്തിക്കുക.

(iii) 'കുറവുവരുത്തൽ, പുനരുപയോഗം, പുനഃഛക്രമണം എന്ന രീതിയും പാലിച്ചുകൊണ്ട് മാലിന്യത്തിന്റെ ഛക്രമണം പ്രോത്സാഹിപ്പിക്കുന്നതിനായി കേന്ദ്രങ്ങളോ നിക്ഷേപകേന്ദ്രങ്ങളോ ആയി പ്രവർത്തിക്കുക.

(8) തദ്ദേശ സ്വയംഭരണ സ്ഥാപനത്തിന്റെ നടപടിക്രമങ്ങൾ പാലിച്ചുകൊണ്ട്, മെറ്റീരിയൽ റിക്കവറി ഫെസിലിറ്റി നൽകുന്ന സേവനച്ചെലവും, മുകളിൽ ഉപചട്ടം (7)-ൽ പരാമർശിച്ചിരിക്കുന്ന തുപ്രകാരം ശേഖരിക്കുന്ന മാലിന്യത്തിന്റെ വിലയും തദ്ദേശ സ്വയംഭരണ സ്ഥാപനം നിർണ്ണയിക്കേണ്ടതാണ്.

10. മാലിന്യ സംസ്കരണത്തിനുള്ള വൻകിട മാലിന്യ ഉൽപാദകർക്കുള്ള വിപുലീകൃത ഉത്തരവാദിത്ത സർട്ടിഫിക്കറ്റ്.-

(1) ചട്ടം 39-ലെ ഉപചട്ടം (38)-ൽ നൽകിയിരിക്കുന്ന സ്കീം അനുസരിച്ച് വൻകിട മാലിന്യ ഉൽപാദകർക്കുള്ള ഉത്തരവാദിത്ത ബാധ്യത നിറവേറ്റുന്നതിനായി കേന്ദ്രീകൃത ഓൺലൈൻ പോർട്ടലിൽ വൻകിട മാലിന്യ ഉൽപാദകർക്കുള്ള വിപുലീകൃത ഉത്തരവാദിത്ത

സർട്ടിഫിക്കറ്റ് ജനറേറ്റ് ചെയ്യാൻ തദ്ദേശ സ്വയംഭരണ സ്ഥാപനത്തിന് മാത്രമേ മാൻവേറ്റ് ഉണ്ടായിരിക്കൂ.

(2) വൻകിട മാലിന്യ ഉൽപാദകരിൽനിന്ന് ഖരമാലിന്യം ശേഖരിച്ച് രജിസ്റ്റർഡ് പ്രാസസിങ് ഫെസിലിറ്റിക്കോ റീസൈക്ലർമാർക്കോ കൈമാറുന്നതിന് വൻകിട മാലിന്യ ഉൽപാദകർക്കുള്ള വിപുലീകൃത ഉത്തരവാദിത്ത സർട്ടിഫിക്കറ്റുകൾ നൽകുന്നതിനു മുമ്പ്, തദ്ദേശ സ്വയംഭരണ സ്ഥാപനം കേന്ദ്രീകൃത ഓൺലൈൻ പോർട്ടലിൽ രജിസ്റ്റർ ചെയ്യണം.

(3) വൻകിട മാലിന്യ ഉൽപാദകർക്കുള്ള വിപുലീകൃത ഉത്തരവാദിത്ത സർട്ടിഫിക്കറ്റുകൾ കണക്കാക്കാൻ ഇനിപ്പറയുന്ന ഫോർമുല ഉപയോഗിക്കണം:

വൻകിട മാലിന്യ ഉൽപാദകർക്കുള്ള വിപുലീകൃത ഉത്തരവാദിത്ത സർട്ടിഫിക്കറ്റുകൾ (ക്രിലോഗ്രാം) = തദ്ദേശ സ്വയംഭരണ സ്ഥാപനം ശേഖരിച്ച്, രജിസ്റ്റർ ചെയ്ത സംസ്കരണക്കാർക്കോ പുനഃചംക്രമണക്കാർക്കോ എത്തിച്ചു കൊടുത്ത ഖരമാലിന്യത്തിന്റെ അളവ് (ക്രിലോഗ്രാം).

(4) മാലിന്യം കൈമാറ്റം ചെയ്യപ്പെട്ട ബന്ധപ്പെട്ട രജിസ്റ്റർ ചെയ്ത ജൈവ മാലിന്യ പരിചരണ, അല്ലെങ്കിൽ സംസ്കരണ ഫെസിലിറ്റികൾ, കേന്ദ്രീകൃത ഓൺലൈൻ പോർട്ടലിൽ അവ സ്വീകരിച്ചതും സംസ്കരിച്ചതുമായ ജൈവ മാലിന്യത്തിന്റെ അളവിന്റെ വിശദാംശങ്ങൾ രേഖപ്പെടുത്തിയ റിപ്പോർട്ട് സമർപ്പിച്ചതിനുശേഷം മാത്രമേ, തദ്ദേശ സ്വയംഭരണ സ്ഥാപനം ജൈവ മാലിന്യത്തിന്റെ കാര്യത്തിലുള്ള വൻകിട മാലിന്യ ഉൽപാദകർക്കുള്ള വിപുലീകൃത ഉത്തരവാദിത്ത സർട്ടിഫിക്കറ്റുകൾ ജനറേറ്റ് ചെയ്യുവാൻ പാടുള്ളൂ.

(5) അത്തരം എല്ലാ ഇടപാടുകളും, റിട്ടേണുകൾ ഫയൽ ചെയ്യുന്ന സമയത്ത് തദ്ദേശ സ്വയംഭരണ സ്ഥാപനമോ രജിസ്റ്റർ ചെയ്ത മൂന്നാം കക്ഷിയോ അല്ലെങ്കിൽ കരാർ അടിസ്ഥാനത്തിൽ പ്രവർത്തിക്കുന്ന

വ്യക്തിയോ (കൺസഷണറിയോ) കേന്ദ്രീകൃത ഓൺലൈൻ
പോർട്ടലിൽ രേഖപ്പെടുത്തുകയും സമർപ്പിക്കുകയും വേണം.

(6) ഒരു പ്രത്യേക വർഷത്തിൽ തദ്ദേശ സ്വയംഭരണ സ്ഥാപനം നൽകുന്ന
വൻകിട മാലിന്യ ഉൽപ്പാദകർക്കുള്ള വിപുലീകൃത ഉത്തരവാദിത്ത
സർട്ടിഫിക്കറ്റുകൾ, വൻകിട മാലിന്യ ഉൽപ്പാദകരുടെ ബാധ്യതകൾ
നിറവേറ്റുന്നതിന് മുമ്പ് വർഷത്തേക്ക് സാധ്യതയുള്ളതായിരിക്കും.

(7) തദ്ദേശ സ്വയംഭരണ സ്ഥാപനം ഈടാക്കുന്ന വൻകിട മാലിന്യ
ഉൽപ്പാദകർക്കുള്ള വിപുലീകൃത മാലിന്യ ഉൽപ്പാദക സർട്ടിഫിക്കറ്റിന്റെ
വില, ഭവന, നഗരകാര്യ മന്ത്രാലയവുമായും ഡ്രിങ്കിങ് വാട്ടർ &
സാനിറ്റേഷൻ വകുപ്പുമായും (DOWS) കൂടിയാലോചിച്ച് കേന്ദ്ര
മലിനീകരണ-നിയന്ത്രണ ബോർഡ് പുറപ്പെടുവിച്ച
മാർഗ്ഗനിർദ്ദേശങ്ങൾക്കനുസൃതമായി അന്തിമമാക്കും.

(8) വൻകിട മാലിന്യ ഉൽപ്പാദകർക്കുള്ള വിപുലീകൃത ഉത്തരവാദിത്ത
ബാധ്യതകൾ നിറവേറ്റുന്നതിനായി വൻകിട മാലിന്യ ഉൽപ്പാദകരിൽ
നിന്ന് തദ്ദേശ സ്വയംഭരണ സ്ഥാപനം വൻകിട മാലിന്യ
ഉൽപ്പാദകർക്കുള്ള വിപുലീകൃത ഉത്തരവാദിത്ത
സർട്ടിഫിക്കറ്റുകളുടെ വില ശേഖരിക്കേണ്ടതാണ്.

(9) വൻകിട മാലിന്യ ഉൽപ്പാദകർക്കുള്ള വിപുലീകൃത ഉത്തരവാദിത്ത
സർട്ടിഫിക്കറ്റിനായി ഈടാക്കുന്ന വില തദ്ദേശ സ്വയംഭരണ
സ്ഥാപനത്തിന് ബന്ധപ്പെട്ട കൺസഷണറിയുമാരോടോ തദ്ദേശ
സ്വയംഭരണ സ്ഥാപനം അധികാരപ്പെടുത്തിയ മൂന്നാം കക്ഷിയുമാരോടോ,
അതോടൊപ്പം സംസ്ഥാന മലിനീകരണ-നിയന്ത്രണ ബോർഡുമാരോടോ
പങ്കിടുകയോ, കേന്ദ്ര മലിനീകരണ-നിയന്ത്രണ ബോർഡ്
ഇക്കാര്യത്തിൽ പുറപ്പെടുവിച്ച മാർഗ്ഗനിർദ്ദേശങ്ങൾക്കനുസൃതമായി
ഖരമാലിന്യ ശേഖരണം, ഗതാഗതം, സംസ്കരണ അടിസ്ഥാന
ഫെസിലിറ്റികൾ, സംസ്ഥാന മലിനീകരണ-നിയന്ത്രണ ബോർഡ്
നടത്തുന്ന കൺസഷണറിയുടെയോ മൂന്നാം കക്ഷിയുടെയോ ഓഡിറ്റ്

എന്നിവയുടെ വികസനത്തിനും പരിപാലനത്തിനും ഭവണ്ടി തദ്ദേശ സ്വയംഭരണ സ്ഥാപനത്തിന് ഉപയോഗിക്കുകയോ ചെയ്യേണ്ടതാണ്.

(10) ചുമതലപ്പെടുത്തപ്പെട്ട സ്ഥാപനം തുമ്പത്തെ ചട്ടങ്ങൾ പാലിക്കാത്ത സാഹചര്യത്തിൽ, പരിസ്ഥിതി നഷ്ടപരിഹാരം ഈടാക്കേണ്ടതാണ്.

11. ഖരമാലിന്യത്തെ അടിസ്ഥാനമാക്കി പ്രവർത്തിക്കുന്ന റെഫ്യൂസ്ഡ് ഡിറൈവ്ഡ് (RDF) പ്ലാന്റുകളിൽ നിന്ന് നിർദ്ദിഷ്ട ദുരപരിധിക്കുള്ളിൽ സ്ഥിതിചെയ്യുന്ന വ്യാവസായിക യൂണിറ്റുകളുടെയും മാലിന്യത്തിൽ നിന്ന് ഉൽപാദിപ്പിക്കുന്ന പ്ലാന്റുകളുടെയും ചുമതലകൾ :-

(1) ഖര ഇന്ധനം ഉപയോഗിക്കുന്ന വ്യാവസായിക യൂണിറ്റുകൾ താഴെ നൽകിയിരിക്കുന്ന പട്ടിക പ്രകാരം, തിരസ്കൃത മാലിന്യത്തിൽനിന്നു നിർമ്മിക്കുന്ന ഇന്ധനമോ, വേർതിരിച്ച ജ്വലനയോഗ്യമായ ഭാഗങ്ങളോ (segregated combustible fraction) കാർഷിക അവശിഷ്ടമോ ഉപയോഗിക്കേണ്ടതാണ്. ഖര ഇന്ധനം ഉപയോഗിക്കുന്നതും ഖരമാലിന്യത്തിൽ നിന്ന് മാലിന്യ ഇന്ധനമുൽപാദിപ്പിക്കുന്ന പ്ലാന്റിൽനിന്ന് നിശ്ചിത ദൂരത്തിനുള്ളിൽ സ്ഥിതി ചെയ്യുന്നതുമായ വ്യാവസായിക യൂണിറ്റുകൾ, കേന്ദ്ര മലിനീകരണ-നിയന്ത്രണ ബോർഡ് നിർദ്ദേശിക്കുന്ന മാനദണ്ഡങ്ങൾ പാലിക്കുന്ന, ഖരമാലിന്യത്തിൽ നിന്ന് ഉൽപാദിപ്പിക്കുന്ന വേർതിരിച്ച ജ്വലനയോഗ്യമായ ഭാഗങ്ങൾ (segregated combustible fraction) ഉപയോഗപ്പെടുത്തി അവയുടെ ഖര ഇന്ധന ആവശ്യകതയ്ക്ക് പകരം ക്രമീകരണങ്ങൾ നടത്തേണ്ടതാണ്.

പട്ടിക

ക്രമ നമ്പർ	ഖരമാലിന്യത്തിന്റെ ജ്വലനയോഗ്യമായ മാലിന്യഭാഗം	കലോറിഫിക് മൂല്യം	ഉദ്ദേശിക്കുന്ന ഉപയോഗം	വ്യക്തമാക്കപ്പെട്ട ദൂരം	ഇന്ധന സബ്സിഡിറ്റേഷൻ ഷെഡ്യൂൾ
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)
1	വേർതിരിക്കപ്പെട്ട ജ്വലനയോഗ്യമായ മാലിന്യഭാഗം, അല്ലെങ്കിൽ കാര്മിക അവശിഷ്ടം	> 1500 Kcal / kg net	ചൂടാക്കൽ ആവശ്യമുള്ള ബോയിലറുകൾ ഉള്ള ഊർജ്ജ പ്ലാന്റുകളിലേക്കോ വ്യവസായങ്ങളിലേക്കോ ഉള്ള മാലിന്യങ്ങൾ	100 km	<ul style="list-style-type: none"> • ചൂടങ്ങൾ പ്രാബല്യത്തിൽ വരുന്ന തീയതിയിൽ നിന്നുള്ള ഏറ്റവും കുറഞ്ഞ ഇന്ധന ഉപയോഗം ആറ് ശതമാനം • ചൂടങ്ങൾ പ്രാബല്യത്തിൽ വരുന്ന തീയതി മുതൽ മൂന്ന് വർഷത്തിനു ശേഷമുള്ള ഏറ്റവും കുറഞ്ഞ ഇന്ധന ഉപയോഗം പത്ത് ശതമാനം • ചൂടങ്ങൾ പ്രാബല്യത്തിൽ വരുന്ന തീയതി മുതൽ ആറ് വർഷം കഴിഞ്ഞുള്ള ഏറ്റവും കുറഞ്ഞ ഇന്ധന ഉപയോഗം പതിനഞ്ച് ശതമാനം
2	തിരസ്കൃത മാലിന്യത്തിൽ നിന്നു നിർമ്മിച്ച ഇന്ധനം പ്രഗ്രഡ്।	> 4500 Kcal / kg net	സിമൻറ് ചുളകളിൽ നേരിട്ടുള്ള സഹ-പ്രോസസ്സിംഗിനായി	400 km	<ul style="list-style-type: none"> • ചൂടങ്ങൾ പ്രാബല്യത്തിൽ വരുന്ന തീയതി മുതൽ ആറ് വർഷം കഴിഞ്ഞുള്ള ഏറ്റവും കുറഞ്ഞ ഇന്ധന ഉപയോഗം പതിനഞ്ച് ശതമാനം

3	തിരസ്കൃത മാലിന്യത്തിൽ നിന്നു നിർമ്മിച്ച ഇന്ധനം ഗ്രേഡ് II	3750 to 4500 Kcal / kg net	സിമൻറ് ചുളകളിൽ നേരിട്ടുള്ള സഹ-സംസ്കരണത്തിനായി	400 km	
4	തിരസ്കൃത മാലിന്യത്തിൽ നിന്നു നിർമ്മിച്ച ഇന്ധനം ഗ്രേഡ് III	3000 to 3750 Kcal / kg net	സിമൻറ് ചുളകളിൽ മറ്റ് മാലിന്യവസ്തുക്കളുമായി നേരിട്ടോ സംസ്കരിച്ചതിനു ശേഷമോ ഉള്ള സഹ സംസ്കരണത്തിന്	400 km	

(2) അത്തരം എല്ലാ വ്യാവസായിക യൂണിറ്റുകളും ബന്ധപ്പെട്ട സംസ്ഥാന മലിനീകരണ-നിയന്ത്രണ ബോർഡിൽ രജിസ്റ്റർ ചെയ്യുകയും, തിരസ്കൃത മാലിന്യത്തിൽ നിന്ന് ഉത്പാദിപ്പിച്ച ഇന്ധനം (ADF), അല്ലെങ്കിൽ വേർതിരിച്ച ജ്വലന യോഗ്യമായ വസ്തുക്കൾ (SCF), അല്ലെങ്കിൽ കാരഷിക അവശിഷ്ടം എന്നിവയുടെ ഉപയോഗത്തെക്കുറിച്ചുള്ള വാർഷിക റിപ്പോർട്ടുകൾ എല്ലാ വർഷവും ജൂൺ 30-നകം കേന്ദ്രീകൃത ഓൺലൈൻ പോർട്ടൽ വഴി സമർപ്പിക്കുകയും വേണം.

(3) തിരസ്കൃത മാലിന്യത്തിൽ നിന്ന് ഉത്പാദിപ്പിക്കുന്ന എല്ലാ പ്ലാന്റുകളും മെറ്റീരിയൽ റിക്കവറി ഫെസിലിറ്റിയും തിരസ്കൃത മാലിന്യ

ഇന്ധന പ്ലാന്റുകളും ചേർന്ന പ്ലാന്റുകളും, ഭവന, നഗരകാര്യ മന്ത്രാലയം പുറപ്പെടുവിച്ച മാർഗ്ഗനിർദ്ദേശങ്ങൾ പ്രകാരം, ലഭ്യമായ മാലിന്യത്തിൽ നിന്ന് ഉത്പാദിപ്പിക്കുന്ന ഇന്ധനത്തിന്റെയോ, വേർതിരിച്ച ജ്വലന ഭാഗങ്ങൾ എന്നിവയുടെയോ ഗുണനിലവാര നിശ്ചാർത്തിനാസം തിരസ്കൃത മാലിന്യത്തിൽ നിന്ന് ഉത്പാദിപ്പിച്ച ഇന്ധനത്തിന്റെ ലഭ്യതയും നിശ്ചാർത്തി ചെയ്യുകയും, കേന്ദ്രീകൃത ഓൺലൈൻ പോർട്ടലിൽ രജിസ്റ്റർ ചെയ്യുകയും ഓരോ മാസവും നിശ്ചാർത്തി ചെയ്യുകയും വേണം.

(4) തിരസ്കൃത മാലിന്യത്തിൽ നിന്ന് ഇന്ധനം ഉത്പാദിപ്പിക്കുന്നതിനുള്ള പ്ലാന്റുകൾ കേന്ദ്രീകൃത ഓൺലൈൻ പോർട്ടൽ വഴി തിരസ്കൃത മാലിന്യത്തിൽ നിന്ന് ഉത്പാദിപ്പിച്ച ഇന്ധനത്തിന്റെ ലഭ്യതയും വിൽപനയും അതതു സമയം നിശ്ചാർത്തി ചെയ്യണം.

(5) തിരസ്കൃത മാലിന്യത്തിൽ നിന്ന് ഉത്പാദിപ്പിച്ച ഇന്ധനം, അല്ലെങ്കിൽ വേർതിരിച്ച ജ്വലന യോഗ്യ ഭാഗങ്ങൾ എന്നിവയുടെ സംസ്കരണ പ്ലാന്റുകൾ വേസ്റ്റ് ടു എനർജി പ്ലാന്റുകളിലേക്ക് വിതരണം ചെയ്യുന്ന മാലിന്യത്തിന്റെ കലോറിഫിക് മൂല്യം കുറഞ്ഞത് 1500 Kcal/kg ആണെന്ന് ഉറപ്പാക്കേണ്ടതാണ്.

(6) തിരസ്കൃത മാലിന്യത്തിൽ നിന്ന് ഉത്പാദിപ്പിച്ച ഇന്ധനവും അല്ലെങ്കിൽ വേർതിരിച്ച ജ്വലന യോഗ്യ ഭാഗങ്ങളുടെ സംസ്കരണവും നടത്തുന്ന പ്ലാന്റുകൾ സിമന്റ് പ്ലാന്റുകളിലേക്ക് മാലിന്യം വിതരണം ചെയ്യുമ്പോൾ കലോറിഫിക് മൂല്യം 3000 Kcal/kg ആണെന്നത് ഉറപ്പാക്കേണ്ടതാണ്.

12. കുന്നിൻ പ്രദേശങ്ങളിലും ദ്വീപ് പ്രദേശങ്ങളിലും ഖരമാലിന്യ സംസ്കരണത്തിന് സ്വീകരിക്കേണ്ട മാനദണ്ഡങ്ങളും നടപടികളും. - കുന്നിൻ പ്രദേശങ്ങളിലും ദ്വീപ് പ്രദേശങ്ങളിലും, തദ്ദേശ സ്വയംഭരണ

സ്ഥാപനങ്ങളുടെ ചുമതലകളും ഉത്തരവാദിത്തങ്ങളും താഴെപ്പറയുന്നവയാണ്,-

(i) ഖരമാലിന്യങ്ങൾ കൈകാര്യം ചെയ്യുന്നതിനും അവയുടെ നിർമ്മാർജ്ജനത്തിനുമായി, സന്ദർശകരിൽനിന്നോ വിനോദസഞ്ചാരികളിൽനിന്നോ (മുനിസിപ്പൽ പരിധിയിലെ സ്ഥിര താമസക്കാരുൾപ്പെടെ) നിന്ന് ഫീസ് ഈടാക്കുകയും ശേഖരിക്കുകയും ചെയ്യാം, കൂടാതെ തദ്ദേശ സ്വയംഭരണ സ്ഥാപനത്തിന്റെ മാലിന്യസംസ്കരണ ശേഷിക്ക് അനുസൃതമായി സന്ദർശകരുടെ എണ്ണം നിയന്ത്രിക്കുന്നതിനുള്ള നടപടികൾ സ്വീകരിക്കേണ്ടതുമാണ്;

(ii) കുന്നിൻ പ്രദേശങ്ങളിലും ദ്വീപ് പ്രദേശങ്ങളിലും ലാൻഡ്ഫിൽ നിർമ്മാണം ഒഴിവാക്കേണ്ടതാണ്. സംസ്കരണ കേന്ദ്രത്തിൽ നിന്നുള്ള തിരസ്കൃത മാലിന്യങ്ങളും നിഷ്ക്രിയ മാലിന്യങ്ങളും ശേഖരിക്കുന്നതിന് അനുയോജ്യമായ ഒരു ചുറ്റുമതിലുള്ള സ്ഥലത്ത് ഒരു കൈമാറ്റ സ്റ്റേഷൻ സ്ഥാപിക്കേണ്ടതാണ്. ഒരു സാനിറ്ററി മാലിന്യ ലാൻഡ്ഫിൽ സ്ഥാപിക്കുന്നതിന് കുന്നിൻ താഴെയുള്ള സമതല പ്രദേശങ്ങളിൽ 25 കിലോമീറ്ററിനുള്ളിൽ അനുയോജ്യമായ ഒരു സ്ഥലം കണ്ടെത്തേണ്ടതാണ്. കൈമാറ്റ സ്റ്റേഷനിൽ നിന്നുള്ള അവശിഷ്ട മാലിന്യങ്ങൾ ഈ സാനിറ്ററി മാലിന്യ ലാൻഡ്ഫിൽ സംസ്കരിക്കണം;

(iii) അത്തരം ഭൂമി ലഭ്യമല്ലാത്ത സാഹചര്യത്തിൽ, നിഷ്ക്രിയവും തിരസ്കൃതവുമായ മാലിന്യങ്ങൾക്കായി പ്രാദേശിക സാനിറ്ററി മാലിന്യ ലാൻഡ്ഫിൽ സ്ഥാപിക്കാൻ ശ്രമിക്കേണ്ടതാണ്;

(iv) തദ്ദേശ സ്വയംഭരണ സ്ഥാപനം ബൈ-ലോ (ഉപ നിയമങ്ങൾ) രൂപപ്പെടുത്തുകയും, പൗരജനങ്ങൾ ഖരമാലിന്യങ്ങൾ തെരുവുകളിൽ

വലിച്ചെറിയുന്നതിന് നിരോധിക്കുകയും, കടലാസ്, കുടിവെള്ളക്കുപ്പികൾ, മദ്യക്കുപ്പികൾ, സോഫ്റ്റ് ഡ്രിങ്ക്സ് കുപ്പികൾ ഉൾപ്പെടെയുള്ള പാനീയ പാത്രങ്ങൾ, ക്യാനുകൾ, ട്രയാ പായ്ക്കുകൾ, മറ്റ് പ്ലാസ്റ്റിക്, അല്ലെങ്കിൽ പേപ്പർ മാലിന്യങ്ങൾ തുടങ്ങിയ മാലിന്യങ്ങൾ കുന്നിൻ പ്രദേശങ്ങളിലോ കുന്നിൻ താഴെയോ നിക്ഷേപിക്കരുതെന്ന് വിനോദസഞ്ചാരികൾക്ക് നിർദ്ദേശങ്ങൾ നൽകുകയും, പകരം അത്തരം ഖരമാലിന്യങ്ങൾ എല്ലാ വിനോദസഞ്ചാര കേന്ദ്രങ്ങളിലും തദ്ദേശ സ്വയംഭരണ സ്ഥാപനം സ്ഥാപിക്കുന്ന ചവർ ബിന്നുകളിൽ നിക്ഷേപിക്കാൻ നിർദ്ദേശിക്കുകയും വേണം;

(v) തദ്ദേശ സ്വയംഭരണ സ്ഥാപനം അതിന്റെ ബൈലോ പ്രകാരം, കുന്നിൻ പ്രദേശങ്ങളിലും ദ്വീപ് പ്രദേശങ്ങളിലും സന്ദർശിക്കുന്ന എല്ലാ വിനോദസഞ്ചാരികളെയും, പ്രവേശന പോയിന്റിലും അവർ താമസിക്കുന്ന ഹോട്ടലുകൾ, ഗസ്റ്റ് ഹൗസുകൾ എന്നിവയിലൂടെയും വിനോദസഞ്ചാര കേന്ദ്രങ്ങളിൽ അനുയോജ്യമായ പരസ്യബോർഡുകൾ സ്ഥാപിച്ചും, ഖരമാലിന്യ-സംസ്കരണ വ്യവസ്ഥകൾ അറിയിക്കാനുള്ള ക്രമീകരണം നടത്തേണ്ടതാണ്;

(vi) ഖരമാലിന്യ-സംസ്കരണ സേവനങ്ങൾ സുസ്ഥിരമാക്കുന്നതിന്, വിനോദസഞ്ചാരികളിൽ നിന്ന് പ്രവേശന കവാടത്തിൽവെച്ച് തദ്ദേശസ്വയംഭരണ സ്ഥാപനത്തിന് ഖരമാലിന്യ-സംസ്കരണ ചാർജ്ജ് ഈടാക്കാവുന്നതാണ്;

(vii) വികേന്ദ്രീകൃത മാലിന്യ-സംസ്കരണ ഫെസിലിറ്റികൾ സ്ഥാപിക്കുന്നതിന് ഭൂമി വിതരണം ചെയ്യുന്നതിന്റെ ചുമതലയുള്ള വകുപ്പ്, കുന്നുകളിലും ദ്വീപുകളിലും അനുയോജ്യമായ സ്ഥലം കണ്ടെത്തി അനുവദിക്കേണ്ടതാണ്. തദ്ദേശ സ്വയംഭരണ സ്ഥാപനം അത്തരം ഫെസിലിറ്റികൾ സ്ഥാപിക്കേണ്ടതാണ്. കുന്നിൻ

ലാൻഡ് ഫില്ലുകളിൽ സംസ്കരിക്കാൻ പാടില്ലാത്തതും, തിരസ്കൃത മാലിന്യത്തിൽ നിന്നു നിർമ്മിച്ച ഇന്ധനം ഉപയോഗിച്ച് ഊർജ്ജം ഉൽപാദിപ്പിക്കുന്നതിനു മാത്രം ഉപയോഗിക്കാൻ പാടുള്ളതുമാകുന്നു, അല്ലെങ്കിൽ, കേന്ദ്ര മലിനീകരണ-നിയന്ത്രണ ബോർഡ് നിർദ്ദേശിക്കുന്ന മാനദണ്ഡങ്ങൾക്കനുസൃതമായി തിരസ്കൃത മാലിന്യത്തിൽ നിന്ന് ഇന്ധനം നിർമ്മിക്കുന്നതിനുള്ള ഫീഡ്ബ്ലോക്കായി നൽകാവുന്നതുമാണ്.

(2) ചട്ടം 11-ലെ ഉപചട്ടം (1)-ൽ ഉൾപ്പെടുത്തിയിരിക്കുന്ന ഉയർന്ന കലോനിമൂല്യമുള്ള മാലിന്യങ്ങൾ സിമന്റ്, അല്ലെങ്കിൽ താപവൈദ്യുത നിലയങ്ങളിലെ സഹ-സംസ്കരണത്തിനോ, അല്ലെങ്കിൽ മാലിന്യങ്ങളിൽ നിന്ന് വൈദ്യുതി ഉൽപാദിപ്പിക്കുന്ന നിലയങ്ങളോ, കേന്ദ്ര മലിനീകരണ-നിയന്ത്രണ ബോർഡ് അംഗീകരിച്ച മറ്റ് വ്യവസ്ഥയങ്ങളോ ഉപയോഗിക്കണം. തുടർച്ചയായ പ്രവർത്തനത്തിനായി അത്തരം യൂണിറ്റുകൾ ചട്ടങ്ങളിൽ നിർദ്ദേശിച്ചിരിക്കുന്ന പാരിസ്ഥിതിക മാനദണ്ഡങ്ങൾ പാലിക്കേണ്ടതുണ്ട്.

(3) തദ്ദേശ സ്വയംഭരണ സ്ഥാപനമോ, അല്ലെങ്കിൽ കിലോഗ്രാമിന് 1500 കിലോ കലോറിയോ അതിൽ കൂടുതലോ കലോറി മൂല്യമുള്ള മാലിന്യോർജ്ജ ഉൽപാദന പ്ലാന്റ് സ്ഥാപിക്കാൻ നിർദ്ദേശിക്കുന്ന തദ്ദേശ സ്വയംഭരണ സ്ഥാപനം നിയുക്തമാക്കിയ ഫെസിലിറ്റിയുടെ ഓപ്പറേറ്ററോ, ചട്ടങ്ങൾ പ്രകാരമുള്ള അംഗീകാരത്തിനായി, ഫാറം-ൽ സംസ്ഥാന മലിനീകരണ-നിയന്ത്രണ ബോർഡിന് അപേക്ഷ സമർപ്പിക്കണം. മാലിന്യത്തിൽനിന്ന് ഊർജ്ജം ഉൽപാദിക്കുന്നതിനുള്ള കേന്ദ്രം സ്ഥാപിക്കുന്നതിനുള്ള അപേക്ഷ ലഭിച്ചാൽ, സംസ്ഥാന മലിനീകരണ-നിയന്ത്രണ ബോർഡ് അത് പരിശോധിച്ച് അനുപദ്ദിവിസത്തിനുള്ളിൽ അനുമതി നൽകേണ്ടതാണ്.

(4) മാലിന്യത്തിൽ നിന്ന് ഊർജ്ജം ഉത്പാദിപ്പിക്കുന്നതിനുള്ള ഫെസിലിറ്റികൾ സ്ഥാപിക്കുന്നതിനും പ്രവർത്തിപ്പിക്കുന്നതിനും പരിപാലിക്കുന്നതിനും കേന്ദ്ര തലിനീകരണ-നിയന്ത്രണ ബോർഡ് ഇക്കാര്യത്തിൽ പുറപ്പെടുവിച്ച മാർഗ്ഗനിർദ്ദേശങ്ങൾക്കനുസൃതമായി, ബന്ധപ്പെട്ട സംസ്ഥാന തലിനീകരണ-നിയന്ത്രണ ബോർഡ് അനുമതി നൽകേണ്ടതാണ്.

അദ്ധ്യായം III

സാനിറ്ററി ലാൻഡ്ഫില്ലുകൾ

14. സാനിറ്ററി ലാൻഡ്ഫില്ലുകളുടെ സ്ഥാപിക്കലും, പ്രവർത്തനവും, പരിപാലനവും:— (1) നഗരവികസന വകുപ്പ്, അല്ലെങ്കിൽ മൂനിസിപ്പൽ അഡ്മിനിസ്ട്രേഷൻ, അല്ലെങ്കിൽ തദ്ദേശ സ്വയംഭരണ സ്ഥാപനങ്ങളുടെ ചുമതലയുള്ള വകുപ്പ്, അന്വേഷണവും, ഗ്രാമവികസന വകുപ്പ്, അല്ലെങ്കിൽ സംസ്ഥാന സർക്കാരിന്റെ ഗ്രാമപ്രദേശങ്ങളിലെ ഖരമാലിന്യ സംസ്കരണത്തിന്റെ ചുമതലയുള്ള വകുപ്പ്, അല്ലെങ്കിൽ കേന്ദ്രഭരണ പ്രദേശ ഭരണകൂടം, അല്ലെങ്കിൽ പഞ്ചായത്തീരാജ് വകുപ്പ് എന്നിവ സംസ്ഥാന ഖരമാലിന്യ മാനേജ്മെന്റ് നയവും നഗര - ഗ്രാമ പ്രദേശങ്ങളിലെ തന്ത്രവും അനുസരിച്ച് പ്രാദേശിക അല്ലെങ്കിൽ ക്ലസ്റ്റർ സമീപനത്തിന് അനുസൃതമായി സാനിറ്ററി ലാൻഡ്ഫില്ലുകൾ സ്ഥാപിക്കുന്നതിനുള്ള ഭൂമി കണ്ടെത്തേണ്ടതാണ്.

(2) ജില്ലാ തലത്തിൽ ഭൂ-പതിവിന്റെ ചുമതലയുള്ള വകുപ്പിന്, സംസ്ഥാന സർക്കാർ, കേന്ദ്രഭരണ പ്രദേശ ഭരണകൂടം, നഗര വികസന വകുപ്പ്, അല്ലെങ്കിൽ ബന്ധപ്പെട്ട നഗര സ്വയംഭരണസ്ഥാപന പരിധിയിലുള്ള ഗ്രാമപ്രദേശങ്ങളിലെ ഖരമാലിന്യ സംസ്കരണത്തിന്റെ ചുമതലയുള്ള

വകുപ്പ്, അല്ലെങ്കിൽ ലഭ്യമായ ഭൂമിയുടെ അധികാരമുള്ള നഗര - ഗ്രാമ സ്വയംഭരണ സ്ഥാപനം എന്നിവ കണ്ടെത്തിയ ഭൂമി, എന്നിവർക്ക് കൺസഷനെയർക്കോ മൂന്നാം കക്ഷിക്കോ ലഭ്യമാക്കുന്നതിനുള്ള ഉത്തരവാദിത്തം ഉണ്ടായിരിക്കുന്നതാണ്.

(3) ഷെഡ്യൂൾ I-ൽ നിർദ്ദേശിച്ചിരിക്കുന്ന സമയപരിധി അനുസരിച്ച് ഷെഡ്യൂൾ II പ്രകാരമുള്ള സാന്നിറ്ററി ലാൻഡ്ഫീൽ സ്ഥാപിക്കുന്നതിനും, നിർമ്മിക്കുന്നതിനും, പ്രവർത്തിപ്പിക്കുന്നതിനും, പരിപാലിക്കുന്നതിനും ബന്ധപ്പെട്ട തദ്ദേശ സ്വയംഭരണ സ്ഥാപനം യോഗ്യരായ ഏജൻസികളെ കണ്ടെത്തണം ;

(4) ഉപയോഗയോഗ്യമല്ലാത്തതും, പുനഃചംക്രമണയോഗ്യമല്ലാത്തതും, ജൈവ വിഘടിതമല്ലാത്തതുമായ അജൈവ മാലിന്യങ്ങൾ, ജ്വലന ക്ഷമമല്ലാത്തതും ഊർജ്ജം വീണ്ടെടുക്കാൻ കഴിയാത്തതുമായ അജൈവ മാലിന്യം, പ്രതിപ്രവർത്തനക്ഷമമല്ലാത്ത നിഷ്ക്രിയ മാലിന്യങ്ങൾ, മാലിന്യ-സംസ്കരണ ഫെസിലിറ്റികളിലെ സംസ്കരണത്തിനുമുമ്പുള്ള തിരസ്കൃത മാലിന്യങ്ങളും അടിച്ചിലുകളും, അവശിഷ്ട മാലിന്യങ്ങൾ, നിഷ്ക്രിയ മാലിന്യങ്ങൾ എന്നിവ മാത്രമേ സാന്നിറ്ററി മാലിന്യ ലാൻഡ്ഫീലുകളിൽ സംസ്കരിക്കാവൂ. അഴുകുന്ന ജൈവ മാലിന്യങ്ങളോ നിർമ്മാണ, പൊളിക്കൽ മാലിന്യങ്ങളോ സാന്നിറ്ററി ലാൻഡ്ഫീലുകളിൽ, താഴെപ്പറയുന്ന വ്യവസ്ഥകളിലല്ലാതെ, നിക്ഷേപിക്കരുത്:

സാന്നിറ്ററി ലാൻഡ്ഫീലിലേക്ക്, നിർമ്മാർജ്ജനം ചെയ്യാനായി അയയ്ക്കുന്ന വേർതിരിക്കാത്ത മാലിന്യങ്ങൾ പുനഃചംക്രമണ യോഗ്യമായ ഊർജ്ജം വീണ്ടെടുക്കാവുന്ന മാലിന്യങ്ങൾ സംസ്കരണം നടത്താത്ത ജൈവ മാലിന്യങ്ങൾ, നിർമ്മാണ, പൊളിക്കൽ മാലിന്യങ്ങൾ എന്നിവയുടെ അളവ് അനുസരിച്ച്, ഉചിതമായ മാലിന്യ-സംസ്കരണ ഫെസിലിറ്റികൾ

സ്ഥാപിക്കുന്നതുവരെ, ബന്ധപ്പെട്ട നഗര തദ്ദേശ സ്വയംഭരണ സ്ഥാപനത്തിനോ ഗ്രാമീണ തദ്ദേശ സ്വയംഭരണ സ്ഥാപനത്തിനോ മൂന്നാം കക്ഷിക്കോ, അല്ലെങ്കിൽ നഗര, അല്ലെങ്കിൽ ഗ്രാമീണ തദ്ദേശസ്വയംഭരണ സ്ഥാപനം നിയുക്തമാക്കിയിട്ടുള്ള കൺസഷണെയറിക്കോ സാനിറ്ററി ലാൻഡ്ഫിൽ സൗകര്യം ഉപയോഗപ്പെടുത്തുന്നതിനായി, ബന്ധപ്പെട്ട വകുപ്പ് തുക്കത്തിന്റെ അടിസ്ഥാനത്തിൽ ഉപയോക്തൃ ഫീസ് നിശ്ചയിക്കേണ്ടതും, അത് അവരെ അറിയിക്കേണ്ടതുമാണ്. മേൽപ്പറഞ്ഞ തരത്തിലുള്ള ഫെസിലിറ്റികൾ സ്ഥാപിച്ചു കഴിഞ്ഞാൽ, തരംതിരിക്കപ്പെടാത്ത മാലിന്യങ്ങൾ സാനിറ്ററി ലാൻഡ്ഫില്ലിൽ നിർമ്മാർജ്ജനം ചെയ്യാൻ കഴിയുന്നതല്ല എന്നതിനു വിധേയമായി.

സാനിറ്ററി മാലിന്യ ലാൻഡ്ഫിൽ ഓപ്പറേറ്റർ, തരംതിരിക്കപ്പെടാത്ത മാലിന്യങ്ങൾ, അല്ലെങ്കിൽ പുനഃചംക്രമണയോഗ്യമായതോ ഊർജ്ജം വീണ്ടെടുക്കാവുന്നതോ ആയ മാലിന്യങ്ങൾ, അല്ലെങ്കിൽ സംസ്കരിക്കാത്ത ജൈവ/അഴുകുന്ന മാലിന്യങ്ങൾ, അല്ലെങ്കിൽ നിർമ്മാണ, പൊളിക്കൽ മാലിന്യങ്ങൾ എന്നിവ അധിക സംസ്കരണത്തിനായി അതത് സംസ്കരണ ഫെസിലിറ്റികളിലേക്ക് അയയ്ക്കണം എന്നതിനു വിധേയമായി.

മാലിന്യ സംസ്കരണവുമായി സാനിറ്ററി ലാൻഡ്ഫിൽ ഓപ്പറേറ്റർക്ക് നിലവിൽ ബന്ധമില്ലാത്ത സാഹചര്യത്തിൽ, ബന്ധപ്പെട്ട നഗര തദ്ദേശ സ്വയംഭരണ സ്ഥാപനത്തിനോ ഗ്രാമ തദ്ദേശ സ്വയംഭരണ സ്ഥാപനത്തിനോ, നഗര, അല്ലെങ്കിൽ ഗ്രാമ തദ്ദേശ സ്വയംഭരണ സ്ഥാപനം ഏർപ്പെടുത്തിയിട്ടുള്ള മൂന്നാം കക്ഷിക്കോ കരാർ നൽകിയിട്ടുള്ള വ്യക്തിക്കോ (കൺസഷണെയറിക്കോ)അത്തരം മാലിന്യങ്ങൾ പ്രവർത്തനക്ഷമമായ ലാൻഡ്ഫില്ലുകളിൽ നിക്ഷേപിക്കാൻ അനുവാദമില്ല എന്നതിനു വിധേയമായി;

(5) സാനിറ്ററി ലാൻഡ്ഫിൽ ഇടുന്ന തരംതിരിക്കാത്ത മാലിന്യങ്ങൾ, അല്ലെങ്കിൽ പുനഃചംക്രമണ യോഗ്യതോ അല്ലെങ്കിൽ ഊർജ്ജം വീണ്ടെടുക്കാവുന്നതോ ആയ മാലിന്യങ്ങൾ, സംസ്കരിക്കാത്ത ജൈവ-വിഘടിത മാലിന്യങ്ങൾ, അല്ലെങ്കിൽ നിർമ്മാണ, പൊളിക്കൽ മാലിന്യങ്ങൾ എന്നിവയ്ക്കായി ഈടാക്കുന്ന ഉപയോക്തൃ ഫീസ്, ശേഖരണ, ഗതാഗത, മാലിന്യ-സംസ്കരണ ചെലവുകളെക്കാൾ കൂടുതലായിരിക്കണം. അങ്ങനെ ശേഖരിക്കുന്ന ഉപയോക്തൃ ഫീസ്, തദ്ദേശ സ്വയംഭരണ സ്ഥാപനം കൈകാര്യം ചെയ്യുന്ന ഒരു പ്രത്യേക അക്കൗണ്ടിൽ നിക്ഷേപിക്കേണ്ടതും, അത് സാനിറ്ററി ലാൻഡ്ഫിൽ തരംതിരിക്കാത്ത മാലിന്യങ്ങൾ, പുനഃചംക്രമണയോഗ്യമായതോ ഊർജ്ജം വീണ്ടെടുക്കാവുന്നതോ ആയ മാലിന്യങ്ങൾ, സംസ്കരിക്കാത്ത ജൈവ-വിഘടിത മാലിന്യങ്ങൾ എന്നിവയുടെ സംസ്കരണത്തിനും തദ്ദേശ സ്വയംഭരണ സ്ഥാപനത്തിന്റെ മാലിന്യ മാനേജ്മെന്റ് അടിസ്ഥാന സൗകര്യങ്ങൾ വികസിപ്പിക്കുന്നതിനും ഉപയോഗിക്കേണ്ടതുമാണ്.

(6) സാനിറ്ററി ലാൻഡ്ഫിൽ പ്രവർത്തിപ്പിക്കുന്നതിനായി തിരഞ്ഞെടുക്കപ്പെട്ട ഏജൻസികൾ, തദ്ദേശ സ്വയംഭരണ സ്ഥാപനമോ മൂന്നാം കക്ഷിയോ, അല്ലെങ്കിൽ അവർ അധികാരപ്പെടുത്തിയ കരാർ നൽകിയിട്ടുള്ള വ്യക്തിക്കോ (കൺസഷണെയറിയോ) സാനിറ്ററി ലാൻഡ്ഫിൽ സംസ്കരിക്കുന്ന നിഷ്ക്രിയ മാലിന്യങ്ങൾക്കും മറ്റ് അനുബന്ധ മാലിന്യങ്ങൾക്കും കേന്ദ്ര മലിനീകരണ-നിയന്ത്രണ ബോർഡിന്റെ മാർഗ്ഗനിർദ്ദേശങ്ങൾക്കും സംസ്ഥാന മലിനീകരണ-നിയന്ത്രണ ബോർഡിന്റെ ശുപാർശകൾക്കും അനുസൃതമായി ഫീസ് ഈടാക്കേണ്ടതാണ്. അതരം സാനിറ്ററി ലാൻഡ്ഫിൽ ഉപയോക്തൃ ഫീസ് കേന്ദ്ര മലിനീകരണ-നിയന്ത്രണ ബോർഡിന്റെ മാർഗ്ഗനിർദ്ദേശങ്ങളെ അടിസ്ഥാനമാക്കി നഗരവികസന വകുപ്പോ സംസ്ഥാന സർക്കാരിന്റെയും കേന്ദ്രഭരണ പ്രദേശങ്ങളിലെ

സർക്കാരിന്റെയും മുനിസിപ്പൽ ഭരണത്തിന് ഉത്തരവാദിത്തമുള്ള വകുപ്പോ നിർണ്ണയിക്കേണ്ടതാണ്.

(7) പുനഃചംക്രമണ യോഗ്യമല്ലാത്തതും ഊർജ്ജം വീണ്ടെടുക്കാനാകാത്തതുമായ അജൈവ മാലിന്യത്തിന്റെയും നിഷ്ക്രിയ മാലിന്യത്തിന്റെയും പരിസ്ഥിതി-സൗഹൃദപരമായ സംസ്കരണത്തിനായി ബന്ധപ്പെട്ട സംസ്ഥാന മലിനീകരണ-നിയന്ത്രണ ബോർഡോ മലിനീകരണ-നിയന്ത്രണ സമിതിയോ, രജിസ്റ്റർ ചെയ്ത പരിസ്ഥിതി ഓഡിറ്ററോ സ്ഥാനിറ്റനി മാലിന്യ ലാൻഡ്ഫില്ലിന്റെ പ്രവർത്തനത്തെക്കുറിച്ച് കേന്ദ്ര മലിനീകരണ-നിയന്ത്രണ ബോർഡ് നിർദ്ദേശിക്കുന്ന മാർഗ്ഗനിർദ്ദേശങ്ങൾ അനുസരിച്ച് ഓഡിറ്റ് നടത്തേണ്ടതാണ്. ഒരു പ്രത്യേക സാമ്പത്തിക വർഷത്തെ ഓഡിറ്റ് റിപ്പോർട്ട് അടുത്ത സാമ്പത്തിക വർഷം ഡിസംബർ 31-നകം സംസ്ഥാന മലിനീകരണ-നിയന്ത്രണ ബോർഡോ മലിനീകരണ-നിയന്ത്രണ സമിതിയോ കേന്ദ്രീകൃത ഓൺലൈൻ പോർട്ടലിൽ അപ്ലോഡ് ചെയ്യണം.

(8) സ്ഥാനിറ്റനി ലാൻഡ്ഫില്ലിന്റെ ഓപ്പറേറ്റർ, ഈ ചട്ടങ്ങൾ പ്രകാരം കേന്ദ്രീകൃത പോർട്ടലിൽ രജിസ്റ്റർ ചെയ്യേണ്ടതും എല്ലാ വർഷവും ജൂൺ 30-നകം കേന്ദ്രീകൃത ഓൺലൈൻ പോർട്ടലിൽ, നിക്ഷേപിതപ്പെട്ട മാലിന്യത്തിന്റെ അളവ് സംബന്ധിച്ച് നിശ്ചയിക്കപ്പെട്ട പ്രൊഫോർമയിൽ വാർഷിക റിപ്പോർട്ടുകൾ സമർപ്പിക്കേണ്ടതുമാണ്.

(9) കേന്ദ്ര മലിനീകരണ-നിയന്ത്രണ ബോർഡ് നിർദ്ദേശിക്കുന്ന മാർഗ്ഗനിർദ്ദേശങ്ങൾ അനുസരിച്ച് പരിസ്ഥിതി-സൗഹൃദപരമായ രീതിയിൽ സ്ഥാനിറ്റനി ലാൻഡ്ഫിൽ പ്രവർത്തിപ്പിക്കണം.

(10) സാന്നിറ്ററി ലാൻഡ്ഫിൽ ഓപ്പറേറ്റർ സാന്നിറ്ററി ലാൻഡ്ഫില്ലിന്റെ പ്രവർത്തന വിശദാംശങ്ങളെക്കുറിച്ചുള്ള നിരീക്ഷണ മൂന്നുമാസം കൂടുമ്പോൾ ജില്ലാ മജിസ്ട്രേറ്റിനും കേന്ദ്രീകൃത ഓൺലൈൻ പോർട്ടലിലും സമർപ്പിക്കണം.

(11) ഈ ചട്ടങ്ങളിലെ വ്യവസ്ഥകൾക്കനുസൃതമായിട്ടാണ് സാന്നിറ്ററി ലാൻഡ്ഫിൽ പ്രവർത്തിക്കുന്നതെന്ന് ബന്ധപ്പെട്ട ജില്ലാ മജിസ്ട്രേറ്റ് ഉറപ്പാക്കണം.

15. സ്ഥാപനാധികാരപരിധിയിലുള്ള ഭൂമിയിൽ തള്ളുന്ന ഖരമാലിന്യങ്ങൾ ഉൾപ്പെടെ, നിലവിലുള്ള ഖരമാലിന്യങ്ങളുടെ ഡംപിംഗ് സ്ഥലങ്ങളുടെ പരിസ്ഥിതി-സൗഹൃദ മാനേജ്മെന്റ്:-

(1) നഗരപ്രദേശങ്ങളിലും ഗ്രാമപ്രദേശങ്ങളിലും നിലവിലുള്ള എല്ലാ **ഖരമാലിന്യ** ഡംപിംഗ് സൈറ്റുകളോ, മാലിന്യങ്ങൾ വർദ്ധിക്കാൻ സാധ്യതയുള്ള സ്ഥലങ്ങളോ 2026-ഒക്ടോബർ 31-നകം ഭൗമികാടിസ്ഥാനത്തിൽ അടയാളപ്പെടുത്തേണ്ടതും (ജിയോ-ടാഗിംഗ്) ഖരമാലിന്യങ്ങൾ കുന്നുകൂടുന്നത് വിലയിരുത്തേണ്ടതുമാണ്. അവരുടെ അധികാര പരിധിയിലുള്ള ബന്ധപ്പെട്ട തദ്ദേശ സ്വയംഭരണ സ്ഥാപനമാണ് ഇത് ചെയ്യേണ്ടത്. ഈ വിവരങ്ങൾ കേന്ദ്രീകൃത ഓൺലൈൻ പോർട്ടലിലും തദ്ദേശ സ്വയംഭരണ സ്ഥാപനത്തിന്റെ വെബ്സൈറ്റിലും ലഭ്യമാക്കേണ്ടതാണ്.

(2) ബയോ മൈനിംഗ്, ബയോ-റെമഡിയേഷൻ എന്നിവയ്ക്ക് വിധേയമാക്കേണ്ട എല്ലാ പാരമ്പര്യ **ഖരമാലിന്യ** ഡംപിംഗ് സൈറ്റുകളും പ്രായോഗികമായി സാധ്യമാകുന്നിടത്തോളം കേന്ദ്രീകൃത ഓൺലൈൻ പോർട്ടലിലും തദ്ദേശ സ്വയംഭരണ സ്ഥാപനത്തിന്റെ വെബ്സൈറ്റിലും അതിന്റെ പുരോഗതി അടുത്ത പാദവർഷത്തിന്റെ അന്ത്യ മാസം 30-നകം പ്രസിദ്ധീകരിക്കണം.

(3) പരമ്പരാഗത മാലിന്യങ്ങളുടെ (legacy waste) നിർമ്മാർജ്ജനത്തിനായുള്ള കേന്ദ്ര മലിനീകരണ-നിയന്ത്രണ ബോർഡിന്റെ മാർഗ്ഗനിർദ്ദേശങ്ങൾ അനുസരിച്ചുള്ള നടപടിക്രമങ്ങൾ പാലിച്ചുകൊണ്ട് തദ്ദേശ സ്വയംഭരണ സ്ഥാപനങ്ങൾ സമയബന്ധിതമായി ബയോ മൈനിംഗ്, അല്ലെങ്കിൽ ഡംപ്-സൈറ്റുകളുടെ ബയോ-റെമഡിയേഷൻ എന്നിവയ്ക്കായി ഒരു കർമ്മപദ്ധതി തയ്യാറാക്കേണ്ടതും, അത് കേന്ദ്രീകൃത ഓൺലൈൻ പോർട്ടലിൽ അപ്ലോഡ് ചെയ്യേണ്ടതുമാണ്.

(4) പാമ്പരാഗത മാലിന്യ ഡംപിംഗ് സ്ഥലങ്ങളുടെ ബയോ മൈനിംഗും ബയോ-റെമഡിയേഷനും ഏറ്റെടുക്കുമ്പോൾ, തദ്ദേശ സ്വയംഭരണ സ്ഥാപനം ഇനിപ്പറയുന്നവ ഉറപ്പാക്കേണ്ടതാണ് :

(i) കേന്ദ്ര മലിനീകരണ-നിയന്ത്രണ ബോർഡ് പുറപ്പെടുവിച്ച മാർഗ്ഗനിർദ്ദേശങ്ങളിൽ നൽകിയിരിക്കുന്നതുപോലെ, നീക്കം ചെയ്യലിനോ ഉപയോഗത്തിനോ മുമ്പു പരിശോധനക്ക് വിധേയമാക്കപ്പെട്ട വിവിധ ഘടകവസ്തുക്കൾ, തിരസ്കൃത മാലിന്യത്തിൽ നിന്നു നിർമ്മിക്കുന്ന ഇന്ധനം (RDF), നേർത്ത മണ്ണ്, ജൈവ മണ്ണ് (bio earth) തുടങ്ങിയവയുടെ അവലോകനം.

(ii) ഉപയോഗത്തിനു മുമ്പു പരിശോധനക്ക് വിധേയമാക്കപ്പെട്ട ഘടകങ്ങൾ ഉപയോഗപ്പെടുത്തുന്നതിനോ അവയുടെ നിർമ്മാർജ്ജനത്തിനോ ഉള്ള പദ്ധതി തയ്യാറാക്കൽ

(iii) തിരസ്കൃത മാലിന്യത്തിൽ നിന്നു ലഭിക്കുന്ന ഇന്ധനം, അല്ലെങ്കിൽ, നേർത്ത മണ്ണ്, മറ്റ് വസ്തുക്കൾ എന്നിവയുടെ സംസ്കരണത്തിനോ ഉപയോഗത്തിനോ വേണ്ടിയുള്ള രേഖകളുടെയോ പ്രമാണങ്ങളുടെയോ പരിപാലനം.

(iv) ലീച്ചേറ്റ് സംസ്കരണത്തിനുള്ള മതിയായ വ്യവസ്ഥകൾ

(v) ഷെഡ്യൂൾ IV-ൽ നിർദ്ദേശിച്ചിരിക്കുന്നതുപോലെ, ഡംപിംഗ് സ്ഥലങ്ങളിൽ തീപ്പിടിത്തം തടയുന്നതിനുള്ള നടപടികൾ സ്വീകരിക്കൽ.

(5) നേർത്ത മണ്ണ്, തിരസ്കൃത മാലിന്യത്തിൽ നിന്നു നിർമ്മിക്കുന്ന ഇന്ധനം, നിർമ്മാണം-പൊളിക്കൽ മാലിന്യം തുടങ്ങിയ പരമ്പരാഗത മാലിന്യ കുമ്പാരങ്ങളിൽ നിന്ന് ബയോ മൈൻ ചെയ്ത ഖരമാലിന്യങ്ങളിലെ വ്യത്യസ്ത ഘടകങ്ങൾക്കായി ഉപയോഗിക്കേണ്ട നിർദ്ദിഷ്ട ലക്ഷ്യസ്ഥാനം, അല്ലെങ്കിൽ പ്രക്രിയകൾ എന്നിവ സംബന്ധിച്ച വിവരങ്ങൾ പ്രോജക്റ്റ് നിർവ്വഹണ ഏജൻസിയെക്കൊണ്ട് നിർബന്ധിതമായി പരസ്യപ്പെടുത്തേണ്ടതിന്റെ ഉത്തരവാദിത്തം ബന്ധപ്പെട്ട തദ്ദേശ സ്ഥാപനം ഏറ്റെടുക്കേണ്ടതാണ്.

(6) മാലിന്യ ഡംപിംഗ് സ്ഥലങ്ങളിൽ നിന്ന് ഉത്പാദിപ്പിക്കുന്ന ലീച്ചേറ്റും, ക്വാർഷിക മേഖലകളിൽ ഉപയോഗിക്കുന്നതിന് അയയ്ക്കുന്ന ഏതു നേർത്ത മണ്ണും കേന്ദ്ര മലിനീകരണ-നിയന്ത്രണ ബോർഡ് നിർദ്ദേശിക്കുന്ന മാനദണ്ഡമനുസരിച്ച് പരിസ്ഥിതി സൗഹൃദമാണോയെന്നു പരിശോധിക്കേണ്ടതാണ്. തിരസ്കൃത മാലിന്യത്തിൽ നിന്നു നിർമ്മിക്കുന്ന ഇന്ധനം ഊർജ്ജ വീണ്ടെടുക്കലിനായി ഉപയോഗിക്കുന്നതും, നിർമ്മാണം-പൊളിക്കൽ മാലിന്യങ്ങൾ സംസ്കരണത്തിനായി അയയ്ക്കുന്നതും കേന്ദ്ര-മലിനീകരണ-നിയന്ത്രണ ബോർഡ് നിർദ്ദേശിക്കുന്ന മാനദണ്ഡങ്ങൾക്കനുസൃതമായിട്ടായിരിക്കണം.

(7) തദ്ദേശ സ്വയംഭരണ ബയോമൈനിമിറ്റോ ബയോ ഗൈഡിയേഷനോ നടന്നുവരുന്ന പരമ്പരാഗത മാലിന്യ ഡംപിംഗ് സ്ഥലങ്ങളിൽ പുതിയ ഖരമാലിന്യങ്ങളോ നിർമ്മാണം- പൊളിക്കൽ മാലിന്യങ്ങൾ ഉൾപ്പെടെയുള്ള മറ്റ് മാലിന്യങ്ങളോ നിക്ഷേപിക്കാൻ പാടില്ല.

(8) സംസ്ഥാന മലിനീകരണ-നിയന്ത്രണ ബോർഡ് അധികാരപ്പെടുത്തിയ ഒരു മൂന്നാം കക്ഷി വഴി, പരമ്പരാഗത

മാലിന്യങ്ങളുടെ ബയോ മൈനിംഗും ബയോ-റെമഡിയേഷനും ഈ ചട്ടങ്ങളിൽ നിർദ്ദേശിച്ചിരിക്കുന്നതുപോലെ പരിസ്ഥിതി-സൗഹൃദപരമായ രീതിയിലാണ് നടക്കുന്നതെന്ന് ബന്ധപ്പെട്ട തദ്ദേശ സ്വയംഭരണ സ്ഥാപനം ഉറപ്പാക്കേണ്ടതും, കേന്ദ്രീകൃത ഓൺലൈൻ പോർട്ടലിലും തദ്ദേശ സ്വയംഭരണ സ്ഥാപനത്തിന്റെ വെബ്സൈറ്റിലും ത്രൈമാസ റിപ്പോർട്ടുകൾ തുടർന്നുള്ള മാസം 30-ന് മുമ്പ് സമർപ്പിക്കേണ്ടതുമാണ്.

(9) കേന്ദ്ര മലിനീകരണ-നിയന്ത്രണ ബോർഡ് നിർദ്ദേശിക്കുന്ന രീതിയിൽ ബയോമൈനിംഗ്, ബയോ-റെമഡിയേഷൻ, ക്ലോഷർ (അടച്ചു പൂട്ടൽ) എന്നിവയ്ക്കുള്ള നിർദ്ദിഷ്ട പരിസ്ഥിതിക മാനദണ്ഡങ്ങൾ പാലിക്കുന്നുണ്ടെന്ന് സംസ്ഥാന മലിനീകരണ-നിയന്ത്രണ ബോർഡ് ഉറപ്പാക്കേണ്ടതാണ്.

(10) ബന്ധപ്പെട്ട സംസ്ഥാന മലിനീകരണ-നിയന്ത്രണ ബോർഡോ മലിനീകരണ-നിയന്ത്രണ സമിതിയോ, അല്ലെങ്കിൽ അത് അധികാരപ്പെടുത്തിയ രജിസ്റ്റർ ചെയ്ത പരിസ്ഥിതി ഓഡിറ്ററോ, നിലവിലുള്ള ഡംപിംഗ് സ്ഥലങ്ങളുടെ ബയോ മൈനിംഗ്, ബയോ-റെമഡിയേഷൻ, അല്ലെങ്കിൽ ഡംപിംഗ് സ്ഥലങ്ങൾ അടച്ചുപൂട്ടുന്നതിൽ കൈവരിച്ച പുരോഗതി എന്നിവയിന്മേൽ വാർഷിക ഓഡിറ്റ് നടത്തേണ്ടതാണ്. ഒരു പ്രത്യേക സാമ്പത്തിക വർഷത്തെ ഓഡിറ്റ് റിപ്പോർട്ട് സംസ്ഥാന മലിനീകരണ-നിയന്ത്രണ ബോർഡോ മലിനീകരണ-നിയന്ത്രണ സമിതിയോ അടുത്ത സാമ്പത്തിക വർഷം ഡിസംബർ 31-നകം കേന്ദ്രീകൃത ഓൺലൈൻ പോർട്ടലിലും തദ്ദേശ സ്വയംഭരണ സ്ഥാപനത്തിന്റെ വെബ്സൈറ്റിലും അപ്ലോഡ് ചെയ്യണം.

(11) മാലിന്യമോ പാരമ്പര്യ മാലിന്യമോ നീക്കം ചെയ്തതിനുശേഷം, ഖരമാലിന്യ മാനേജ്മെന്റിനുള്ള അടിസ്ഥാന സൗകര്യങ്ങൾ സ്ഥാപിക്കുന്നതിനായി, ബന്ധപ്പെട്ട സംസ്ഥാന സർക്കാരിനോ ഭൂമിയുടെ

ഉടമസ്ഥതയുള്ള ഏജൻസികൾക്കോ മാലിന്യ-സംസ്കരണ അടിസ്ഥാന സൗകര്യങ്ങൾ സ്ഥാപിക്കുന്നതിനായി ഒഴിഞ്ഞുകൊടുക്കുന്ന ഡംപിംഗ് ഭൂമി പ്രസക്തമായ ചട്ടങ്ങൾക്കു വിധേയമായി ഉപയോഗിക്കുന്നത് പരിഗണിക്കാവുന്നതാണ്.

അധ്യായം IV

നടപ്പിലാക്കൽ ചട്ടക്കൂട്

16. ക്രൈസ്തീയത ഓൺലൈൻ പോർട്ടൽ. — (1) ഈ ചട്ടങ്ങൾ പ്രകാരം ഏല്പാ ചുമതലപ്പെട്ട സ്ഥാപനങ്ങളുടെയും രജിസ്ട്രേഷനും അതുപോലെ വാർഷിക റിട്ടേണുകൾ സമർപ്പിക്കുന്നതിനുമായി ഈ ചട്ടങ്ങൾ പ്രകാരം ആറ് മാസത്തിനുള്ളിൽ ക്രൈസ്ത മലിനീകരണ-നിയന്ത്രണ ബോർഡ് ഒരു ഓൺലൈൻ ഫെസിലിറ്റി സ്ഥാപിക്കുകയും പ്രവർത്തിപ്പിക്കുകയും ചെയ്യും. ഈ ചട്ടങ്ങൾ പ്രാബല്യത്തിൽ വന്ന് ആറു മാസങ്ങൾക്കുള്ളിൽ തദ്ദേശ സ്ഥാപനങ്ങളും ബന്ധപ്പെട്ട സ്ഥാപനങ്ങളും ഖരമാലിന്യ സംസ്കരണത്തിനായുള്ള രജിസ്ട്രേഷനും വാർഷിക റിട്ടേണുകളുടെ സമർപ്പണവും ഉറപ്പാക്കും.

(2) ക്രൈസ്തീയത ഓൺലൈൻ പോർട്ടലിന്റെ ഡാഷ്ബോർഡിൽ, നഗര തദ്ദേശ സ്ഥാപനങ്ങളുടെയും ഗ്രാമീണ തദ്ദേശ സ്ഥാപനങ്ങളുടെയും വിവരങ്ങൾ ഉൾപ്പെടുന്ന, ദൃശ്യ, സംസ്ഥാന, ജില്ലാ തലങ്ങളിൽ ഉത്പാദിപ്പിക്കപ്പെടുന്നതും, ശേഖരിക്കപ്പെടുന്നതും, സംസ്കരിച്ചതും, ലാൻഡ്ഫിൽ ചെയ്യുന്നതുമായ ഖരമാലിന്യ മാനേജ്മെന്റിന്റെ

വിശദാംശങ്ങൾ നൽകണം. അത്തരം വിവരങ്ങൾ പൊതുസമൂഹത്തിൽ ലഭ്യമാക്കേണ്ടതാണ്.

(3) സാനിറ്ററി ലാൻഡ്ഫില്ലുകളുടെയും പാരമ്പര്യ മാലിന്യ ലാൻഡ്ഫില്ലുകളുടെയും വിശദാംശങ്ങൾ പോർട്ടൽ ലഭ്യമാകും. അത്തരം ഡാറ്റാ പൊതുസമൂഹത്തിലും ലഭ്യമാക്കേണ്ടതാണ്.

(4) ചുമതലപ്പെട്ട സ്ഥാപനങ്ങളുടെ രജിസ്ട്രേഷനായി സംസ്ഥാന മലിനീകരണ-നിയന്ത്രണ ബോർഡും, തദ്ദേശ സ്ഥാപനങ്ങളോ അധികാരികളോ കേന്ദ്രീകൃത ഓൺലൈൻ പോർട്ടൽ ഉപയോഗിക്കേണ്ടതാണ്. ഖരമാലിന്യ-സംസ്കരണ പ്രവർത്തനങ്ങൾ വ്യക്തമാക്കുന്നതിന് ചുമതലപ്പെട്ട സ്ഥാപനങ്ങൾക്കായി പോർട്ടലിൽ പ്രത്യേക മൊഡ്യൂളുകൾ ഉണ്ടായിരിക്കേണ്ടതാണ്.

(5) ഈ ചട്ടങ്ങൾ നടപ്പിലാക്കുന്നതുമായി ബന്ധപ്പെട്ട ഉത്തരവുകളുടെയും മാർഗ്ഗനിർദ്ദേശങ്ങളുടെയും ഏകീകൃത ഡാറ്റാ ശേഖരമായി കേന്ദ്രീകൃത ഓൺലൈൻ പോർട്ടൽ പ്രവർത്തിക്കും.

(6) സംസ്കരണ സ്ഥാപനങ്ങളിലേക്കും സാനിറ്ററി മാലിന്യ ലാൻഡ്ഫിൽ കേന്ദ്രങ്ങളിലേക്കോ പ്രവർത്തനത്തിലുള്ള ലാൻഡ്ഫില്ലുകളിലേക്കോ, സ്വീകരിച്ചതും തരംതിരിച്ചതും അയച്ചതുമായ ഖരമാലിന്യത്തിന്റെ വിശദാംശങ്ങൾ കേന്ദ്രീകൃത ഓൺലൈൻ പോർട്ടലിൽ പ്രതിഫലിക്കേണ്ടതാണ്.

(7) ശേഖരണം, ശുദ്ധീകരണം, അല്ലെങ്കിൽ സംസ്കരണം, അല്ലെങ്കിൽ പുനഃചംക്രമണം, അല്ലെങ്കിൽ നിർമ്മാർജ്ജനം എന്നിവയുൾപ്പെടെ ഖരമാലിന്യ മാനേജ്മെന്റിൽ ഏർപ്പെട്ടിരിക്കുന്ന സ്ഥാപനങ്ങളുടെ ഓഡിറ്റിനെക്കുറിച്ചുള്ള വിശദാംശങ്ങളും കേന്ദ്രീകൃത ഓൺലൈൻ പോർട്ടലിൽ പ്രതിഫലിക്കേണ്ടതാണ്.

(8) തദ്ദേശ സ്വയംഭരണ സ്ഥാപനങ്ങൾ, സംസ്ഥാന സർക്കാർ, കേന്ദ്ര സർക്കാർ എന്നിവ ഒഴികെയുള്ളവയ്ക്കായി കേന്ദ്ര മലിനീകരണ-നിയന്ത്രണ ബോർഡ് തയ്യാറാക്കിയ മാർഗ്ഗനിർദ്ദേശങ്ങൾ അനുസരിച്ച്, പോർട്ടലിന്റെ ഉപയോഗത്തിനായി കേന്ദ്ര മലിനീകരണ-നിയന്ത്രണ ബോർഡിന് ചുമതലപ്പെട്ട സ്ഥാപനങ്ങളിൽനിന്ന് ഫീസ് ഈടാക്കാവുന്നതാണ്.

(9) കേന്ദ്രീകൃത ഓൺലൈൻ പോർട്ടൽ വികസിപ്പിക്കുന്നതിൽ ദവന, നഗരകാര്യ മന്ത്രാലയം; കുടിവെള്ള, ശുചിത്വകാര്യ വകുപ്പ്, വ്യവസായ, ആഭ്യന്തര വ്യാപാര പ്രാത്യാഹന വകുപ്പ് എന്നിവ കേന്ദ്ര മലിനീകരണ-നിയന്ത്രണ ബോർഡിനെ സഹായിക്കേണ്ടതാണ്.

17. പരിസ്ഥിതി നഷ്ടപരിഹാരം ചുമത്തൽ.— (1) ഈ ചട്ടങ്ങളിലെ വ്യവസ്ഥകൾ പാലിക്കാത്ത വ്യക്തികളിൽ നിന്ന് 'മലിനീകരണം ഉണ്ടാക്കുന്ന വ്യക്തി ചെലവി വഹിക്കുക (Polluter pays)' എന്ന തത്വത്തിന്റെ അടിസ്ഥാനത്തിൽ പരിസ്ഥിതി നഷ്ടപരിഹാരം ഈടാക്കും, താഴെപ്പറയുന്ന പ്രവർത്തനങ്ങൾ ഉൾപ്പെടെ:-

(a) ഈ ചട്ടങ്ങൾ പ്രകാരം നിർബന്ധിതമാക്കപ്പെട്ട രജിസ്ട്രേഷൻ ഇല്ലാതെ പ്രവർത്തനങ്ങൾ നടത്തുന്ന സ്ഥാപനങ്ങൾ;

(b) ഈ ചട്ടങ്ങൾ പ്രകാരം രജിസ്റ്റർ ചെയ്തതും, തെറ്റായ വിവരങ്ങൾ നൽകുന്നതോ അല്ലെങ്കിൽ വസ്തുതകൾ മനഃപൂർവ്വം മറച്ചുവെക്കുന്നതോ ആയ സ്ഥാപനങ്ങൾ;

(c) ഈ ചട്ടങ്ങൾ പ്രകാരം രജിസ്റ്റർ ചെയ്തതും വ്യാജമായോ കൃത്രിമമായോ ഉള്ള രേഖകൾ സമർപ്പിക്കുന്നതുമായ സ്ഥാപനങ്ങൾ;

(d) ഖരമാലിന്യ ശേഖരണം, തരംതിരിക്കൽ, വേർതിരിക്കൽ, ഗതാഗതം, സംസ്കരണം, നിർമ്മാർജ്ജനം എന്നിവയിൽ ഏർപ്പെട്ടിരിക്കുന്ന സ്ഥാപനങ്ങൾ.

(2) ഈ ചട്ടങ്ങൾ പ്രകാരം കേന്ദ്ര മലിനീകരണ-നിയന്ത്രണ ബോർഡ് രൂപീകരിച്ച കേന്ദ്ര നിർവ്വഹണ സമിതി, ഈ ചട്ടങ്ങൾ ലംഘിക്കുകയോ പാലിക്കാതിരിക്കുകയോ ചെയ്യുന്നതായ, ഖരമാലിന്യ ശേഖരണം, വേർതിരിക്കൽ, ഗതാഗതം, സംസ്കരണം, അല്ലെങ്കിൽ നിർമ്മാർജ്ജനം എന്നിവയിൽ ഏർപ്പെട്ടിരിക്കുന്ന സ്ഥാപനങ്ങളിൽ നിന്ന് പരിസ്ഥിതിക നഷ്ടപരിഹാരം ചുമത്തുന്നതിനും ശേഖരിക്കുന്നതിനുമുള്ള മാർഗ്ഗനിർദ്ദേശങ്ങൾ തയ്യാറാക്കേണ്ടതാണ്.

(3) ഈ ചട്ടങ്ങളിലെ വ്യവസ്ഥകളെ അടിസ്ഥാനമാക്കി കേന്ദ്ര മലിനീകരണ-നിയന്ത്രണ ബോർഡ് തയ്യാറാക്കിയ മാർഗ്ഗനിർദ്ദേശങ്ങൾ അനുസരിച്ച്, ഈ ചട്ടങ്ങൾ പ്രകാരം പറഞ്ഞിരിക്കുന്ന ഉത്തരവാദിത്തങ്ങളും കടമകളും പാലിക്കാത്തതിന് ബന്ധപ്പെട്ട സംസ്ഥാന മലിനീകരണ-നിയന്ത്രണ ബോർഡോ മലിനീകരണ-നിയന്ത്രണ സമിതിയോ പരിസ്ഥിതി നഷ്ടപരിഹാരം ഈടാക്കും. സംസ്ഥാന മലിനീകരണ-നിയന്ത്രണ ബോർഡോ മലിനീകരണ-നിയന്ത്രണ സമിതിയോ ന്യായമായ സമയത്തിനുള്ളിൽ നടപടിയെടുക്കുന്നില്ലെങ്കിൽ, കേന്ദ്ര മലിനീകരണ-നിയന്ത്രണ ബോർഡ് സംസ്ഥാന മലിനീകരണ-നിയന്ത്രണ ബോർഡിനോ മലിനീകരണ-നിയന്ത്രണ കമ്മിറ്റിക്കോ ഇതു സംബന്ധിച്ച നിർദ്ദേശങ്ങൾ നൽകേണ്ടതാണ്.

(4) പരിസ്ഥിതി നഷ്ടപരിഹാരമായി ശേഖരിക്കുന്ന ഫണ്ടുകൾ സംസ്ഥാന മലിനീകരണ-നിയന്ത്രണ ബോർഡോ മലിനീകരണ-നിയന്ത്രണ സമിതിയോ പ്രത്യേക എസ്ക്രോ അക്കൗണ്ടിൽ സൂക്ഷിക്കുകയും,

ശോഖരിക്കുന്ന ഫണ്ടുകൾ ഖരമാലിന്യ രേഖരണം, തരംതിരിക്കൽ, ഗതാഗതം, ശുദ്ധീകരണം, അല്ലെങ്കിൽ സംസ്കരണം, നിർമ്മാർജ്ജനം എന്നിവയുമായി ബന്ധപ്പെട്ട് ഉപയോഗിക്കുകയും ചെയ്യേണ്ടതാണ്. ഖരമാലിന്യ സംസ്കരണത്തിനുള്ള ഫണ്ടുകൾ ഉപയോഗിക്കുന്നതിനുള്ള രീതികൾ കേന്ദ്ര നിർവ്വഹണ സമിതി ശുപാർശ ചെയ്യുകയും പരിസ്ഥിതി, വനം, കാലാവസ്ഥാ വ്യതിയാന മന്ത്രാലയം അത് അംഗീകരിക്കുകയും ചെയ്യേണ്ടതാണ്.

(5) ചട്ടം 17-ൽപ്പെട്ട ഉപചട്ടം (1)-ലെ പരിസ്ഥിതി നഷ്ടപരിഹാര വ്യവസ്ഥകൾക്കു പുറമേ, 1986-ലെ പരിസ്ഥിതി (സംരക്ഷണം) ആക്റ്റിലെ- വകുപ്പ് 15 പ്രകാരമുള്ള നടപടികളും സ്വീകരിക്കാവുന്നതാണ്.

18. കേന്ദ്രതലത്തിൽ ഫലപ്രദമായി നടപ്പിലാക്കലിനുള്ള കമ്മിറ്റി.— (1) ഈ ചട്ടങ്ങൾ ഫലപ്രദമായി നടപ്പിലാക്കുന്നതിനുള്ള നടപടികൾ പരിസ്ഥിതി, വനം, കാലാവസ്ഥാ വ്യതിയാന മന്ത്രാലയത്തിന് ശുപാർശ ചെയ്യുന്നതിനായി കേന്ദ്ര മലിനീകരണ-നിയന്ത്രണ ബോർഡ് ചെയർമാന്റെ അധ്യക്ഷതയിൽ കേന്ദ്ര മലിനീകരണ-നിയന്ത്രണ ബോർഡ് ഒരു കമ്മിറ്റി രൂപീകരിക്കേണ്ടതാണ്.

(2) ഈ ചട്ടങ്ങൾ നടപ്പിലാക്കുന്നത് കമ്മിറ്റി നിരീക്ഷിക്കുകയും ബുദ്ധിമുട്ടുകൾ ഇല്ലാതാക്കുന്നതിന് ആവശ്യമായ നടപടികൾ സ്വീകരിക്കുകയും ചെയ്യേണ്ടതാണ്.

(3) ഓൺലൈൻ കേന്ദ്രീകൃത പോർട്ടൽ വികസിപ്പിച്ചെടുക്കുന്നതിനും, അതിന്റെ പ്രവർത്തനത്തിനുമുള്ള മാർഗ്ഗനിർദ്ദേശവും മേൽനോട്ടവും കമ്മിറ്റിയുടെ ചുമതലയായിരിക്കും.

(4) ബന്ധപ്പെട്ട കേന്ദ്ര മന്ത്രാലയങ്ങളിൽ നിന്നോ, വകുപ്പുകളിൽനിന്നോ, എല്ലാ സംസ്ഥാന മലിനീകരണ-നിയന്ത്രണ ബോർഡിൽനിന്നോ, ദേശീയ പരിസ്ഥിതി എഞ്ചിനീയറിംഗ് ഗവേഷണ സ്ഥാപനം പോലെയുള്ള വിദഗ്ദ്ധ സ്ഥാപനങ്ങളിൽനിന്നോ, ചുമതലപ്പെട്ട സ്ഥാപനങ്ങളെ പ്രതിനിധീകരിക്കുന്ന അസോസിയേഷനുകൾ പോലെയുള്ള പങ്കാളികളിൽ നിന്നോ, ചികിത്സാ-സൗകര്യ ദാതാക്കളിൽനിന്നോ, കമ്മിറ്റിയുടെ ചെയർമാൻ ക്ഷണിച്ച മറ്റ് പങ്കാളികളിൽനിന്നോ ഉള്ള പ്രതിനിധികൾ കമ്മിറ്റിയിൽ ഉണ്ടായിരിക്കേണ്ടതാണ്.

19. സംസ്ഥാന തലത്തിലുള്ള ഫലപ്രദമായ നടപ്പിലാക്കലിനുള്ള

കമ്മിറ്റി.— (1) ഈ ചട്ടങ്ങൾ ഫലപ്രദമായി നടപ്പിലാക്കുന്നതിനായി സംസ്ഥാന മലിനീകരണ-നിയന്ത്രണ ബോർഡിനോ മലിനീകരണ-നിയന്ത്രണ കമ്മിറ്റിക്കോ കേന്ദ്ര മലിനീകരണ-നിയന്ത്രണ ബോർഡിനോ നടപടികൾ ശുപാർശ ചെയ്യുന്നതിന്, സ്വഹചര്യത്തിനനുസരിച്ച്, ബന്ധപ്പെട്ട സംസ്ഥാനത്തിന്റേയോ കേന്ദ്രഭരണ പ്രദേശത്തിന്റേയോ ചീഫ് സെക്രട്ടറിയുടെയോ കേന്ദ്രഭരണ പ്രദേശ ഭരണ മേധാവിയുടെയോ അധ്യക്ഷതയിൽ ഒരു കമ്മിറ്റി രൂപീകരിക്കേണ്ടതാണ്.

(2) ഈ ചട്ടങ്ങൾ നടപ്പിലാക്കുന്നത് കമ്മിറ്റി നിരീക്ഷിക്കുകയും, സംസ്ഥാന തലത്തിൽ ബുദ്ധിമുട്ടുകൾ ഇല്ലാതാക്കുന്നതിന് ആവശ്യമായ നടപടികൾ സ്വീകരിക്കുകയും ചെയ്യേണ്ടതാണ്.

(3) ബന്ധപ്പെട്ട സംസ്ഥാന വകുപ്പുകൾ, സംസ്ഥാന മലിനീകരണ-നിയന്ത്രണ ബോർഡ് അല്ലെങ്കിൽ മലിനീകരണ-നിയന്ത്രണ കമ്മിറ്റി, ദേശീയ പരിസ്ഥിതി എഞ്ചിനീയറിംഗ് ഗവേഷണ സ്ഥാപനങ്ങൾ, ചുമതലപ്പെട്ട സ്ഥാപനങ്ങൾ, മാലിന്യപരിചരണ ഫെസിലിറ്റി ദാതാക്കൾ, കമ്മിറ്റിയുടെ ചെയർമാൻ

കഴന്നിട്ടു മറ്റ് പങ്കാളികളുടെ പ്രതിനിധികൾ എന്നിവരെ ഉൾപ്പെടുത്തി കമ്മിറ്റി രൂപീകരിക്കേണ്ടതാണ്.

20. വാർഷിക റിപ്പോർട്ട്.— (1) രജിസ്റ്റർ ചെയ്ത ഓരോ വൻകിട മാലിന്യ ഉൽപ്പാദകനും കേന്ദ്ര മാലിനീകരണ-നിയന്ത്രണ ബോർഡ് നിർദ്ദേശിക്കുന്ന ഫോർമാറ്റിൽ ഓൺലൈൻ വാർഷിക റിപ്പോർട്ട് സമർപ്പിക്കേണ്ടതും, മാലിന്യ-സംസ്കരണ ഫെസിലിറ്റിയുടെ നടത്തിപ്പുകാരൻ എല്ലാ വർഷവും ജൂൺ 30-നകം ബന്ധപ്പെട്ട തദ്ദേശ സ്വയംഭരണ സ്ഥാപനത്തിനും സംസ്ഥാന മാലിനീകരണ-നിയന്ത്രണ ബോർഡിനോ മാലിനീകരണ-നിയന്ത്രണ കമ്മിറ്റിക്കോ ഫാറം III-ൽ ഓൺലൈനായി ഒരു വാർഷിക റിപ്പോർട്ട് തയ്യാറാക്കി സമർപ്പിക്കേണ്ടതാണ്.

(2) ജില്ലാ തലത്തിലുള്ള ഓരോ നഗര തദ്ദേശ സ്ഥാപനവും പഞ്ചായത്ത്, അല്ലെങ്കിൽ പഞ്ചായത്ത് രാജ് സ്ഥാപനങ്ങളും കേന്ദ്രീകൃത ഓൺലൈൻ പോർട്ടൽ വഴി യഥാക്രമം നഗരവികസന വകുപ്പിനും ഗ്രാമവികസന വകുപ്പിനും, കൂടാതെ സംസ്ഥാന മാലിനീകരണ-നിയന്ത്രണ ബോർഡിനോ മാലിനീകരണ-നിയന്ത്രണ കമ്മിറ്റിക്കോ എല്ലാ വർഷവും ജൂൺ 30-നകം ഒരു വാർഷിക റിപ്പോർട്ട് തയ്യാറാക്കി സമർപ്പിക്കേണ്ടതാണ്.

(3) ബന്ധപ്പെട്ട സംസ്ഥാന മാലിനീകരണ-നിയന്ത്രണ ബോർഡോ മാലിനീകരണ-നിയന്ത്രണ കമ്മിറ്റിയോ നഗര തദ്ദേശ സ്ഥാപനങ്ങളും ജില്ലാതല പഞ്ചായത്ത് രാജ് സ്ഥാപനങ്ങളും സമർപ്പിക്കുന്ന റിപ്പോർട്ട് സ്വയം ഓഡിറ്റ് ചെയ്യിക്കുകയോ, അല്ലെങ്കിൽ അവർ നിയമിക്കുന്ന രജിസ്റ്റർ ചെയ്ത ഒരു പരിസ്ഥിതി ഓഡിറ്ററനൊക്കെണ്ട് ഓഡിറ്റ് ചെയ്യിക്കേണ്ടതുമാണ്. അത്തരം ഓഡിറ്റ് റിപ്പോർട്ടിന്റെയും വാർഷിക റിപ്പോർട്ടിന്റെയും പകർപ്പ് ബന്ധപ്പെട്ട സംസ്ഥാന

മലിനീകരണ-നിയന്ത്രണ ബോർഡിന്റെ വെബ്സൈറ്റിൽ ലഭ്യമാക്കേണ്ടതാണ്.

(4) സംസ്ഥാന മലിനീകരണ-നിയന്ത്രണ ബോർഡോ മലിനീകരണ-നിയന്ത്രണ കമ്മിറ്റിയോ കേന്ദ്രീകൃത ഓൺലൈൻ പോർട്ടൽ വഴി ഈ ചട്ടങ്ങൾ നടപ്പിലാക്കുന്നതിനെക്കുറിച്ചും, അവ പാലിക്കാത്ത തദ്ദേശ സ്ഥാപനങ്ങൾക്കെതിരെ സ്വീകരിച്ച നടപടികളെക്കുറിച്ചും ഒരു വാർഷിക റിപ്പോർട്ട് തയ്യാറാക്കി ഓൺലൈനായി കേന്ദ്ര മലിനീകരണ-നിയന്ത്രണ ബോർഡിന് ഓരോ വർഷവും ജൂലൈ 31-ാം തീയതിക്കുള്ളിൽ ഫാറം V-ൽ സമർപ്പിക്കേണ്ടതാണ്.

(5) ഈ ചട്ടങ്ങൾ നടപ്പിലാക്കുന്നതിനെക്കുറിച്ചുള്ള ഒരു ഏകീകൃത വാർഷിക റിപ്പോർട്ട് കേന്ദ്ര മലിനീകരണ നിയന്ത്രണ ബോർഡ് തയ്യാറാക്കുകയും ഏല്പാ വർഷവും ഓഗസ്റ്റ് 31-നോ അതിനുമുമ്പോ കേന്ദ്ര സർക്കാരിന് പ്രസിദ്ധിതി, വനം, കാലാവസ്ഥാ വ്യതിയാന മന്ത്രാലയം, ഭവന, നഗരകാര്യ മന്ത്രാലയം, കുടിവെള്ള, ശുചിത്വ വകുപ്പ്) ശുപാർശകളോടെ സമർപ്പിക്കേണ്ടതാണ്. കേന്ദ്ര മോണിറ്ററിംഗ് കമ്മിറ്റിയുടെ യോഗത്തിൽ പ്രസിദ്ധിതി, വനം, കാലാവസ്ഥാ വ്യതിയാന മന്ത്രാലയം വാർഷിക റിപ്പോർട്ട് അവലോകനം ചെയ്യേണ്ടതാണ്.

21. അപകടങ്ങൾ റിപ്പോർട്ട് ചെയ്യൽ.— ഏതെങ്കിലും ഖരമാലിന്യ സംസ്കരണ, പരിചരണ, നിർമ്മാർജ്ജന കേന്ദ്രത്തിലോ ലാൻഡ്ഫിൽ സ്ഥലത്തോ ഒരു അപകടമുണ്ടായാൽ, സ്ഥാപനത്തിന്റെ ചുമതലയുള്ള ഉദ്യോഗസ്ഥൻ ഫാറം VI-ൽ തദ്ദേശ സ്വയംഭരണ സ്ഥാപനത്തിന് അത് റിപ്പോർട്ട് ചെയ്യേണ്ടതും, തദ്ദേശ സ്വയംഭരണ സ്ഥാപനം അത് അവലോകനം ചെയ്യുകയും, സ്ഥാപനത്തിന്റെ ചുമതലയുള്ള വ്യക്തിക്ക്, നിർദ്ദേശങ്ങൾ എന്തെങ്കിലും ഉണ്ടെങ്കിൽ അവ നൽകേണ്ടതുമാണ്.

അദ്ധ്യായം V

ചുമതലകളും ഉത്തരവാദിത്തങ്ങളും

22. പരിസ്ഥിതി, വനം, കാലാവസ്ഥാ വ്യതിയാന മന്ത്രാലയത്തിന്റെ ചുമതലകൾ :- (1) രാജ്യത്ത് ഈ ചട്ടങ്ങൾ നടപ്പിലാക്കുന്നതിന്റെ തൊഴിൽത്തിലുള്ള നിരീക്ഷണത്തിനുള്ള ഉത്തരവാദിത്തം പരിസ്ഥിതി, വനം, കാലാവസ്ഥാ വ്യതിയാന മന്ത്രാലയത്തിനായിരിക്കുന്നതാണ്. പരിസ്ഥിതി, വനം, കാലാവസ്ഥാ വ്യതിയാന മന്ത്രാലയം സെക്രട്ടറിയുടെ അധ്യക്ഷതയിൽ, ജോയിന്റ് സെക്രട്ടറിയുടെ റാങ്കിൽ കുറയാത്ത ഉദ്യോഗസ്ഥർ ഉൾപ്പെടുന്ന ഒരു കേന്ദ്ര മോണിറ്ററിംഗ് കമ്മിറ്റി ഈ മന്ത്രാലയം രൂപീകരിക്കും, അതായത്,-

- (a) ഭവന, നഗരകാര്യ മന്ത്രാലയം
- (b) കുടിവെള്ള, ശുചിത്വകാര്യ വകുപ്പ്
- (c) ഗ്രാമവികസന വകുപ്പ്
- (d) പഞ്ചായത്തീരാജ് മന്ത്രാലയം
- (e) വളം വകുപ്പ്
- (f) കൃഷി, കർഷകക്ഷേമ വകുപ്പ്
- (g) കാർഷിക ഗവേഷണ, വിദ്യാഭ്യാസ വകുപ്പ്
- (h) കേന്ദ്ര മലിനീകരണ-നിയന്ത്രണ ബോർഡ്
- (i) മൂന്ന് സംസ്ഥാന മലിനീകരണ-നിയന്ത്രണ ബോർഡുകൾ, അല്ലെങ്കിൽ മലിനീകരണ-നിയന്ത്രണ കമ്മിറ്റികൾ- ഊഴം അനുസരിച്ച്.
- (j) മൂന്ന് സംസ്ഥാന സർക്കാരുകളുടെ നഗരവികസന വകുപ്പ് - ഊഴം അനുസരിച്ച്.
- (k) രണ്ട് സംസ്ഥാന സർക്കാരുകളിൽ നിന്നുള്ള ഗ്രാമവികസന വകുപ്പുകൾ - ഊഴം അനുസരിച്ച്.

(l) മൂന്ന് സംസ്ഥാന സർക്കാരുകളുടെ നഗരപ്രദേശങ്ങളിലെ തദ്ദേശ സ്വയംഭരണവുമായി ബന്ധപ്പെട്ട വകുപ്പ് - ഊഴം അനുസരിച്ച്.

(m) മൂന്ന് സംസ്ഥാന സർക്കാരുകളുടെ ഗ്രാമപ്രദേശങ്ങളിലെ തദ്ദേശ സ്വയംഭരണവുമായി ബന്ധപ്പെട്ട വകുപ്പ് - ഊഴം അനുസരിച്ച്.

(n) മൂന്ന് നഗര തദ്ദേശ സ്വയംഭരണ സ്ഥാപനങ്ങൾ - ഊഴം അനുസരിച്ച്.

(o) മൂന്ന് ജില്ലാതല പഞ്ചായത്തീരാജ് സ്ഥാപനങ്ങൾ - ഊഴം അനുസരിച്ച്.

(p) രണ്ട് വ്യവസായ അഡ്വാനസിയേഴ്സുകൾ

(q) വിഷയത്തിൽ വൈദഗ്ദ്ധ്യമുള്ള രണ്ടുപേർ.

(2) ഈ ചട്ടങ്ങളുടെ നടത്തിപ്പ് നിരീക്ഷിക്കുന്നതിനും, അവലോകനം ചെയ്യുന്നതിനുമായി ഈ കേന്ദ്ര തോണിറ്ററിംഗ് കമ്മിറ്റി വർഷത്തിൽ ഒരിക്കലെങ്കിലും യോഗം ചേരും. ആവശ്യമെങ്കിൽ പരിസ്ഥിതി, വനം, കാലാവസ്ഥാ വ്യതിയാന മന്ത്രാലയത്തിന് മറ്റ് അംഗങ്ങളെ കോ-ഓപ്റ്റ് ചെയ്യാവുന്നതാണ്. കമ്മിറ്റി മൂന്ന് വർഷത്തിലൊരിക്കൽ പുനഃസംഘടിപ്പിക്കേണ്ടതാണ്.

23. ഭവന, നഗരകാര്യ മന്ത്രാലയത്തിന്റെ ചുമതലകൾ.— ഭവന, നഗരകാര്യ മന്ത്രാലയം സംസ്ഥാന സർക്കാരുകളുമായും കേന്ദ്ര പ്രദേശ ഭരണകൂടങ്ങളുമായും താഴെപ്പറയുന്ന കാര്യങ്ങൾ ഏകോപിപ്പിക്കേണ്ടതാണ്,-

(i) വരമാലിന്യ-സംസ്കരണം മെച്ചപ്പെടുത്തുന്നതിനും, മന്ത്രാലയത്തിന്റെയും ബാഹ്യ ഏജൻസികളുടെയും ധനസഹായത്തോടെ നടപ്പിലാക്കുന്ന **വരമാലിന്യ-സംസ്കരണ** പദ്ധതികൾ നടപ്പിലാക്കുന്നതിനും സംസ്ഥാനങ്ങളോ കേന്ദ്രഭരണ പ്രദേശമോ കൂടാതെ, തദ്ദേശ സ്വയംഭരണ സ്ഥാപനങ്ങളും വർഷത്തിൽ ഒരിക്കലെങ്കിലും സ്വീകരിച്ച നടപടികളുടെ ആനുകാലിക അവലോകനം

നടത്തുകയും, തിരുത്തൽ നടപടികൾ സ്വീകരിക്കുന്നതിനുള്ള ഉപദേശം നൽകുകയും ചെയ്യുക ;

(ii) നഗരപ്രദേശങ്ങളിലെ എല്ലാ തദ്ദേശ സ്വയംഭരണ സ്ഥാപനങ്ങളും, സംസ്ഥാനങ്ങൾ, അല്ലെങ്കിൽ കേന്ദ്രഭരണ പ്രദേശങ്ങളിലെ നഗരവികസന വകുപ്പോ, അല്ലെങ്കിൽ നഗര തദ്ദേശ സ്വയംഭരണം കൈകാര്യം ചെയ്യുന്ന വകുപ്പോ എന്നിവ വഴി നഗരപ്രദേശങ്ങളിലെ ഈ ചട്ടങ്ങൾക്ക് കീഴിലുള്ള വ്യവസ്ഥകൾ പാലിക്കുന്നതിന് പ്രവർത്തന പദ്ധതികൾ തയ്യാറാക്കാൻ സൗകര്യമൊരുക്കുക;

(iii) അടുത്ത സാമ്പത്തിക വർഷം ജൂൺ 30-നകം ഈ ചട്ടങ്ങൾക്കു കീഴിലുള്ള വ്യവസ്ഥകൾ പാലിക്കുന്നതു സംബന്ധിച്ച് എല്ലാ തദ്ദേശ സ്വയംഭരണ സ്ഥാപനങ്ങളും, സംസ്ഥാനങ്ങളിലെയോ, കേന്ദ്രഭരണ പ്രദേശങ്ങളിലെയോ നഗരവികസന വകുപ്പോ, അല്ലെങ്കിൽ നഗരപ്രദേശങ്ങളിലെ തദ്ദേശ സ്വയംഭരണം കൈകാര്യം ചെയ്യുന്ന വകുപ്പോ വഴി വാർഷിക റിപ്പോർട്ടുകൾ സമർപ്പിക്കാൻ സൗകര്യമൊരുക്കുക;

(iv) ഈ ചട്ടങ്ങൾ പ്രസിദ്ധീകരിച്ച തീയതി മുതൽ ഒരു വർഷത്തിനുള്ളിലെ എല്ലാ നഗരപ്രദേശങ്ങളിലെയും മാലിന്യ ഉൽപ്പാദന കണക്കുകൾ, എല്ലാ നഗരപ്രദേശങ്ങളിലെയും മാലിന്യ-സംസ്കരണ അടിസ്ഥാന സൗകര്യങ്ങളുടെ വിലയിരുത്തൽ, 'മാലിന്യത്തിൽനിന്ന് ഊർജ്ജം' എന്ന നയം എന്നിവയുൾപ്പെടുത്തിയുള്ള നഗരപ്രദേശങ്ങളിലെ ഖരമാലിന്യ സംസ്കരണത്തിനുള്ള മാർഗ്ഗനിർദ്ദേശങ്ങൾ എന്നിവ പങ്കാളികളുമായി കൂടിയാലോചിച്ച് വികസിപ്പിക്കേണ്ടതും, ഓരോ അഞ്ച് വർഷത്തിലും ഈ പ്രക്രിയ ഏറ്റെടുക്കേണ്ടതും, തുടർന്ന് കേന്ദ്രീകൃത ഓൺലൈൻ പോർട്ടലിൽ അപ്ലോഡ് ചെയ്യേണ്ടതുമാണ്;

(v) എല്ലാ നഗരപ്രദേശങ്ങളിലെയും മാലിന്യ ഉൽപ്പാദന കണക്കുകൾ, എല്ലാ നഗരപ്രദേശങ്ങളിലെയും മാലിന്യ-സംസ്കരണ അടിസ്ഥാന

സൗകര്യങ്ങളുടെ വിലയിരുത്തൽ, 'മാലിന്യത്തിൽ നിന്ന് ഊർജ്ജത്തിലേക്ക്' എന്ന നയം എന്നിവ ഉൾപ്പെടുത്തി ഖരമാലിന്യ സംസ്കരണത്തെക്കുറിച്ചുള്ള മാർഗ്ഗനിർദ്ദേശങ്ങൾ കണക്കിലെടുത്തും, പങ്കാളികളുമായി കൂടിയാലോചിച്ചും നഗരങ്ങളിലെ ഖരമാലിന്യ സംസ്കരണത്തെക്കുറിച്ചുള്ള സംസ്ഥാന നയവും തന്ത്രവും 2026 സെപ്റ്റംബർ 30-നകം രൂപീകരിക്കുന്നതിന് സംസ്ഥാനങ്ങളെയും കേന്ദ്രഭരണ പ്രദേശങ്ങളെയും സഹായിക്കേണ്ടതും, ഓരോ അഞ്ച് വർഷം കൂടുമ്പോൾ ഈ പ്രക്രിയ ഏറ്റെടുക്കേണ്ടതുമാണ്;

(vi) ഖരമാലിന്യ-സംസ്കരണ മേഖലയിലെ ഗവേഷണവും വികസനവും പ്രോത്സാഹിപ്പിക്കുകയും, സംസ്ഥാനങ്ങൾക്കും തദ്ദേശ സ്വയംഭരണ സ്ഥാപനങ്ങൾക്കും വിവരങ്ങൾ പകർന്നു നൽകുകയും ചെയ്യുക;

(vii) അതത് സംസ്ഥാനങ്ങളോ കേന്ദ്ര ഭരണ പ്രദേശമോ തദ്ദേശ സ്വയംഭരണ സ്ഥാപനങ്ങളുടെയും മറ്റ് പങ്കാളികളുടെയും പരിശീലനത്തിനും അവയുടെ ശേഷിവർദ്ധനവിനും സഹായിക്കുകയും സൗകര്യമൊരുക്കുകയും ചെയ്യുക;

(viii) സമയപരിധികളും മാനദണ്ഡങ്ങളും പാലിക്കുന്നത് ഉൾപ്പെടെ ഈ ചട്ടങ്ങൾക്കു കീഴിലുള്ള വ്യവസ്ഥകൾ പാലിക്കുന്നതിന് സംസ്ഥാനങ്ങൾക്കും കേന്ദ്ര ഭരണ പ്രദേശങ്ങൾക്കും ഖരമാലിന്യ സംസ്കരണത്തിനായി സാങ്കേതിക മാർഗ്ഗനിർദ്ദേശങ്ങളും പദ്ധതി ധനസഹായവും നൽകുകയോ അതിന് സൗകര്യമൊരുക്കുകയോ ചെയ്യുക;

(ix) തദ്ദേശ സ്വയംഭരണ സ്ഥാപനങ്ങൾ, ആക്രിക്കാർ ഉൾപ്പെടെയുള്ള അനൗപചാരിക മേഖലയിലുള്ളവരെക്കൂടി സംയോജിപ്പിക്കുന്നതിന് സംസ്ഥാനങ്ങളെയോ കേന്ദ്രഭരണ പ്രദേശത്തെയോ സഹായിക്കുക;

(x) മൊത്തത്തിലുള്ള നടപ്പിലാക്കൽ മാർഗ്ഗനിർദ്ദേശങ്ങൾ വികസിപ്പിക്കുക, അതായത് ഖരമാലിന്യ സംസ്കരണത്തെക്കുറിച്ചുള്ള മാനുവൽ മാതൃകാ ബിഡ് രേഖകളും ഇളവ് രേഖയും അല്ലെങ്കിൽ